

● **Aktuelt** | 20 Godkjente sin egen skolemodell ● **Reportasje** | 22 Samarbeid om matematikk
● **Portrettet** | 26 Læreren som ble mobbeombud ● **Gylne øyeblikk** | 33 God nok uten kurs

UTDANNING

4

24. FEBRUAR 2017

utdanningsnytt.no

A photograph of a female teacher with blonde hair and glasses, wearing a black turtleneck, pointing her right index finger at a chalkboard. In the foreground, a young student with blonde hair, wearing a blue baseball cap and a blue patterned hoodie, is looking up at the teacher. The chalkboard has some faint, illegible writing on it. The background is slightly blurred, showing what appears to be a classroom setting.

**Flere
spesialister
i skolen**

Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Henriette Myklebust Øye
Markedskonsulent
hmo@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no

24. FEBRUAR 2017

utdanningsnytt.no

Innhold

10 Hovedsaken: OMDISKUTERTE SUPERLÆRERE BLIR FLERE

I 2017 utvides den omstridte ordningen med lærer-spesialister. Før den kanskje gjøres permanent, skal den evalueres. Lærerspesialist Einar Carl Opsahl misliker ordet: – Jeg er bare en helt vanlig lærer, sier han.

33 Gylne øyeblikk

Da Charlotte Schønning kom tilbake fra to dager med kurs, undret førsteklassingene hennes seg svært over hvor hun hadde vært og hvorfor.

Innhold

Aktuelt	4	På tavla	34
Aktuelt navn	8	Innspill	36
Hovedsaken	10	Debutt	42
Kort og godt	18	Kronikk	48
Ut i verden	19	Stilling/kurs	52
Aktuelt	20	Lov og rett	55
Glimt	23	Fra forbundet	56
Reportasje	24		
Portrettet	26		
Aktuelt	30		
Friminutt	32		
Gylne øyeblikk	33		

24 Matematikk-motivasjon

I «matterådet» ved Molde videregående skole samles elever og lærere for å forbedre matematikkundervisningen.
– Veldig bra, mener elevene Lars Stutzer og Marthe Ødegård.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

Portrett

– Hvis noen gjør sånn mot deg at du ikke har en betydningsfull plass i fellesskapet, blir du mobbet, sier Bodil Jenssen Houg, Norges første mobbeombud.

Kronikk

På uteskole har vi tid til relasjonsbygging, til de små, men verdifulle samtaler med mange av barna, skriver Hanne Kummeneje Kilskar i kronikken.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2016: 163.911
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg, PFU, behandler klager mot pressen. PFUs adresse er Rådhusgt. 17, Pb 46 Sentrum, 0101 Oslo Telefon 22 40 50 40.

Forsidebildet

Tallmengder er tema når lærer Gunnhild Borge Eilertsen underviser elevene på 9. trinn. Elev Nicolay Dinius Aurdal viser at han er dreven og løser samme regnestykke på flere måter. Foto: Erik M. Sundt

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Lærerstudentene har krav på et bedre tilbud

Den årlige studentundersøkelsen som Nasjonalt organ for kvalitet i utdanning, NOKUT, har gjennomført, viser at norske studenter generelt sett er fornøyd med det tilbudet de får på studiestedene. Studiebarometeret – som undersøkelsen heter – avdekker samtidig at det er store forskjeller mellom de ulike studieprogrammene. Direktør i NOKUT, Terje Mørland, sier i en kommentar at han vil oppfordre institusjonene til å sammenligne studieprogrammer på tvers og snakke sammen om hvilke tiltak som fungerer. – På den måten kan man lære av hverandre, få til forbedringer og gi studentene den utdanningen både de og samfunnet forventer, sier Mørland til NTB.

Lærerstudentene på femårig grunnskolelærerutdanning og lektorutdanning er blant dem som er mest misfornøyd med studiene. Det de er minst fornøyd med, er muligheten til medvirkning, undervisningen og veiledningen de får – helt sentrale områder for å sikre et tilbud med god kvalitet. Lederen for Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet, Silje Marie Bentzen, synes det er trist at lærerstudentene nok en gang er blant de minst tilfredse med studiene. – Vi som utdanner oss til å bli lærere, skal ut i et utfordrende yrke, og da trenger vi krevende og motiverende utdanninger, sier Bentzen.

Regjeringen har helt siden den overtok høsten 2013, hatt det de kaller lærerløftet som en av sine viktigste saker. Det er da også blitt tatt et krafttak for at norske lærere skal få den etter- og videreutdanningen de har behov for. Men det aller viktigste bør være å sikre en best mulig lærerutdanning i utgangspunktet, uansett hvilken lengde den måtte ha. Det er blitt lagt stor vekt på å heve inntakskravene for at de som kommer inn på lærerstudiet skal ha et godt grunnlag, men det hjelper ikke så mye hvis selve lærerstudiet ikke lever opp til forventningene. Når lærerstudentene er de minst fornøyde år etter år, bør varselklokkene ringe iltert både hos statsråden og på de enkelte studiestedene.

Regjeringen har i stortingsmeldingen «Kultur for kvalitet» varslet at den ønsker å satse på å bedre utdanningskvaliteten i høyere utdanning. Det er vel og bra, men det må følges opp med konkret handling og tilstrekkelige bevilgninger. Den enkelte student har selvsagt også et ansvar for å gjøre studietiden så god og meningsfylt som mulig, men det største ansvaret ligger på fagdepartementet, statsråden og utdanningsinstitusjonene. De må gå nøye gjennom studiebarometeret og iverksette gode og langsiktige tiltak. Tiden er overmoden for det.

Knut Hovland

● Tidlig innsats

Ris bak speilet skal gi bedre lærerdekning

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen melder at regjeringen bruker 1,3 milliarder kroner til flere lærere på 1.-4. trinn.

ARKIVFOTO JØRGEN JELSTAD

Regjeringen bruker 460 millioner kroner mer enn i fjor på bedre lærerdekning. Samtidig blir kommunene trua med ris bak speilet.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Summen regjeringen bruker til økt lærerdekning, er nå på 1,3 milliarder kroner. Pengene skal brukes til flere lærere i første til fjerde trinn. De er fordelt etter grunnskolenøkkel i inntektssystemet til kommunene.

Kommunene skal årlig bekrefte til Utdanningsdirektoratet at midlene er brukt til lærere på 1.-4. trinn. Riset bak speilet er at kommuner som ikke bekrefter at midlene er brukt som de skal, ikke får midler påfølgende år.

1,2 milliarder går direkte til kommunene. 100 millioner skal knyttes til et forskningsprosjekt som skal gi økt kunnskap om effekten ved nettopp større lærertetthet, heter det i en pressemelding Kunnskapsdepartementet sendte ut 13. februar.

KS håpet på større handlingsrom

– Vi hadde håpet at regjeringen ville gitt kommunene større handlingsrom, sier Erling Lien Barlindhaug, avdelingsleder for utdanning i KS, kommunenes interesseorganisasjon.

– Vi er enige med regjeringa i at tidlig innsats er viktig. Derfor ønsker vi midler til å bruke så tidlig som mulig når problemer oppstår, uavhengig av trinnet barna går på. Tidlig innsats bør ikke være det samme som innsats tidlig i skoleløpet, sier han til Utdanning.

– Lærertettheten er blitt dårligere

Det var i budsjettforliket for 2017 at KrF, Venstre, Frp og Høyre ble enige om å øke bevilgningene til flere lærere i småskolen med 460 millioner kroner mer enn i fjor.

– De siste to skoleårene er det brukt 870 millioner kroner for å styrke lærertettheten, noe som tilsvarer cirka tusen lærerårsverk. Når vi så gjør opp status for grunnskolen under ett, viser det seg at lærertettheten er blitt dårligere. Det kan virke som om en del politikere er mer opptatt av å forsvare den kommunale handlefriheten enn å sikre opplæringen til barn og unge, sa leder Steffen Handal i Utdanningsforbundet til VG i januar i år.

● Kommuneøkonomi

Stramme skolebudsjetter rammer bibliotekene

● Flere organisasjoner vil ha tydeligere lovverk om skolebibliotekene, som ifølge Bibliotekforeningen taper budsjettkampen om knappe ressurser.

Foreningen er én av ti organisasjoner som sender brev til kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) der de etterlyser et lovverk for skolebibliotekene, skriver Klassekampen ifølge NTB. Opplæringsloven sier at elevene skal ha tilgang til skolebibliotek, men utover det er det ingen konkrete krav. I 2013 viste en undersøkelse at den gjennomsnittlige bemanningen på skolebibliotek i grunnskolen var på fem timer i uken, ned fra 6,1 timer fire år tidligere.

● Støtteordning

Flere barn får billig eller gratis barnehage

● I fjor fikk 8000 flere barn billigere barnehage sammenlignet med året før. Like stor var økningen i antall barn som får gratis kjernetid. Svært gledelige tall, mener kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H), som likevel håper enda flere oppdager ordningen.

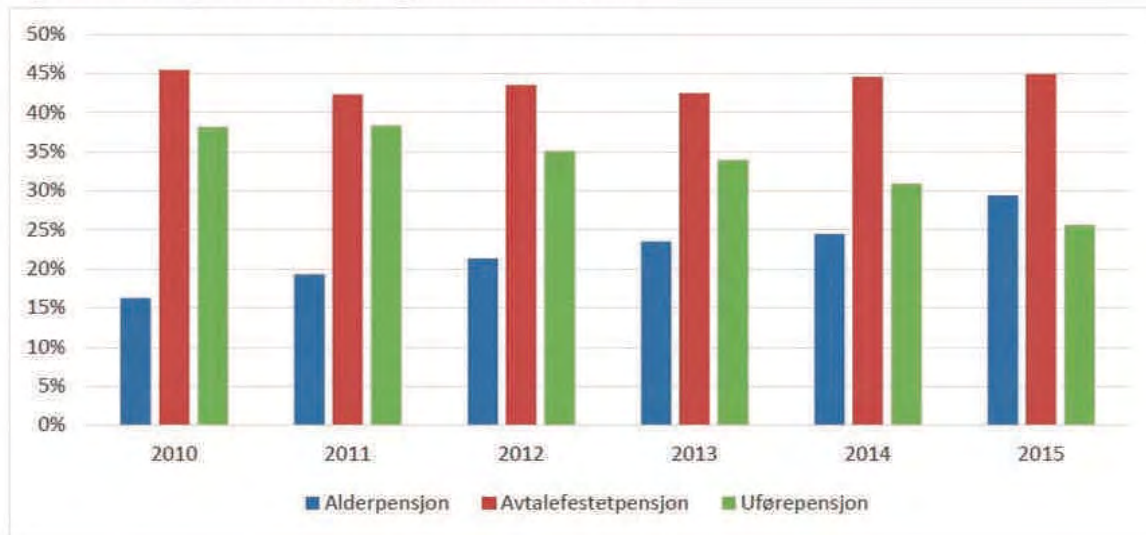
– Ordningen er underbrukt. Jeg tror årsaken er at man selv må ta greie på det og sørge for å sende inn søknad, sier han til NTB.

Til sammen fikk litt over 33.000 barn billigere barnehage, mens drøyt 18.000 barn fikk gratis kjernetid i fjor.

Økningen skyldes hovedsakelig at treåringene ble innlemmet i gratis kjernetid fra i fjor høst. Det kom i stand etter at regjeringen og samarbeidspartiene ble enige om å utvide ordningen.

Pensjon

Figur 2: Fordeling av uttak nye pensjoner 2010–2015, andel

Figuren viser fordelingen av lærerpensjonister over de fem årene. Tallene inkluderer også de som tar ut delvis pensjonering. Kilde: SPK

Færre lærere blir uførepensjonister

Antallet lærere som får innvilget uførepensjon, har stupt i løpet av fem år.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

I 2010 utgjorde lærere som fikk innvilget uførepensjon 38 prosent av lærerne som gikk ut i en pensjonsordning. Fem år senere hadde andelen falt til 25 prosent. Det betyr at rundt 570 færre lærere ble uførepensjonister i 2015. Det året fikk rundt 1600 lærere innvilget uføretrygd.

I samme periode har andelen som tar ut vanlig alderspensjon nesten doblet seg. Tendensen er at lærere står lenger i jobben, og færre blir uførepensjonister.

Det viser en undersøkelse presentert i et temanotat utarbeidet av Utdanningsforbundet på bakgrunn av tall fra Statens pensjonskasse for perioden 2010-2015.

Nestleder i Utdanningsforbundet, Terje Skyvulstad, sier det er veldig positivt at andelen som ender med uførepensjon går ned, mens andelen med vanlig alderspensjon går opp.

Han tror ordningen med redusert undervisningsbyrde for lærere over 60 år er én årsak til at flere står lenger i jobb, i tillegg til med avtalefestet pensjon, AFP. I 2015 utgjorde AFP 45 prosent av alle nye uttak av pensjoner. Bruk av AFP har ligget nokså stabilt i femårsperioden.

– Er det grunn til å tro at den positive utviklingen vil fortsette?

– Det skal forhandles fram endringer i pensjonsordningene, og da håper jeg arbeidsgiverne ser hva som må til for å beholde lærerne lengst mulig i skolen. Ifølge Arbeidsmiljøloven skal arbeidsmiljøet være så godt at det er helsefremmende, sier Skyvulstad.

Skyvulstad peker også på utfordringer knyttet til kjønnsforskjeller: – Vi ser for eksempel at dobbelt så mange kvinner som menn blir uføretrygdet. Det er tall vi må se på årsakene til, sier han.

Den synkende andelen uførepensjonister blant lærerne er større i skoleverket enn blant gjennomsnittlige statsansatte. I 2010 var gjennomsnittsalderen nesten 54 år for innvilget uførepensjon, mens den i 2015 hadde falt til rett under 52 år. Samme tendens ser man imidlertid også for ansatte i staten.

– Positiv utvikling

Avdelingsdirektør for arbeidsgiverpolitikk i KS, Anne Cathrine Hjertaas, sier til Utdanning at de kjenner til trenden fra undersøkelsen.

– Det er en positiv utvikling at lærere står lenger i jobb, og at helseplager ikke gjør at man må gå av med uførepensjon, sier Hjertaas.

Hun sier de ikke vet hvorfor utviklingen går i denne retningen, men hun peker på at undersøkelser viser at ansatte i kommunal sektor er mer tilfredse enn ansatte i staten og privat sektor.

MEST LEST:

● Barnehagelærere etter barnehagefilm: «Vi har mistet noe av roen som trengs til leken»

● Nå blir det nasjonale rammer for veiledning av nyutdannede lærere

● Barna tar med all maten selv – det gir mer voksentid i barnehagen

● – Det er god læring å få prøve seg som kokk i barnehagen

● Arbeidstilsynet stiler arbeidsmiljøproblem til rådmannen

● Matematikk-guru: Det fins ingen Singapore-matematikk

Gikk du glipp av denne?

Barnehagelærere etter barnehagefilm:

«Vi har mistet noe av roen som trengs til leken»

Leken må være prioritert nummer én i barnehagene, mener barnehagelærerne Birgitte Fjørtoft og Randi Frafjord etter å ha sett Margreth Olins nye dokumentarfilm «Barndom» fra en barnehage utenfor Oslo. Se video med barnehagelærerne og Olin nederst i artikkelen.

> utdanningsnytt.no/0217Barndom

● Veiledningsordning

Nasjonale rammer for veiledning av nyutdannede lærere underveis

En samlet utdanningskomité på Stortinget ber regjeringen utforme nasjonale rammer for en veiledningsordning for nyutdannede lærere. Det skal sikre at alle nyutdannede lærere omfattes av ordningen.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene utforme nasjonale rammer for en veiledningsordning for nyutdannede lærere som ivaretar at alle nytilsatte omfattes av ordningen, og som gir rom for lokal tilpasning.»

Slik lyder innstillingen fra utdanningskomiteen etter at SV fremmet et representantforslag i fjor høst. Innstillingen skal behandles i Stortinget,

men vedtaket her følger som regel flertallets innstilling.

Berømmer Pedagogstudentene

SV-leder Audun Lysbakken sitter i utdanningskomiteen og berømmer Pedagogstudentene for innsatsen med å overbevise Stortinget.

– Nasjonale rammer er et stort og viktig skritt for å få på plass en likeverdig veiledningsordning av høy kvalitet. Jeg forventer at dette også følges av ressurser fra regjeringen, uttaler han i en pressemelding.

Arbeiderpartiets Christian Tynning Bjørnø er også svært fornøyd med enigheten om en veiledningsordning.

– Det er alvorlig at én av tre nyutdannede lærere slutter i skolen innen fem år. Mange opplever et «praksissjokk» som de ikke får nødvendig veiledning til å håndtere. Nå må Røe Isaksen sørge for at nye lærere får den oppfølgingen de trenger, sier Bjørnø.

Veiledningens innhold og organisering avklares mellom Kunnskapsdepartementet, Utdanningsforbundet og kommuneorganisasjonen KS.

– Det finnes mye god, lokal oppfølging, men noen kommuner har ikke system for dette i det hele tatt. Vi ønsker å ansvarliggjøre kommunene, sier Høyres utdanningspolitiske talsmann Kent Gudmundsen til NTB.

Utdanningskomiteen ber regjeringen

utforme nasjonale rammer for en veiledningsordning for nyutdannede lærere.

ILL.FOTO KMB43XGAME, FREEIMAGES.COM

– Venter at kommunene følger opp

Leder i Pedagogstudentene, Silje Marie Bentzen, sier dette er en seier for alle nyutdannede lærere i barnehage og skole i dag og i framtiden.

– Vi tror dette vil være med å sikre at flere av de nyutdannede lærerne blir i jobben, sier Bentzen. De har lenge jobbet med å få nasjonale rammer

for en veiledningsordning.

– Nå skal rammene utarbeides i samarbeid med partene, som også inkluderer kommunene. Det mener vi er lurt for å sikre en god gjennomføring av dette i kommunene, sier Bentzen.

– Tror dere kommunene vil følge opp dette på en skikkelig måte?

– Fastsatte nasjonale rammer gir økt press på gjennomføring fra de ulike partene. Så vi tar det som en selvfølge at kommunene følger opp dette mye bedre framover enn det som gjøres mange steder i dag, sier Bentzen.

● Høyring om ny rammeplan

«Lek for lekens skyld», understreker private barnehagestyrarar i Røyken kommune i Buskerud i sitt høyringssvar.

ARKIVFOTO KJERSTI MOSBAKK

Krev tydeleg pedagogisk ansvar

Ansaret pedagogane har for innhaldet i barnehagen, må kome tydelegare fram. Det er ein gjennomgåande kritikk av regjeringa sitt forslag til ny rammeplan for barnehagen.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Regjeringa sende ut sitt framlegg til ny rammeplan for innhaldet i barnehagen i oktober i fjor. Nå er høyringsfristen gått ut, og det er kome inn i alt 578 svar. Svara er komne frå svært ulike instansar, frå einskildpersonar til landsomfattande institusjonar, einskildbarnehagar og kommunar.

Regjeringa får tilslutnad til svært mykje i framlegget, viser stikkprøver blant høyringssvara som Utdanning har tatt. Men kritikken av plasseringa av det faglege ansvaret er likevel tydeleg. I utkastet får barnehageeigar for mykje ansvar og pedagogane for lite, meiner kritikkarane.

– Nei til regelstyring

Aksjonsgruppa for barnehageopprøret 2016 er blant desse kritikkarane. Dei uttrykte svært skarp kritikk mot stortingsmeldinga «Tid for lek og læring. Bedre innhold i barnehagen», som vart lagt fram før framlegget om ny rammeplan. «Høyringsutkastet er ikke tydelig nok på hvor metodeansvaret og ansvaret for både de daglige og de overordnede etiske og faglige vurderingene skal ligge», heiter det i høyringssvaret frå dei.

«Å styre profesjonen gjennom regler innebærer å redusere metodefriheten til det pedagogiske personalet i barnehagen», står det i svaret frå Gjøvik kommune.

«Rammeplanen er ikke først og fremst et arbeidsdokument for barnehageeiere, det er en læreplan som skal virke som en juridisk ramme for de faglige og etiske vurderingene som barnehagepersonalet tar», skriv barnehagelærarstudentane i Østfold.

«Barnehageeiers ansvar er definert i barnehageloven, og behovet for utdyping av dette må ivaretas av eventuelle merknader til loven», heiter det i svaret frå den nasjonale følgjegruppa for førskolelærarutdanninga. Om framlegget kommenterer gruppa vidare: «Slik som eiers ansvar for styring er definert, svekker dette barnehagelærernes profesjonelle og faglige ansvar.»

– Tydelegare plass for lek

Fleire av dei som svarar, blant dei Barneombodet, vil at leiken skal ha ein tydelegare plass i den nye rammeplanen enn det framlegget gir rom for.

Kommunale barnehagestyrarar i Sortland kommune i Nordland peiker i sitt svar på at ifølgje utkastet skal barnehagen fremje læring, men ivareta leiken. Dei meiner at å «fremje» er meir aktivt enn å «ivareta». «Vi mener at lek og læring bør fremmes på lik linje», skriv dei.

I svaret frå Dronning Mauds minne Høgskolen i Trondheim får utkastet kritikk for eit altfor instrumentelt syn på lek.

«Lek for lekens skyld», understrekar private barnehagestyrarar i Røyken kommune i Buskerud i sitt svar.

● Tariff

LO: Ikke null-oppgjør i år

Det er på tide med et bedre lønnsoppgjør, mener LO-leder Gerd Kristiansen.

– Vi har hatt to oppgjør der vi har hatt veldig moderate krav. Det betyr at alle som har hatt sentrale oppgjør, sitter igjen med omtrent ingen ting. Det må vi få gjort noe med. I den økonomiske situasjonen vi står opp i, skal vi utøve moderasjon. Men det betyr ikke at vi skal ha et nulloppgjør, sier hun til NTB.

– Det er fortsatt store problemer i petroleumsindustrien, med oppsigelser og permitteringer og nedgang i investeringer. Det betyr, dessverre, at vi er avhengige av fortsatt moderasjon, sier NHO-leder Kristin Skogen Lund til NTB.

● Læringer

Frp vil droppe arbeidsgiveravgift

For å sikre flere lærlingsplasser foreslår Framskrittspartiets programkomité å fjerne arbeidsgiveravgiften for lærlinger. – I en tid der mange permitteres og det er særdeles tøffe tider for norsk næringsliv, er dette et godt tiltak hvor man legger til rette for at bedrifter kan rekruttere flere lærlinger, sier FpU-leder Bjørn Kristian Svendsrud. ©NTB

Aktuelt namn

Tek kjeften dersom noko sviktar

John-Ragnar Aarset tek ansvar, men på konkrete politiske spørsmål nøyer Høyre sin generalsekretær seg med generelle svar.

TEKST Ståle Johnsen | sj@utdanningsnytt.no

FOTO Hans Kristian Thorbjørnsen

● John-Ragnar Aarset (43)

Kven
Generalsekretær
i Høyre

Aktuell
Høyres landsmøte
går av stabelen 9.-12.
mars. Der skal partiet
blant anna vedta val-
programmet for neste
stortingsperiode.

Kva er det beste med å vere på landsmøte?

Det beste med landsmøta er å treffe hundrevis av glade og entusiastiske partivener frå heile landet. Me har gode ordskifte, og me har det sosialt i lag frå tidleg til seint, fire dagar til ende. Dette blir det 17. landsmøtet mitt.

Kva oppgåver har du i forkant av og under landsmøtet?

Det er mitt ansvar å sjå til at alt blir planlagt og gjennomført, og det er eg som skal ta kjeften dersom noko sviktar. Eg vert sitjande ved ordstyrarbordet gjennom heile møtet. Det betyr at eg får med meg så å seie kvart einaste innlegg og røysting, fire dagar til ende. Og som ein del av vertskapet prøver eg å prate med så mange folk som mogleg i løpet av helga.

I utkastet til Høyres stortingsvalprogram står det at Høyre vil arbeide for strengare opptaks-krav til lærarstudia. I haust kom det krav om karakteren 4 i matematikk. Kan me vente noko liknande i andre fag?

I Høyre skal generalsekretæren halde seg litt tilbake i dei interne politiske ordskifta. Difor vrir eg meg unna å svare konkret på spørsmålet. Men det som er heilt sikkert, er at Høyre framleis vil vere opptekne av å løfte statusen til læraren, fordi me veit at læraren er den viktigaste ressursen i skulen.

Kva kjend person ville du hatt som lærar?

Eg ville ikkje hatt nokon kjend person. Eg har nokre favorittar blant dei lærarane eg hadde da eg gjekk på skulen heime i Hallingdal, og det er nettopp dei eg ville valt meg dersom eg hadde fått sjansen.

Du får halde ein undervisningstime for det norske folket. Kva handlar timen om?

Overskrifta måtte vere «Moglegheiter for alle», og timen måtte handle om det konservative verdigrunnlaget. Eg trur i det heile tatt at alle me som er

politisk aktive, skulle ønske oss at folk flest gjorde seg meir kjent med ideologien og verdigrunnlaget til dei ulike partia. Kjenner ein ideologien, er det lettare å forstå partipolitikk og å velje rett parti.

Kva liker du best med deg sjølv?

Å vurdere seg sjølv er ein uting. Men eg trur at eg stort sett er i godt humør og ser positivt på livet.

Kva lag og foreiningar er du medlem av?

Eg er medlem i Noregs Mållag, Skiforeningen og Hallinglaget i Oslo.

Har du ei favorittbok?

Eg las nyleg «Sannheten om Harry Quebert-saken» av Joël Dicker. Den var fantastisk god! Og så har vi bøkenes bok, da: Bibelen.

Kva bok har du ikkje fått tid til å lese?

Den neste som ligg for tur, er boka «Augustus», ein historisk roman om den store romerske keisaren, skriven av John Williams.

Kva gjer du for å få ut frustrasjon?

Då legg eg i veg til fjells eller til skogs på ein skitur eller joggetur.

Kven er din favorittpolitikar?

Det er vanskeleg å kome utanom Nelson Mandela. Eg såg nyleg ein større dokumentar om han, kor eg vart minna på kva slags ufatteleg menneske han var. Evnene han hadde til å skape fred og forsoning, til å tilgi og vere raus, men samstundes vere realist.

Kva er ditt bidrag i kampen for å redde verda?

Å vere aktiv i eit parti som har som ambisjon å bidra til moglegheiter for alle menneske både ute i verda og her heime, og for ei berekraftig utvikling, er eit ørlite bidrag.

«Læraren er den viktigaste ressursen i skulen.»

LEDER DU?

Bli en enda bedre skoleleder
Søk rektorutdanningen

Søknadsskjema på
udir.no/rektorutdanning

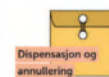
 Utdanningsdirektoratet

Regelverk for skole og opplæring

Regelverket for skole og opplæring gir elever, lærere og foreldre rettigheter og plikter. Det stiller også krav til de som har ansvaret for skolen og fagopplæringen.

Finne ditt regelverk Søk opp i rundskrivning

Jeg skal behandle saker om

Enkelt

Foring

HUSK
SØKNADSFRIST
1. MARS

Lærerspesialia

Lærer Einar Carl Opsahl trives godt blant elevene sine, og det er først og fremst der lærerspesialistene skal være. Lærerspesialistordningen er ment å være en alternativ karrierevei for lærere som ønsker å bli i klasserommet.

lister til låns

Lille speil på veggen der, er jeg den flinkeste læreren på skolen her?

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

FOTO Erik M. Sundt

Utvelgelsen av lærerspesialister foregår ikke slik. Men helt siden kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) og statsminister Erna Solberg (H) presenterte pilotprosjektet i 2015, har det vært omstridt. I 2017 utvides ordningen fra rundt 200 til 300 lærerspesialister. Før den eventuelt gjøres permanent, skal forskningsstiftelsen NIFU evaluere den.

Lærerspesialistene skal først og fremst være lærere i klasserommet med fordypning i ett fagområde. Innenfor sitt fagområde skal de prøve ut nye undervisningsopplegg, holde seg orientert om forskning, drive utviklingsarbeid på sin egen skole og dele kunnskaper med kollegene.

Einar Carl Opsahl er en av lærerspesialistene. Men som de fleste av sine kolleger misliker han ordet.

– Hva med superlærer?

– Enda verre. Jeg er bare en helt vanlig lærer, insisterer Opsahl.

Opsahl er lærerspesialist i norsk og har et spesielt ansvar for lese- og skriveopplæringen ved Røyslimoen skole i Lillehammer. For å bli best mulig rustet til oppgaven tar Opsahl toårig videreutdanning på mastergradsnivå for lærerspesialister ved Universitetet i Stavanger ved siden av jobb. For å påta seg oppgaven får han 24.000 ekstra i lønn og har en time nedsatt undervisning i uka.

– Jeg hadde i utgangspunktet ingen planer om å bli lærerspesialist, understreker Opsahl.

Men da Lillehammer kommune ble valgt ut til å delta i utprøvingen av lærerspesialistordningen, og rektor skulle finne en lærer som ville påta seg oppgaven, ble Opsahl overtalt til å stille.

Pilotprosjektet omfatter nå drøyt 200 lærere. Til høsten utvides ordningen til 300 lærerspesialister. Det skjer selv om forskningsstiftelsen NIFU ennå ikke har fullført evalueringen av pilotprosjektet.

Morgenstemning

Veggene i musikkrommet på Røyslimoen skole er dekket med kopier av gamle plateomslag i ulike

sjangere. Her finnes eksempler på pop, rock, jazz og visesang; lokale helter er blandet med internasjonale artister.

– Med streaming av musikk mister vi disse små kunstverkene som kan fortelle noe om samtiden, sier Opsahl og kaster et nostalgisk blikk på veggene rundt seg.

Einar Carl Opsahl skal teste ut metoden «tenkeskriving» med elever på tredje trinn. Elevene glir ned på stolene som er plassert i en ring. Lyset er dempet. Opsahl setter på «Morgenstemning» av Edvard Grieg.

– Husker noen hva melodien heter?

Flere av elevene rekker hånden i været. Riktig svar kommer kjapt. Lærer og elever samtaler om hva morgenstemning er, om lyset som kommer gradvis, om fuglene som våkner til liv og synger.

Elevene lytter til skuespiller Minken Fosheims stemme. Hun forteller om Edvard Griegs barndom i Bergen. Edvard mistrives på skolen, og som 16-åring

Lærerspesialist Einar Carl Opsahl leder en variert time i musikkrommet ved Røyslimoen skole på Lillehammer. Elevene på 3. trinn tegner til «Morgenstemning» av Edvard Grieg, lytter til historien om komponistens barndom og tester ut «tenkeskriving».

Kollegabasert lærerveiledning

er en av Opsahls oppgaver. Sammen med rektor Trude Halvorsen leder han den faglige diskusjonen om tankskriving som metode.

Rektor Trude Halvorsen og lærerne Einar Carl Opsahl, Arnold Andersson og Ole Petter Klevstad møtes til en samtale rundt lærerspesialistordningen og det faglige utviklingsarbeidet ved skolen.

● Lærerspesialistordningen

- Høsten 2015 startet et toårig pilotprosjekt med 205 lærerspesialister fordelt på 31 kommuner, 6 fylkeskommuner og en privatskole.
- Deltakerne må ha minst 60 studiepoeng i matematikk eller norsk, og minst fem års erfaring som lærer.
- Pilotprosjektet evalueres av NIFU. Sluttrapporten kommer 1. desember 2017.
- Fra høsten 2016 ble det opprettet videreutdanning for lærerspesialister som utgjør 60 studiepoeng på masternivå over to år.
- NTNU har 20 studieplasser i matematikk. Universitetet i Stavanger (UiS) har 23 studieplasser i norsk med vekt på lese- og skriveopplæring.
- I 2017 forlenges og videreutvikles ordningen til 300 lærerspesialister. Søknadsfrist er 1. mars.
- NTNU og UiS får 45 nye studieplasser i matematikk og norsk. Søknadsfrist er 15. mars.
- Lærerspesialistordningen vil fra 2017 også gjelde lærere i praktisk-estetiske fag og yrkesfag.

sendes han til Leipzig for å lære seg å komponere. Den unge gutten føler seg ensom og savner familien.

Tenkeskriving

Mens Fosheim leser, får elevene utdelt hvert sitt ark. De legger seg på gulvet for å tegne seg inn i historien. Så blir det stille i rommet. Arket skal vendes. Deretter får elevene noen minutter til å skrive ned det de husker om Edvard Grieg. Dagens oppgave med å teste ut «tenkeskriving» har begynt.

«Tenkeskriving» er en utforskende form for skriving. Elevene kan bruke metoden til å sortere tanker eller formulere ideer. Den som skriver, skal ikke tenke på rettskrivning eller krav til sjanger, men konsentrere seg om innholdet og arbeide med sine egne tanker.

En tenkeskrivingsoppgave skal gjennomføres på kort tid, gjerne bare tre til fem minutter. «Tenkeskriving» kan brukes til å skrive seg inn i et tema

eller oppsummere et tema. Etterpå kan man dele det man har skrevet med én eller to medelever eller med en hel gruppe. Opsahls elever leser først høyt for hverandre to og to. Så leser noen elever opp det de har skrevet for hele gruppa.

Kollegasamling

Etter at timen er over, går Opsahl til personalrommet. Det er fellestid for skolens pedagogiske personale, og sammen med rektor Trude Halvorsen skal lærerspesialisten lede kollegene gjennom en økt der «tenkeskriving» er tema.

Opsahls kolleger har fått i «hjemmelekse» å sette seg inn i metoden og teste den på ulike trinn og i ulike fag. Opsahl forteller hvordan det gikk da han brukte «tenkeskriving» til temaet «Hva er kunst?». En elev skrev at hva som helst kan være utgangspunkt for kunst, en annen at mat kan være kunst.

Lærer Bente Stensrud forteller at hennes elever >

Lærerspesialist Gunnhild Borge Eilertsen spør elevene om de kan forklare forskjellene mellom partall og oddetall. Ved kateteret følger elevene Christoffer Weberg og Sondre Ringøy Kilde nøye med, det samme gjør Nora Nordseth og Jonas Ivanowitz Leela like bak.

har prøvd ut tenkeskriving med ordet «vinter» som tema. Noen lærere forteller at deres elever trenger litt tid til å lære seg metoden.

Enkelte elever synes det er befriende å skrive uten tanke på rettskrivning og grammatikk. Andre stopper litt opp fordi det er uvant å ikke legge vekt på skriveferdighetene. Den faglige dialogen mellom lærerne skjer i en god tone. Mot slutten av debatten viser Opsahl fram en tenkeskrivningsoppgave med temaet hjernen. Elevene har nevnt nerver, blodårer og signaler.

Til slutt samles en liten gruppe lærere for å snakke litt om lærerspesialistordningen og skolebasert kompetanseutvikling. Lærer Liv Danielssen er ikke redd for å stille kritiske spørsmål: – Vi lærere har etterspurt slike kreative prosesser i flere år nå. Vi synes rammene for hva elevene skal lære er blitt alt for trange når alt skal måles. Men trenger vi lærerspesialister for å få til endringer?

Hun lurar også på om «tenkeskriving» egentlig bare er et nytt ord på noe hun har gjort før.

Rektor sier hun setter stor pris på å ha Opsahl som en fagperson å samarbeide med: – Det gjør det enklere for meg å få til distribuert ledelse, sier Trude Halvorsen.

Hun legger til at ingen eier sannheten om hvilke metoder som virker best, men for å få til faglig

utvikling må noen ha ansvaret.

– Det er fint med en kollega som Liv som tør å stille kritiske spørsmål. Da skjerper man seg litt ekstra, konkluderer Opsahl.

Behersker ulike tallmengder

På Tæruddalen skole i Skedsmo i Akershus skal Gunnhild Borge Eilertsen, lærerspesialist i matematikk, jobbe med tallmengder sammen med elevene sine på 9. trinn. Timen begynner med en gjennomgang av dagens lekser. Elevene viser at de har lært seg forskjellen på partall og oddetall. De forklarer også hva printall er og hva som menes med naturlige og hele tall.

Eilertsen ber elevene finne summen av tre påfølgende heltall, og setter opp elevenes forslag på tavla med kritt. Hun lar elevene snakke sammen to og to for å finne et mønster i summene. Elevene finner raskt ut at alle summene er i tregangen. Deretter ber hun elevene finne en forklaring på sin oppdagelse ved hjelp av små klosser. Så tas den elektroniske tavla i bruk, og elevene viser hvordan de har løst oppgavene ved hjelp av klossene. Til slutt lager elevene algebraiske uttrykk for disse summene, som også viser at de må være delelig med 3.

Eilertsen snakker med rolig stemme, og elevene

Lærer Gunnhild Borge Eilertsen kombinerer ulike metoder for å skape forståelse for tallmengder. Hun gjennomgår lekser, svarer på spørsmål og instruerer elevene i å jobbe sammen to og to. Elevene løser regnestykker med kritt, med små klosser og på elektronisk tavle.

deltar engasjert. Det er lett å se at lærerspesialisten trives i klasserommet, noe hun også bekrefter. For tiden arbeider hun bare i 60 prosent stilling. De resterende 40 prosentene brukes til videreutdanning i matematikk for lærerspesialister ved Norges teknisk naturvitenskapelige universitet (NTNU).

Lærende fellesskap

Eilertsen er én av fire lærerspesialister i matematikk i Skedsmo kommune. Kommunen er også realfagskommune og med på prosjektet «Ungdomstrinn i utvikling». For å påta seg oppgaven har Eilertsen 24.000 kroner i ekstra lønn og én time nedsatt undervisning. Det trengs minst så mye tid, mener hun.

– Jeg synes det er enklere å være lærerspesialist etter at jeg begynte på videreutdanningen. Vi som tar studiet, har fått tid til å reflektere over lærerrollen og rollen som spesialist. Foreløpig har jeg lagt mest vekt på tiltak rettet mot elevene. Gjennom at vi i studiet har fått låne elever på 8. trinn på Charlottenlund skole i Trondheim, har vi også fått prøve ut ulike metoder for kollegasamarbeid i praksis, sier hun.

En av metodene går ut på at lærere samarbeider om en undervisningstime i små grupper, diskuterer elevenes læringsmål, planlegger under-

«Det er enklere å være lærerspesialist etter at jeg begynte på videreutdanningen. Vi som tar studiet, har fått tid til å reflektere over lærerrollen og rollen som spesialist.»

Gunnhild Borge Eilertsen, lærerspesialist i matematikk

visningsopplegg og observerer hverandres undervisning. Deretter analyseres resultatet, og til slutt deles erfaringene med andre lærere.

I likhet med lærerspesialist Einar Carl Opsahl var Eilertsen skeptisk til å bli lærerspesialist, og også hun mislikker navnet. Men hun er positiv til skolebasert utviklingsarbeid.

– Jeg liker å jobbe i et lærende fellesskap, hvor vi prøver ut nye metoder, sier hun.

På sikt kan flere av studentene tenke seg en mastergrad, og da håper de dette studiet kan inngå som en del.

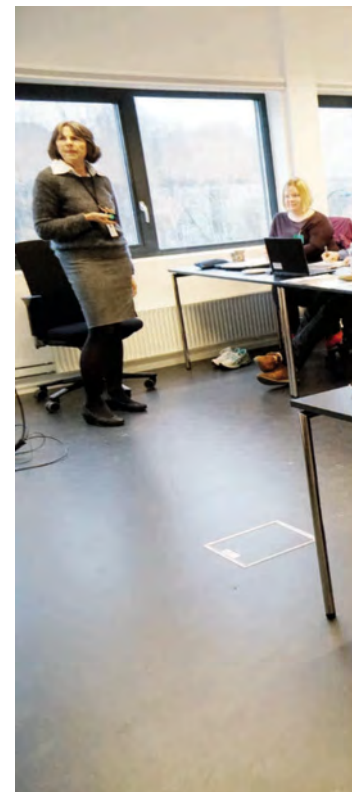
«Matte-Berit» angir ikke

Da lærerspesialistordningen ble introdusert av kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen og statsminister Erna Solberg for to år siden, skjedde det hos lærerspesialist Berit Bakken Berge på Høvik Verk skole i Bærum i Akershus. Hun synes ordningen har fungert.

– Jeg angir ikke på at jeg sa ja til å være lærerspesialist, sier hun.

Hvordan har kollegene taklet å få en lærerspesialist i kollegiet?

– Med 25 år bak meg som lærer føler jeg meg veldig trygg i posisjonen min. Før jeg sa ja til å delta, ga Bærum kommune meg mulighet til å >

Da lærerspesialistordningen ble lansert i 2015, besøkte statsminister Erna Solberg og kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen lærerspesialist Berit Bakken Berge. Hun angrer ikke på at hun sa ja til å delta i pilotprosjektet. Hun synes både ledelsen ved Tærudalen skole og Skedsmo kommune har lagt forholdene godt til rette, og kollegene bruker henne mye.

ARKIVFOTO MARIANNE RUUD

ta 60 ekstra studiepoeng i matematikk. Med 90 studiepoeng har jeg et godt faglig grunnlag. I disse to årene har jeg blant annet hatt forsterket matematikkopplæring med elever på 1. til 4. trinn. Jeg har også veiledet andre lærere, og jeg samarbeider med spesialpedagogene på skolen om ulike faglige opplegg, forteller hun.

– Jeg har hatt to foreldreskoler i matematikk i høst med gode tilbakemeldinger. Skolen har lagt til rette så jeg ikke er kontaktlærer og dermed får bedre tid til veiledning. Kollegene mine bruker meg ofte. På skolen går jeg under navnet «Matte-Berit», forteller hun.

Berit Bakken Berge setter også pris på at kommunen har et nettverk for lærerspesialistene. Hun har valgt ordningen med 48.000 kroner ekstra i lønn i stedet for nedsatt undervisningstid. Hun søkte ikke om videreutdanning for lærerspesialister og sier det er på grunn av at hun er blitt 57 år.

Tar videreutdanning

På Universitetet i Stavanger er 23 studenter på en tre dagers samling. De tar «Videreutdanning til lærerspesialist i norsk med vekt på lese- og skriveopplæring». Hovedtema for samlingen er lese- og skriveopplæring når norsk er andrespråket.

Utdanning får være med på en forelesning med Mary G. Billington, forsker ved Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning ved Universitetet i Stavanger. Et av spørsmålene som diskuteres, er om lærerspesialistene bør ha en stillingsinstruks.

Deltakerne på lærerspesialiststudiet ønsker ikke at funksjonen får for trange rammer, men mange mener at rollen kan være litt uklar.

Noen av studentene er allerede lærerspesialister. Andre kan tenke seg å søke en slik funksjon.

I løpet av forelesningen kommer det klart fram at lærerne som deltar på studiet, først og fremst ønsker å være en del av kollegiet på sin skole. Samtidig skal de holde tett dialog med skoleledelsen i skoleutviklingsarbeidet. Dette kan av og til føre til en lojalitetskonflikt.

– Kanskje er det lett å påta seg for mange oppgaver fordi man vil forsvare at man får et ekstra lønnstilskudd, reflekterer Billington.

Det lærerspesialistene først og fremst etterlyser, er tid til å gjøre jobben. De fleste er mer motivert av mulighetene for faglig utvikling enn av ekstra lønn. Det viser blant annet NIFUs første delrapport fra evalueringen av ordningen.

Einar Carl Opsahl sier på samlingen at han synes det kan være vanskelig å be kollegaene forberede seg. Det er noe annet å gi ansvar til kolleger enn til elever, sier han. Mary Billington sier at skolesamfunnet alltid har vært egalitært, likhet er viktig. Det kan hindre lærere fra å søke slike spesialiststillinger. Fortsatt er mange lærere «privatpraktiserende». De misliker å slippe kolleger inn i klasserommet for å observere undervisningen.

– Særlig kan situasjonen være vanskelig når en ung kollega skal gi råd til en eldre og mer erfaren lærer, sier hun.

Billington viser til at de samme temaene diskuteres internasjonalt, ikke bare i Norge. Gjennom hele forelesningen viser hun til internasjonal forskning.

Førstelektor Toril Frafjord Hoem er faglig ansvarlig for videreutdanningen. Hun samarbeider med seniorrådgiver Trude Kringstad og stipendiat Vibeke Lorentzen. Alle er tilknyttet enten Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning ved UiS eller Nasjonalt senter for skriveopplæring ved NTNU. Lesesenteret og Skritesenteret fikk høsten 2015 i oppdrag fra departementet å utarbeide emneplan og ha ansvar for driften i pilotperioden.

– Studiet gir 60 studiepoeng og kan inngå som det første året av en masterutdanning, men foreløpig er det uklart hvor studentene kan fullføre masterutdanningen, sier Hoem og legger til:

– Dette videreutdanningstilbudet er det kjekt å ha ansvar for. Vi utformer innholdet, og vi er glade for at vi har fått i oppdrag å ta inn nye studenter på det toårige studiet allerede til høsten.

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen sier til Utdanning at lærerspesialistordningen er nært knyttet opp til fagfornyelsen i skolen som nå iverksettes basert på Ludvigsen-utvalgets innstilling og stortingsmelding 28.

– Skal vi få til mer dybdelæring og mer fagovergrepene undervisning, har det faglige utviklingsarbeidet på skolene stor betydning. Vårt mål med ordningen er at noen i lærerkollegiet skal få mulighet til å fordype seg ekstra innenfor sitt fag-

Forsker Mary G. Billington foreleser for de 23 studentene som tar videreutdanning i norsk for lærerspesialister. Under denne forelesningen er lærerspesialistens rolle tema. Helt foran sitter faglig ansvarlig Toril Frafjord Hoem og seniorrådgiver Trude Kringstad.

FOTO MARIANNE RUUD

Utdanningsforbundet mener det er viktig at lærerspesialister som Einar Carl Opsahl (bildet) får mulighet til å ta videreutdanning, samt tid nok til å utøve funksjonen.

Toril Frafjord Hoem, førstelektor ved Universitetet i Stavanger.

FOTO MARIANNE RUUD

område. Deretter får de ansvar for å prøve ut nye undervisningsmetoder med elevene og veilede kollegene sine, sier Isaksen.

Han er også fornøyd med at både lærerspesialistordningen og videreutdanningen for lærerspesialister utvides.

– Hvorfor vil dere tilby videreutdanning også for lærerspesialister i yrkesfag og praktisk-estetiske fag?

– Også dette handler om fagfornyelsen vi er i gang med. Vi skal satse mer på disse fagområdene og da trengs det dybdekompetanse også blant lærerne på disse fagområdene, sier Isaksen.

– De som går på videreutdanningene, er ikke garantert jobb som lærerspesialister når de har fullført. Hva mener du om det?

– Jeg mener partene bør ta ansvar for å videreføre ordningen, sier Isaksen.

Utdanningsforbundet vil ha klare retningslinjer

Utdanning har spurt Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet, om Utdanningsforbundet støtter lærerspesialistordningen:

– Det kommer an på hva man mener med lærerspesialistordningen. Vi er imot en ordning hvor lærere kan bli utpekt til lærerspesialister av ledelsen uten en formell utlysning eller søknad. Ordningen bør bygge på at lokal skolemyndighet oppretter slike funksjonsstillinger som lærere kan søke på. Derfor støtter vi at det nå prøves ut spesifikke videreutdanningstilbud for lærere som

ønsker å bli lærerspesialister.

– Hva synes Utdanningsforbundet om kravet til 60 studiepoeng i et fag og minimum fem års lærerpraksis for lærerspesialistene?

– Vi støtter at de som skal bli lærerspesialister har solid formell kompetanse og et minimum av erfaring som lærer i det faget eller kompetanseområdet det opprettes lærerspesialistfunksjon for.

– Hva er best, 48.000 kroner i økt lønn eller 24.000 og en time mindre undervisning?

– Vi mener at selv ordningen med et lønns-tilskudd på 24.000 gir altfor lite tid til lærerspesialistoppgavene slik de er beskrevet. Samtidig er det viktig å sette en begrensning på hvor mye lærerspesialister kan få redusert sin undervisning. Dette skal tross alt være en alternativ karrierevei for praktiserende lærere, sier Handal.

– Hva mener Utdanningsforbundet om at lærerspesialistordningen utvides i 2017 til også å gjelde yrkesfag og praktisk-estetiske fag?

– Det er faktisk vårt forslag at ordningen bør prøves ut i flere fag enn bare i de såkalte kjernefagene.

– Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen mener partene bør ta ansvar for å videreføre ordningen med lærerspesialister. Får han Utdanningsforbundets støtte?

– Vi vil gjerne være med å ta ansvar, men ansvaret vil måtte stå i forhold til den innflytelsen vi får over utformingen av ordningen, sier Handal og legger til at Utdanningsforbundet ønsker at evalueringen av pilotprosjektet gjennomføres før lærerspesialistordningen gjøres permanent.

Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet.

FOTO ERIK M. SUNDT

«Kvi Folk er so uglade? Dei gjeng og ventar si Glede fraa andre. Dei skulde gleda andre; so vart dei glade.»

Arne Garborg, norsk forfatter (1851–1924)

Samefolket

Jubileumsutstilling til bibliotek over hele landet

Nasjonalbiblioteket har utformet en plakatutstilling til bibliotek som ønsker å feire 100-årsdagen for det første samiske fellesmøtet i Norge.

Utstillingen består av plakater som forteller om samisk kulturhistorie og bakgrunnen for det samiske jubileet. I tillegg presenteres en fotokatt fra Nasjonalbibliotekets samling – et utvalg fotografier tatt av fotograf og journalist Elisabeth Meyer under en reise til Kautokeino på 1940-tallet.

Alle norske folkebibliotek, fag- og forskningsbibliotek kan bestille utstillingen kostnadsfritt fra Nasjonalbiblioteket, ifølge en pressemelding.

Arrangementer med samisk film og joik, en ny utgave av «Samisk bibliografi» og en storstilt digitalisering av samisk materiale er også med i Nasjonalbibliotekets jubileumsmarkering.

100-årsjubileet er en markering av samenes første landsmøte, som ble holdt i Trondheim i 1917.

NCKs pedagogiske pris

Hedret for formidling av kulturarven

Museumspedagog Linken Apall-Olsen ved Oslo Museum er tildelt NCKs (Nordiskt Centrum för Kulturarvspedagogik) pedagogiske pris for 2017.

Linken Apall-Olsen er avdelingsleder for by- og teaterhistorie ved Bymuseet i Oslo. Hun får prisen for sitt mangeårige arbeid med å formidle kulturhistorie, og særlig innsatsen i prosjekter som har fokusert på identitet og sted, noe som har gitt mange mennesker en følelse av tilhørighet og sammenheng. Det gjelder ikke minst i arbeidet med integrering. I nominasjonsteksten er det lagt særlig vekt på at hun vært raus med å dele kunnskapen sin og en betydningsfull inspirasjonskilde for museumspedagoger i Norge, skriver Oslo Museum i en pressemelding.

Linken Apall-Olsen.

FOTO OSLO MUSEUM

Håndverk

Nye undervisningstilbud i restaurering av bygg

Handverksskolen på Hjerleid har fått godkjent to nye fagtilbud på videregående trinn 2: byggtেকnikk og overflateteknikk. Vg2 Byggtেকnikk skal være for dem som velger en yrkeskarriere innen restaurering, istandsetting og ombygging av eksisterende bygninger, mens Vg2 Overflateteknikk er for dem som velger en yrkeskarriere innen restaurering og istandsetting av både interiør og eksteriør i gamle bygninger.

– Vi vil starte et vg2-tilbud for de elevene som ønsker å lære å bygge etter tradisjonskunnskapen og rette utdanningen sin inn mot bygningsvernet, sier rektor ved Handverksskolen, Helle Hundevadt, i en pressemelding.

Handverksskolen er et ideelt aksjeselskap, eid av Stiftelsen Norsk kulturarv og Studieforbundet kultur og tradisjon.

Handverksskolen på Hjerleid i Dovre gir opplæring i tradisjonelle arbeidsteknikker. Her praktiserer elevene lafting.

FOTO HANDVERKSSKOLEN

Privatskoler

37 har søkt om å få starte

34 grunnskoler og tre videregående skoler ønsker å starte friskole fra høsten 2018.

– I år ønsker hver tredje søker å starte opp friskoler med særskilt profil, som blant annet realfag, idrett og friluftsliv, sier avdelingsdirektør Einar Simonsen Plahter i Utdanningsdirektoratet i en pressemelding.

Den nye friskoleloven som kom i 2015, åpnet for at friskoler kan få godkjenning når de ønsker å rette spesiell faglig oppmerksomhet mot et fagområde.

Resten av søkerne ønsker blant annet å starte friskole på grunnlag av anerkjent pedagogikk og livssyn. Det er totalt fire flere søknader i år enn i fjor.

Skolene vil få svar på søknadene innen 1. februar 2018 og vil kunne starte opp tidligst høsten 2018.

● Hviterussland

Lukasjenko langer ut mot skolen

Hviterusslands president Aleksandr Lukasjenko mener mengden av skolearbeid er skadelig for elevenes mentale helse.

– Barna er så nedtynga av skolearbeid at de blir dumme av det. To timer lekser om dagen er i orden, men ikke fire, sa han på en pressekonferanse ifølge det hviterussiske nyhetsbyrået Sputnik.

Uten å nevne konkrete eksempler sa han videre at «unødvendige» skolefag skader utviklingen til barn og unge.

– En 17-åring gjør seg klar til å gifte seg, men er ikke i stand til å skille mellom hest og ku eller øks og hammer, poengterte Lukasjenko.

Aleksandr Lukasjenko omtales ofte som Europas siste diktator, og han har derfor i utgangspunktet gode muligheter for å få gjennomslag for sin politikk. Han gir imidlertid lærerne skylda for tingenes tilstand.

– Lærerne må tvinges til å arbeide ansvarlig, konkluderte Lukasjenko.

Hviterusslands mangeårige president Aleksandr Lukasjenko mener lærerne har mesteparten av ansvaret for at elever blir stressa av skolen.

ARKIVFOTO SERGEJ SEREBRO, NARODNYJA NAVINY VITSEBSKA

● USA

Omstridt utdanningsminister godkjent

Betsy DeVos er med hårfin margin godkjent som amerikansk utdanningsminister. Alle de demokratiske senatorene samt to republikanere stemte mot DeVos 7. februar. Dermed var det i utgangspunktet 50 stemmer for DeVos, og 50 mot.

Visepresident Mike Pence' stemme måtte til for å få DeVos godkjent med hårfin margin. Dette skal være første gang noensinne at visepresidenten har vært avgjørende for å godkjenne et amerikansk regjeringsmedlem.

Demokratene i Senatet har kritisert DeVos for manglende relevant erfaring og økonomiske interesser knyttet til organisasjoner som fremmer privatskoler. ©NTB

Betsy DeVos ble godkjent som utdanningsminister med knappest mulig margin 7. februar.

FOTO C-SPAN/WIKIMEDIA COMMONS

● Sverige

– Håper ikke dette er framtidens skole

Anna Ekström, Sveriges gymnas- og kunnskapsløftminister, uttrykker stor uro over situasjonen ved Värnhemsskolan i Malmö.

Skolen har gjentatte ganger måttet stenge dørene på grunn av bråk, senest i november etter at minst ni elever ble utsatt for legemsfornærmelse. Skolen har leid inn vektere, satt opp piggtår og stengt skolens hovedinngang.

– Det er tragisk hvis det er nødvendig med denne

typen praktiske tiltak, men bra hvis det øker elevenes trygghet. Jeg håper virkelig at dette ikke er fremtidens skole, det er veldig alvorlig hvis elevene ikke føler seg trygge på skolen, sier Ekström til avisa Expressen.

Ifølge den svenske Skolinspektionen har antallet klager mot svenske skoler nådd nye rekordnivåer. I 2016 kom det 20 prosent flere klager enn året før, og i løpet av en femårsperiode er antallet femdo-

blet, skriver Expressen.

Ved eller utenfor Värnhemsskolan ble i løpet av fjoråret om lag 30 forhold politianmeldt. Det gjaldt alt fra kasting av yoghurtbegre mot en leverandør til tyveri av nettbrett og voldsepisoder.

Teknisk sjef ved skolen, Torbjörn Friberger, mener at vaktene har hatt god effekt.

– Nå er situasjonen behagelig rolig, sier han.

Nasjonalt senter godkjente skolemodell de s nå får modellen million

Utdanningsdirektoratet støtter arbeidet med LP-modellen med flere millioner kroner. Den faglige vurderingen de lener seg på, er gjort av samme institusjon som solgte modellen fram til 2015.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Fire millioner kroner i støtte til arbeidet med LP-modellen. Det var beskjedne Senter for praksisrettet utdanningsforskning (SePU) ved Høgskolen i Innlandet fikk i fjor sommer.

1,33 millioner kroner får senteret hvert år i en treårsperiode etter at Utdanningsdirektoratet i 2016 inviterte læringsmiljø- og antimobbeprogrammer til å søke om offentlige midler. Tre programere søkte, og alle fikk fire millioner hver.

Nå viser det seg at enkelte av personene som har gjort den faglige vurderingen av søknadene på

oppdrag fra Utdanningsdirektoratet, selv har vært helt sentrale i arbeidet med LP-modellen. Ekspert på habilitetsregelverket, professor Jan Fridthjof Bernt ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen, mener det er problematisk.

– Rent juridisk betyr det at når en person som er inhabil har vært med i arbeidet med en uttalelse som skal være en del av grunnlaget for direktoratets avgjørelse, vil direktoratets vedtak kunne bli ugyldig. Så lenge en del av saksgrunnlaget er «forurenset» av inhabilitet, er det ikke grunnlag for å treffe et vedtak, sier Bernt.

Vurderte sin egen modell

Det er professor og leder av Senter for praksisrettet utdanningsforskning (SePU), Thomas Nordahl, som i samarbeid med Lillegården kompetansesenter har utviklet LP-modellen. I 2013 ble Lillegården slått sammen med Senter for atferdsforskning og ble til Læringsmiljøsentret ved Universitetet i Stavanger.

Til og med 2015 var det Lillegården kompetansesenter, og da senere Læringsmiljøsentret, som solgte og implementerte LP-modellen i norske skoler. I denne perioden har de også betalt SePU for å lage evalueringsrapporter i forbindelse med

selv sto bak – støtte

Læringsmiljøsenteret ga strålende skussmål til LP-modellen i et vurderingsarbeid for Utdanningsdirektoratet. Flere av medlemmene i faggruppa bak vurderingen hadde jobbet med LP-modellen i årevis.

FOTO JØRGEN JELSTAD

LP-arbeidet, noe som har utgjort millioninntekter for SePU.

I 2016 ble rettighetene til LP-modellen overført fra Læringsmiljøsenteret til SePU. Samme år søkte SePU støtte fra Utdanningsdirektoratet til arbeidet med modellen.

Utdanningsdirektoratet hentet inn ekstern kompetanse til å vurdere søknadene de fikk inn. Den vurderingen satte de Læringsmiljøsenteret til å gjøre. Det samme senteret som selv solgte og implementerte LP-modellen i norske skoler til og med 2015.

Utdanning får opplyst at senteret fortsatt følger

opp fire kommuner med implementering av LP-modellen. Disse kommunene betaler 25.000 kroner per skole for denne oppfølgingen, og arbeidet avsluttes først i juni i år.

LP-prosjektleder vurderte LP

Det var en faggruppe på sju personer fra Læringsmiljøsenteret som gjorde vurderingen. Blant disse var blant annet Erik Nordgreen og Janne Støen fra det som tidligere var Lillegården.

Nordgreen har vært prosjektleder for arbeidet med LP-modellen og har jobbet med den i flere år. Også Støen har jobbet med modellen siden 2006 og

Framgangsmåten kan være i strid med reglene for habilitet, mener Jan Fridthjof Bernt, professor i rettsvitenskap.

FOTO UIB

blant annet samarbeidet med SePU om en rapport om LP-modellen i Estland.

I vurderingen til Utdanningsdirektoratet skriver faggruppen om LP-modellen at «Det er en god og solid dokumentasjon av programmets resultater, både fra Norge og Danmark». De skriver også at SePU har en «solid implementeringsstrategi» og gir svært gode skussmål til søknaden.

Leder av gruppa var professor Erling Roland, som ikke har vært involvert i LP-modellen. Han sier til Utdanning at det var ledelsen ved senteret som pekte ut hvem som skulle sitte i faggruppa, og at han ble satt til å lede arbeidet. Han kan ikke huske at det ble gjort noen habilitetsvurderinger knyttet til arbeidet.

– Ikke betryggende

Professor Jan Fridthjof Bernt peker på at inhabilitetsregler juridisk sett gjelder for enkeltpersoner, ikke for institusjoner. Juridisk sett kan det være greit at Læringsmiljøsenteret gjør vurderingen.

– Men de som skal gjøre vurderingen, eller medvirker i arbeidet med denne, må ikke tidligere ha vært involvert i arbeidet med modellen. Har noen vært med på å utvikle en slik modell, må det anses som «særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet», slik at han eller hun blir inhabil etter bestemmelsen i forvaltningsloven paragraf 6, sier Bernt.

Han mener det er helt nødvendig at senteret kan vise at de har styrt unna slike problemer. Bernt er uansett overrasket over at Utdanningsdirektoratet har gitt vurderingsansvaret til et fagmiljø som tidligere har vært involvert i utvikling og salg av modellen som skal vurderes.

– En ting er det rent juridiske, men det er også et spørsmål om hva som er fornuftig. Man kan forestille seg at det vil være vanskelig å finne personer ved senteret uten noen koblinger til modellen, ettersom senteret vel ikke er særlig stort. Det er nærliggende å frykte at kollegiale hensyn og lojalitet til det fagmiljø man er en del av, vil kunne påvirke uttalelsen som sendes direktoratet, sier Bernt.

– Utdanningsdirektoratet sier de ikke har lagt noen føringer overfor Læringsmiljøsenteret knyttet til habilitet. Først nå, etter at Utdanning tok kontakt, har de fått opplyst hvem som satt i faggruppa. Hva mener du om det?

– Det høres ikke betryggende ut, sier Bernt. ➤

Hovedbaken
17. FEBRUAR 2017

Nordahls metode

Forsker Thomas Nordahl har utviklet en skolemodell som er innført i over tusen skoler og barnehager. Norske og danske kommuner har brukt flere titalls millioner kroner på LP-modellen som skal forbedre læringsmiljø og faglige resultater. Men virker den egentlig?

«Det er nødvendig med kritisk forskning på en utdanningsmodell som tilbys lærere, men en kritisk undersøkelse er ikke nødvendigvis bra for selvet».

Fra forsker tilskott om LP-modellen i European Educational Research Journal 2015.

TEKST: Inger Christin Bjørnskov
FOTO: Lise Lønn

«Gutta til Røyken» er oversettelsen i Røyken og Høyanger kommuner. Over 100 lærere i Røyken og Høyanger kommuner, spesialpedagoger, tillitsvalgte, ledere og barnevernsmenn skal korres. I 2007 valgte Røyken og Høyanger kommuner i Røyken LP-modellen i alle skoler i kommunen.

Gutten avanserte videre til, at professor Thomas Nordahl, som leder senteret for pedagogisk analyse og utdanningsforskning (SAP) ved Høgskolen i Østlandet på Hønefoss. En frittstående forsker som har ledet offentlige utredninger og utvalgt nye skoler. Han er en myndighetsperson i Norge og har vært en av de fremste lederne for de som har utviklet LP-modellen.

I Røyken skal han holde et av sine mest kjente foredrag. En «ledelse, selvledelse, styring og samarbeid». Dette er temaer som har vært på et av dem. Nordahl har nettopp lest et innlegg og snakket med noen av lærerne i Røyken og Høyanger. Han har de sine i denne gjennomgangen, som er en del av LP-modellen. LP-modellen vil gi en bedre skole.

Fra modell han vil ha utviklet. Og hvor viktig er det at lærerne gjennomfører de som de har utviklet?

Det å være størst – i Danmark. Det startet som et pilotprosjekt på Læringsmiljø i Oslo som etter åtte år ble utvidet. Siden en videregående skole ble utvalgt til LP-modellen, som var en del av Læringsmiljøet som var utvalgt i Høyanger. De som var utvalgt ble gjennomført på 10 skoler i Høyanger kommune. Nordahl har ledet senteret for pedagogisk analyse og utdanningsforskning (SAP) ved Høgskolen i Østlandet på Hønefoss. En frittstående forsker som har ledet offentlige utredninger og utvalgt nye skoler. Han er en myndighetsperson i Norge og har vært en av de fremste lederne for de som har utviklet LP-modellen.

«Ingen interesser i LP-modellen»

I en e-post til Utdanning skriver Utdanningsdirektoratet at de var klar over koblingene mellom Læringsmiljøet og LP-modellen. De vurderte allikevel at senteret har «ingen interesser i LP-modellen».

Utdanning ba om en utdyping og fikk en prat på telefon med avdelingsdirektør for Læringsmiljø og rådgivning i Utdanningsdirektoratet, Marit Hognestad.

– Da vi vurderte at Læringsmiljøet ikke lenger hadde noen interesser i LP-modellen, handlet det om at de ikke lenger var eiere med økonomiske interesser i modellen, sier Hognestad.

Hun sier de har tillit til at senteret opptre profesjonelt og har gjort vurderinger på en objektiv og faglig god forankret måte.

– Læringsmiljøet solgte og implementerte LP-modellen i Norge fram til året før de gjorde denne vurderingen for direktoratet. Det vil vel være vanskelig for dem hvis de nå skulle vurdert at det faglige holdet i modellen ikke er godt nok?

– Dette er selvsagt en viktig problemstilling som må stå på dagsorden i organisasjoner som dette. Norge er et lite land, noe som betyr at vi har til dels små fagmiljøer med nære koblinger. Det gjør det spesielt viktig å være oppmerksom på og vurdere sin egen habilitet. Men vi har tillit til at senteret er forberedt på å håndtere slike situasjoner, sier Hognestad.

– Men tidligere ansatte ved Lillegården med dette bånd til LP-modellen var involvert i disse vurderingene?

– Vi må uansett ha tillit til at de har gjort profesjonelle vurderinger, selv om enkelte i gruppen kan ha vært involvert i arbeid med LP-modellen, sier Hognestad.

Hun understreker at de har tydelig utarbeidede kriterier for hvordan programmene skal vurderes, og at det er et viktig virkemiddel for å sikre likebehandling.

– Og til slutt og sist er det Utdanningsdirektoratet som har tatt beslutningen om hvem som skal få støtte. Vi mente vi hadde et godt nok grunnlag til selv å ta den beslutningen etter å ha fått vurderingen fra Læringsmiljøet, sier Hognestad.

– Må ha tillit til direktoratet

Senterleder ved Læringsmiljøet, Tarja Tikkanen, sier til Utdanning at det ikke ble gjort noen habilitetsvurdering av de ansatte som skulle være med i faggruppa.

– Hvorfor ble ikke det gjort, når noen av dem var så tett knyttet til tidligere arbeid med LP-modellen?

– Vi fikk oppdraget fra Utdanningsdirektoratet gjennom tildelingsbrev 2016, og dette var noe vi måtte gjennomføre. Hvis Utdanningsdirektoratet mente at det ville være et habilitetsproblem her, skulle ikke vi fått oppdraget. Vi må ha tillit til direktoratets vurderinger når de tildeler oss et oppdrag, sier Tikkanen.

Hun sier hun på dette tidspunktet var ny i stillingen som senterleder, og at hun ikke kjente til hvilke personer som hadde vært tilknyttet LP-modellen.

– Vi vurderte hvem som var de faglig sett beste personene til å være med i gruppa. Da var det

også viktig å ha med personer med erfaringsbasert kompetanse, noe de som hadde jobbet med LP-modellen hadde, sier Tikkanen.

– De ble valgt ut fordi de hadde kompetanse om LP-modellen?

– Ikke bare LP-modellen, men generell kompetanse om hvordan man jobber med denne type læringsmiljøarbeid i praksis ute på skolene, sier Tikkanen.

– Innenfor for eksempel helsevesen er man nøye med at det ikke er legemiddelselskapene selv som gjør vurderingene av om en medisin de har utviklet, fungerer godt og har god dokumentasjon. Så dere ikke problemet med at ansatte som i åreis hadde jobbet med LP-modellen selv skulle vurdere hvor godt faglig hold det var i modellen?

– Både ja og nei. Det kan selvsagt se galt ut at noen skal vurdere noe de selv har vært med å utvikle. Men vi hadde ingenting å tjene på dette, slik som legemiddelselskap kunne gjort. Ingen økonomisk interesse, ingen nye oppdrag til oss som et resultat av denne vurderingen. På den annen side er det nettopp fordi de har vært ute i praksis og testet dette, at de har god kompetanse i å vurdere denne type programmer. Det var et godt perspektiv å ha med, sier Tikkanen.

Lærar og samvitsfange

20. mars 1942: Halfdan Steen, lærar ved Hamar folkeskule, vert henta av politiet i heimen sin på Hamar. 55-åringen var ein av dei rundt 1100 som vart arresterte fordi dei var blant dei mange lærarane som nekta å støtte opp om den nasjonalsosialistiske ideologien til den tyske okkupasjonsmakta og dei norske medløparane. Ifølgje historieverket «Hjemmefronten på Hedmarken og i Østerdalen» vart Steen send til Kirkenes på tvangsarbeid, saman med rundt 500 andre. Han kom attende i oktober same året, ifølgje boka «Midtbyen skole 100 år». Steen heldt fram som lærar ved skulen til 1951, ifølgje lokalhistoriewiki.no.

FOTO DOMKIRKEODDENS FOTOARKIV TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Motiverende matteråd

Hva motiverer deg til å velge matematikk?

- At vi får jobbe sammen. Gruppearbeid motiverer.
- At matte er gøy!
- Varierte arbeidsmetoder.
- At lærerne er motiverte.

TEKST OG FOTO John Roald Pettersen

Litt over 20 elever og 12 lærere ved Molde videregående skole er samlet for å gjøre matematikkundervisningen enda bedre. Samtlige mattegrupper er representert, og rådet ledes i dag av elevene Anna Hjertvik Aasen, vg 3, og Lars Stutzer, vg 1. «Matteråd» er en del av NORCAN-partnerskapet, som skolen er med i.

Da rådet var samlet for en måneds tid siden, fikk elevene følgende oppgave med seg tilbake til sine respektive grupper: «Hva motiverer deg til å velge matematikk?»

Nå skal svarene presenteres.

Snart er tavla dekket av gule og rosa lapper. Innspillene organiseres og systematiseres. Det danner seg snart et bilde av hva elevene mener er avgjørende for motivasjonen i faget: samarbeid, mestring, nytteverdi for videre studier, å variere arbeidsmetodene – og som én skriver: «At det ikke er språk og samfunnsfag!»

– Dette er kjempespennende å være med på, og absolutt nyttig, sier Anna Hjertvik Aasen, elevrepresentant i NORCAN-utvalget og en av lederne for dagens matteråd.

Hun ser på dette som en mulighet for elevene til å påvirke undervisningen.

– Det skjer i nært samarbeid med lærerne, og vi opplever at vi blir tatt alvorlig. Vi blir også mer bevisste på vår egen læring, og det sprer seg videre i klassene. Det er også veldig bra at matterådet får fram stemmen til de elevene som sliter med matte, ikke bare de som er flinke og motiverte fra før, sier Aasen.

Skolebasert forskningssamarbeid

Molde videregående skole er én av tre norske skoler som er med i NORCAN-partnerskapet, et skolebasert samarbeid mellom skoler og fagforeninger i Norge og Canada, initiert av Utdanningsforbundet.

– Det overordnede målet med NORCAN er å etablere et nettverk av skoler som samarbeider om å forbedre elevenes læring i matematikk. Gjennom å organisere arbeidsgrupper av elever og lærere på hver skole skal vi prøve å identifisere utfordringer i matematikkundervisningen på vår skole, og samarbeide med tilsvarende grupper på partnerskolene for å utvikle strategier for forbedring, forteller avdelingsleder for realfag ved Molde videregående skole, Kirsti Moe Oterhals.

Molde videregående skole har en lang tradisjon som realfagskole, og den har tidligere deltatt i flere matematikkprosjekter. Skolen har i dag 780 elever, og det undervises i matematikk i 26 ulike grupper. Etter søknad ble skolen valgt ut som én av tre norske deltakere i NORCAN, sammen med Børresen ungdomsskole i Drammen og Ranvik ungdomsskole i Sandefjord.

– Vi har fått mye igjen for å delta. Vi har blant annet besøkt skoler i Ontario og Alberta, også med elevrepresentanter, og vi har fått mange inntrykk

tilbake. Ideen om matteråd kom fra en skole i Ontario, og hovedtanken bak er at ved å la elevenes stemme komme med, kan vi på en bedre måte utvikle og forbedre undervisningen, sier Oterhals.

Gjennom å organisere arbeidsgrupper av ledere, lærere og elever på hver skole skal man prøve å identifisere utfordringer i matematikkundervisningen på sin egen skole, og i samarbeid med tilsvarende grupper på partnerskolene utvikle forbedringsstrategier. Målet er både å styrke lærernes læring og erfaringsgrunnlag og å tilføre skolene en metodikk og tradisjon for utforskende praksis som kan overføres til andre fag og fagområder.

Å få med alle

Et sentralt begrep i prosjektet er «equity», som handler om å få med alle og at alle elever skal lære mest mulig. Derfor er det også viktig å få alle elevgrupper i tale, også de som sliter med matematikk. Matematikklærerne Vibeke Reistadbakk og Erlend Vindal er svært positive til tanken bak matterådet.

NORCAN- partnerskapet

NORCAN er et skolebasert forskningssamarbeid der Utdanningsforbundet har inngått en avtale om et treårig skolebasert samarbeid mellom skoler og fagforeninger i Norge og i de canadiske provinsene Alberta og Ontario.

Partnerskapet involverer til sammen ni skoler, seks i Canada og tre i Norge. Disse skolene skal gjennom såkalt aksjonsforskning, der de som forsker, er tett på virksomheten eller området det forskes på, utvikle og utveksle kunnskap og erfaringer som kan bidra til å styrke undervisning og læring i matematikk.

– Det er veldig nyttig for oss å få elevenes synspunkter på undervisningen. Det gjør det mye lettere å gjøre konkrete endringer dersom det er nødvendig, sier Reistadbakk.

– Elevene har utvilsomt noe å komme med. Alle har sine opplevelser knyttet til det å lære matematikk, og når det blir organisert på denne måten, med elever som styrer matterådet, er det lettere for dem å komme fram med det de tenker og mener. Dette har vært positivt for alle parter, tror jeg, sier Vindal.

Marthe Ødegård og Lars Stutzer er to av de nye elevene i NORCAN-utvalget ved skolen. De ser fram til å lære mer gjennom en ukes studietur i Canada senere på våren, men mener at arbeidet som gjøres på egen skole i prosjektet, også er viktig.

– Det at vi får komme fram med våre meninger og synspunkter, er veldig bra. Matteråd blir som et elevråd i matematikk, og det er nyttig, mener Marthe Ødegård.

Utdanningsforbundets forskningspolitikk

– Å satse på profesjonsdrevet, praksisnær og relevant forskning er en sentral del av Utdanningsforbundets forskningspolitikk, og dette er en av grunnene til at vi har valgt å gå inn i dette internasjonale partnerskapet, sier seniorrådgiver Bjørg Eva Aaslid i Utdanningsforbundet.

– Et sentralt poeng med partnerskapet er at skoleledere, lærere og elever sammen skal komme frem til hva de ønsker å forbedre og hvordan de skal jobbe med dette. Vi mener at dette legger et godt grunnlag for skoleutvikling. Ikke bare innen matematikk, men også i andre fag. Erfaringer så langt har vist at det å bringe inn elevstemmen i partnerskapet, og inn i den faglige utviklingen, har vært veldig positivt. Og matterådet er et konkret eksempel på hvordan man kan jobbe med dette, sier Bjørg Eva Aaslid.

Elevenes stemme er viktig

når det er matteråd ved Molde videregående. Fra venstre Anna Hjertvik Aasen, Thomas Dale Malones, Lise Marit Melseter, lærer John Steinar Helde, Live Sørflaten, Helene H. Holen, Sara Breivik og Vilde Berg.

Mobbendam

Bodil Jenssen Houg var landets første mobbeombud. Nå er hun veldig glad for å få flere kolleger.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

FOTO Erik M. Sundt

– **Jeg ble ikke mobba.** Og jeg tror heller ikke at jeg mobba noen, men det kan en aldri være helt sikker på, sier Bodil J. Houg.

– *Du har to barn. Har noen av dem opplevd mobbing?*

– Nei, de har nok ikke det, sier Bodil.

Og med det setter hun et raskt punktum for første tema i portrettintervjuet.

Bodil J. Houg tar imot Utdanning på kontoret sitt i det som ifølge henne selv er det styggeste bygget i Drammen. Fylkeshuset er kanskje ikke koselig utenpå, men kontoret til Bodil er det. Røde, myke stoler, bøker i hylla og bilder på veggene. Her tar hun imot foreldre som trenger hjelp til å hjelpe barna sine. Her møter hun politikere, rådgivere, rektorer og alle andre som vil ha hjelp i kampen mot mobbing i skole og barnehage.

Mobbeombudet jobber mot mobbing på alle nivå. Hun blir kontaktet av barn og unge som blir mobbet, hun hjelper lærere med å takle mobbesaker, lager planer sammen med ledere av skoler og barnehager, og samarbeider med ledelse i kommuner og fylket.

I 2013 var Bodil J. Houg den første i Norge som fikk tittelen mobbeombud. Hun har tatt mastergrad i utdanningsledelse, med fokus på mobbing. I alle årene hun jobbet som lærer, var hun opptatt av mobbing. Hvor kommer engasjementet fra?

– Jeg har alltid vært opptatt av relasjoner og å lese det sosiale spillet, sier hun.

– Jeg kan sitte på et offentlig sted og betrakte folk, prøve å se hvordan de kommuniserer med

hverandre og hvorfor det er slik. Det er kanskje en yrkesskade, smiler hun.

Og selv om hun ikke har en personlig mobbehistorie, har hun, som mange andre, også noen dårlige minner fra skoletiden.

– Jeg så jo krenkelser. Jeg husker at jeg så andre som ble plaget, og jeg husker kanskje ekstra godt at jeg ikke alltid gjorde noe for å hjelpe, sier hun.

Flyttebarn

Bodil J. Houg kommer fra Gjøvik, har hun resonert seg fram til.

– Jeg var flyttebarn. Ble født i Lærdal i Sogn, men tilbrakte mitt første år i en studentleilighet i Trondheim, sier hun.

Foreldrene studerte til lærer og sivilingeniør. Etter endt utdannelse flyttet de flere steder, før de endte i Gjøvik.

– Det er vanskelig å si hvor man kommer fra. Men jeg sier Gjøvik. Jeg har en Gjøvik-identitet, sier hun på østlandsdialekt.

Bodil har gode minner fra skoletiden, selv om hun ikke var den mest populære jenta på skolen.

– Det var en voldsom rangordning, slik det ofte er på ungdomsskolen. Jeg var vel midt på, eller litt under midten, sier hun og smiler.

– Jeg var sent utviklet, skoleflink og uten pupper. Man blir ikke så veldig populær blant guttene da. Jeg husker at flere sa til meg: «Din tid kommer.» Men det hjelper jo ikke å høre det akkurat i den alderen. Men jeg hadde en nær vennegjeng

● Bodil Jenssen Houg (46)

Yrke

Mobbeombud i Buskerud. Har jobbet 20 år i skolen, 13 av dem som skoleleder. Hun har lærerhøgskolen og to mastergrader i European Education fra University of Hull i England, en master i utdanningsledelse fra Universitetet i Oslo, samt brannvernlederkurs.

Aktuell

Landets første mobbeombud, som nå får flere kolleger. Oslo ansetter mobbeombud i disse dager.

Her er Bodil på hytta på Filefjell. – Det er min mor Berit Eri Jenssen som prøver å få meg til sengs, sier Bodil.

– Min første Bruce Springsteen-konsert i 1988 på Valle Hovin. Han var min første store forelskelse, og jeg har vært på de fleste konsertene hans i Norge, sier Bodil.

«Historiene er vonde, og jeg vil gjerne hjelpe.»

som betydde masse for meg, sier Bodil.

Hun husker godt de som var populære.

– Jentene som var tidlig utvikla, var ettertrakta. De var modne jenter som hadde kjærestere. Jeg kunne nok se litt opp til dem, selv om de ikke alltid var like snille, sier hun.

Bodil har vært på gjenforeningsfest med klassen fra den gangen.

– Vi møtes hvert 5. år, og jeg ser alltid fram til det. Det fine er at vi nå kan se tilbake på den tida og le litt av det sammen. Skillelinjene forandres med tida, og livet gjør at slikt ikke blir så viktig for oss lenger, sier hun.

Lærerutdanning

Bodil trodde lenge hun skulle bli ingeniør som sin far, men hun ble lærer, som moren. Hun tok lærerhøgskolen på Elverum og hadde det veldig fint, sosialt.

– Men kanskje ikke faglig?

– Jeg er opptatt av faglighet og syntes ikke at lærerutdanningen var god nok på alle områder. Det var en dannelsesreise, og vi fikk god profesjonsforståelse, men faglig holdt det ikke alltid så høyt nivå, Sosialt, derimot, holdt Elverum et voldsomt nivå. Jeg hadde det utrolig moro, sier hun.

– Jeg fikk sjelevenner der. Venner jeg fortsatt har mye kontakt med. Man møter jo folk som har valgt studium etter interesse og verdier, og da er man gjerne litt like, sier hun.

Bodil gikk rett fra studiet inn i sin første lærerrolle. 23 år gammel ble hun kontaktlærer på en ungdomsskole, og da ble det mye jobb.

– Jeg var veldig mye på skolen de årene der. Jobbet seint og tidlig. Når man snakker om at lærere får praksissjokk, skjønner jeg hva de mener, sier Bodil.

Blir ikke lei seg lenger

Bodil møter mange menneskeskjebner i dag også. Og nå kommer de til henne med noe av det såreste, men det gjør henne ikke trist.

– Historiene jeg får, berører meg, men jeg blir

ikke lei meg. Det kan jeg ikke. Jeg er ydmyk for den tilliten de viser meg. Historiene er vonde, og jeg vil gjerne hjelpe, men det klarer jeg ikke bedre om jeg blir følelsesmessig involvert. Jeg tror at de mange mobbesakene i skolen kan unngås ved tydelig ledelse og ved å ha mot til å snakke sammen om de vanskelige tingene, sier Bodil J. Houg alvorlig.

Hun har tenkt mye på dette og skrev en masteroppgave som het: «Her mobber vi ikke, for det har rektor sagt.» Hun leser ny forskning på emnet og drar på konferanser. Ofte foredrar hun selv på disse.

– Jeg prøver å få formidlet at ledelse er viktig for å stanse mobbing. Rektorer og barnehagestyrelser er utrolig viktig i denne kampen, sier hun ivrig.

Flere har hevdet at målet om å få slutt på all mobbing i skole og barnehage er umulig å nå. Mobbeombudet er mer optimist og mener ethvert anstendig samfunn må ha nulltoleranse for mobbing som mål.

– Men det er også mulig. Det må vi aldri slutte å tro på, sier hun og fortsetter med å fortelle hvordan:

– Når relasjoner går i stå, er det bare én ting som gjelder: kommunikasjon. Man må prate sammen, gi tilbakemelding og fortelle hvordan man opplever situasjonen, sier Bodil.

Hun har også klare oppfatninger om hvordan denne kommunikasjonen bør foregå:

– Når noe blir vanskelig, har vi lett for å unngå å si det rett ut. Vi pakker det inn eller unngår temaet. Det er oftest best å si det som det er, men uten å frata den andre verdigheten, sier hun.

Og det siste er viktig. I mobbesaker og i andre vanskelige mellommenneskelige saker.

– Det er ubehagelig å høre at man har gjort noe som sårer et annet menneske, eller at barnet ditt har gjort noe vondt mot noen. Men det kan sies uten at den andre mister ansikt, sier Bodil.

– En ting er det å gjøre dette som profesjonell, men når det gjelder mine egne barn, er jeg absolutt ikke ekspert og går på den ene smellen etter den

På datarommet på lærerhøgskolen på Elverum:
– Jeg og min studievenninne Linda Skughei hadde her kapret to av de sju maskinene som var der, sier Bodil.

«Jeg advarte deg, jeg er ikke så flink til å prate om meg selv».

andre. Innimellom ber de meg om å slutte med den «empatiske kommunikasjonen,» sier Bodil og ler.

– **Møkkakjerring – en hedersbetegnelse**

Bodil er engasjert. Å prate om relasjoner, mobbing og utestengelse er lett. Litt verre er det å prate om seg selv. Om sine interesser og hva hun gjør utenom jobben.

– Uff ja. Jeg har faktisk gruet meg litt til dette. Da jeg fikk spørsmål om å stille i portrettintervju, tenkte jeg, ja selvfølgelig, det blir moro. Men så kom jeg på at dette skulle handle om meg, sier hun og kniper leppene litt sammen.

Mange har ikke problemer med å prate om seg selv. Men for en som er mest opptatt av hva andre gjør og hvordan de andre kan komme bedre overens, er det vanskeligere.

– *Hva driver du med på fritida?*

– Jeg følger opp ungene og er en del i stallen, sier hun.

– *Du rir?*

– Nei, bare på tur. Datteren min rir mer aktivt, og jeg hjelper til. Jeg spar møkk. Møkkakjerring – en hedersbetegnelse, spør du meg!

Men hun løper og går på ski. Ikke så veldig langt, men ofte nok til å holde seg i form. Og så er hun på hytta.

– Vi har hytte på Filefjell. Der slapper jeg av. Der oppe er det ikke jobb, sier hun.

Senere kommer hun på at det finnes noe annet folk gjerne kan få vite.

– Hvis du vil, kan du ta med at jeg har alltid hatt veldig lyst å være flink i håndarbeid. Jeg prøvde meg på sykurs da jeg gikk på lærerhøgskolen og brukte alle kurstimene for å snurpe sammen en skjorte av et slags gardinstoff. Den skjorta blir trukket frem hver gang jeg møter vennene fra den tiden til allmenn forlystelse. Likevel har jeg ikke gitt opp. Siste prosjektet er hjemmestrikkede kluter, og jeg har kommet opp i fem stykker, forteller Bodil stolt.

Plassen i fellesskapet

Hytta er fristedet. Ellers er det jobb. Bodil liker å jobbe, hun jobber mye, og da er det ikke så rart at samtalen igjen handler om jobb. Det er mye hun vil ha sagt om mobbing, og hva man kan gjøre for å forhindre det.

– Det er viktig at alle som jobber med barn, har en lav terskel for å gå inn og hjelpe. Mobbebegrepet er blitt litt vernet. Definisjonen er streng, og det er mye som skal til før man kan si at et barn blir mobbet, sier hun.

Bodil J. Houg er glad for at skolene har rutiner og krav til hva de skal gjøre når noen blir mobbet. Men når hun gir råd til foreldre og skoler, er det at man skal hjelpe alle barn og unge som ikke har det bra, selv om årsaken til at de ikke har det bra ikke tilfredsstiller de vanlige mobbekravene.

– Hvis et barn ikke har det bra i barnehagen eller på skolen, er det nok. Da har alle voksne et moralsk ansvar for å gjøre noe for å endre på det, men de som er i skolen, har et formelt ansvar, sier hun og legger til:

– Jeg hørte nettopp en veldig fin definisjon på mobbing, nemlig at noen gjør sånn at du ikke har en betydningsfull plass i fellesskapet. Hvis noen gjør det mot deg, blir du mobbet, sier hun.

Bodil har masse annet å si om mobbing. Om de tapre barna som holder ut dag etter dag, og som i tillegg orker å prate om det. Om han ene som sa: «Jeg angår ingen», noe hun mener er enda en treffende definisjon på mobbing.

Men tilbake til Bodil. Hvordan er hun?

– Jeg tror jeg er ganske blid. Jeg har mye å være glad for. Og så er jeg optimist og veldig glad for at det kommer flere mobbeombud. Vi skal trigge systemet til å gjøre det de skal på en enda bedre måte enn før. Alle sakene jeg får inn, viser at det er behov for en slik rolle, og selv om vi ikke har myndighet til å pålegge noe, har vi påvirkningsmuligheter. Vi jobber jo med alt fra barnehage til videregående, sier Bodil og ler.

– Ja, jeg advarte deg jo. Jeg er ikke så vant med å prate om meg selv.

Spørsmålet jeg gjerne ville blitt stilt

Hva gjør deg glad?

Da har jeg to svar, ett på makro- og ett på mikronivå. Når folk med mye makt snakker og handler på en måte som viser at de bryr seg om folkene de leder. Det gjør meg rørt. I en mindre skala: et par nye sko. Da kan jeg glede meg til å komme hjem og se dem stå der. Jeg er litt skapmaterialist sånn.

Arbeidsplass- tillitsvalgte vil ha en **styrket rolle**

Rollen som arbeidsplassstillitsvalgt (ATV) må styrkes. Det er konklusjonen etter det første dialogkurset som inngår i Organisasjon 2019-prosessen i Utdanningsforbundet.

TEKST Arne Solli

Det første av de fire dialogkursene samlet 56 tillitsvalgte fra tariffområdene KS, Oslo kommune, stat, Spekter, FUS, PBL og Virke i Oslo, Akershus, Hordaland og Rogaland. Det egentlige temaet for kurset, som fant sted på Gardermoen var: Hvordan synliggjøre Utdanningsforbundet enda bedre.

På kurset ble det vektlagt de arbeidsplassstillitsvalgtes behov for økt innflytelse og bedre kontakt med lokallags- og fylkeslagsnivåene.

- Vi må bygge opp nettverk mellom de tillitsvalgte i de private barnehagene, sier Leif Inge Westbø, pedagogisk leder og ATV i Prestmosen FUS Barnehage i Nannestad kommune.

Hører man som pedagog organisatorisk naturlig til i Utdanningsforbundet, skal ATV sørge for å verve vedkommende, sier Westbø.

Han mener også at ATV-ene må komme til orde i fylkeslagsstyrene, slik at medlemmene i de private barnehagene føler de blir sett, gjerne ved at et fylkesstyremedlem får et særlig ansvar for å følge

opp ATV-ene, inkludert de i privat sektor.

Westbø mener videre at det bør etableres møtepunkter for interesserte medlemmer og tillitsvalgte, der egnede fagforeningssaker kan diskuteres på tvers av skillet mellom offentlig og privat.

- Vi må dessuten prøve å engasjere oss tidligst mulig i lokale politiske prosesser som angår barnehagen, og gjerne engasjere oss partipolitisk, sier Westbø, som selv sagt også vektlegger viktigheten av verving.

- Vi må gjøre veien kortere mellom nivåene, det må bli lettere for ATV-ene å få høyere nivåer i tale, sier Monica Skogbakken, grunnskolelærer og hovedtillitsvalgt (HTV) og lokallagsleder i Oppegård.

Tillitsvalgt også for rektor

- Særlig nye ATV-er må få hjelp fra sentralt hold til å få oversikt over oppgavene, kanskje i form av et årshjul, foreslår Svanhild Herbertson, lokallags-

leder og skoleleder i Bjerkreim kommune i Rogaland, i en kommentar til temaet «arbeidsplassen som arena og ATV's rolle».

Hun vektlegger også at det bør tilrettelegges for samarbeid mellom ATV-er i samme kommune, og mellom ATV-ene og tillitsvalgte på nivåene over.

- Dessuten må ATV bevisstgjøres på at hun ofte er tillitsvalgt også for den lokale rektoren eller barnehagestyrelsen, sier Herbertson, og fortsetter:

- ATV bør ikke møte i saker der medbestemmelsesretten skal håndheves med det utgangspunkt at rektor eller styrer er noen man skal bekjempe. De er ofte våre medlemmer. ATV bør som forbundets ansikt utad stå sammen med leder i samarbeid om viktige saker.

- Først og fremst må den tillitsvalgte få godt med tid og rom til å utføre sitt verv, sier Margareth Vatne Rønningsen, medlem av fylkeslagsstyret i Rogaland og kontaktperson for videregående opplæring (VGO).

Bereder grunnen for bedre kommunikasjon med medlemmene

Etter nederlaget i uravstemningen om tariffoppgjøret i 2014 innså forbundsledelsen at kommunikasjonen mellom medlemmer og tillitsvalgte på alle nivåer måtte styrkes. Nå er et stort arbeid i gang, som vil kulminere under landsmøtet høsten 2019.

– Skal vi ivareta Utdanningsforbundet som en sterk organisasjon i forhandlinger og i arbeidet med å påvirke norsk utdanningspolitikk, er vi avhengige av å utvikle en god organisasjonsdialog som fører til at nivåene kommer nærmere hverandre. I tillegg må vi arbeide med å verve nye medlemmer og beholde dem, sier Tore Fjørtoft, medlem av forbundets sentralstyre og leder av Utvalg for organisasjonsutvikling.

– Under tariffkonflikten i 2014 erfarte vi at medlemmene mente og kommuniserte, ikke ble oppfattet klart nok av oss som satt sentralt i forbundsledelsen, sier Fjørtoft. Han er enig i at ledelsen, inkludert sentralstyret, feilvurderte stemningen blant medlemmene den gangen.

– I tiden etter landsmøtet i 2015 har sentralstyret vedtatt en strategisk plan for forbundets politiske arbeid, fortsetter han. – Der bekreftes landsmøtets ambisjoner. Vi skal arbeide for fortsatt medlemsvekst, sette i gang en lederoffensiv, samt rekruttere og styrke arbeidsplassstillitsvalgte.

– Utdanningsforbundets styrke er avhengig av bedre kommunikasjon og samarbeid med medlemmene, sier Tore Fjørtoft, leder av organisasjonsutviklingsutvalget.

FOTO ARNE SOLLI

Tre områder

Disse tre områdene blir ifølge Fjørtoft særlig vektlagt:

- Medlemsperspektivet. Vi må kunne motivere alle i våre målgrupper til å melde seg inn og til å fortsette som medlemmer. Hva må vi gjøre for å oppnå det?
- Arbeidsplassen som arena og den arbeidsplassstillitsvalgtes rolle. Målet er å styrke de arbeidsplassstillitsvalgte på alle arbeidsplasser, samt å styrke klubben. Hva må vi gjøre for å oppnå det?
- Organisasjonen i møte med omgivelser i endring. Dette dreier seg om å ivareta landsmøtets forventninger om det indre utviklingsarbeidet sett i lys av den eksterne politiske prosessen knyttet til kommune- og regionreformen, en reform som vil gi forbundet organisatoriske utfordringer.

Mot landsmøtet 2019

I tidsrommet 30. januar – 7. februar ble fire såkalte dialogkurs avviklet. 23. mars avsluttes denne prosessen med en oppsummeringskonferanse. Når kurs og konferanse er gjennomført, legger organisasjonsutviklingsutvalget opp til å presentere et forslag til sentralstyret i god tid før neste landsmøte.

– Vi ønsker å legge til rette for at lokal- og fylkeslag skal bli kjent med saken fram mot lokallags- og fylkeslagsårsmøtene våren 2019. Bakgrunnen er at organisasjonen skal settes i stand til å gjøre eventuelle endringer på landsmøtet om høsten, sier Fjørtoft.

● Fire dialogkurs

Første kurs 30. januar samlet deltakere fra alle tariffområder fra fylkeslagene i Oslo, Akershus, Hordaland og Rogaland.

Andre kurs 31. januar samlet deltakere fra alle medlemsgrupper fra fylkeslagene i Buskerud, Hedmark, Oppland, Vestfold, Telemark, Aust- og Vest-Agder, og Møre- og Romsdal.

Tredje kurs 6. februar samlet deltakere fra fylkeslagene i Østfold, Sogn og Fjordane, Trøndelag-fylkene, Nordland, Troms og Finnmark med utgangspunkt i problemstillingen «by og land».

Medlemsperspektivet, arbeidsplassen som arena, og organisasjonen i møte med omgivelser i endring var hovedtema under disse tre første kursene.

Fjerde kurs 7. februar samlet tre representanter for hvert fylkesstyre. Betydningen av kommune- og regionreformen ble særlig vektlagt under dette kurset.

Petit

Olav Norheim

Kanonane mine

Olav Norheim

forfatter

ARKIVFOTO PRIVAT

Lærarar skal få poeng, elevar skal få karakterar, filmar og potetgull får terningkast, men litteratur og skulptur skal ikkje kunne få kanon-plassering? For då er vi liksom nasjonalistar og populistar? Det kan ikkje eg forstå, endå så mykje eg forstår.

Einaste ulempa eg ser med kanon-kåringa og -ordet, er, ja nettopp ordet. Det kan føre til tydelegare kulturelt klasseskilje og eit usikrare sosialt samfunn. For seier du kanon på same måten som «Kanonene på Navarone» med Gregory Peck og Anthony Quinn, då er du heilt sikkert uoppløyst. Men uttalar du kanon som i vekselsong og kulturkåring og lett elvebåt, då er du innafor, kanskje lektor.

No har eg laga meg ein kanonbra litterær kanon, tilpassa norsk klasseromsundervisning. Lag deg ein, du også. No skal du få sjå min.

1. Gammal Amazon. Altså Oslo-guten Øystein Sunde. Ein song er litteratur nummer ein.
2. Tiriltopt-bøkene av den morosame radiopionéren Anne-Cath Vestly. Dei små historiene i det store. Mor skrur, far les.
3. Annika. Teikneserie av Håkon Aasnes i Norsk Barneblad frå 1991 til 2016. Ungpikserie midt i tida med sosialrealistiske intrigar og modig jente.
4. Jeppe på berget. Vestlendingen og dansken Ludvig Holberg raljerer og diktar ein klassikar. Morosamt også, det må vel berre vera ein fordel.
5. Karin Moe. Stunt-poet og -petist og essayist for vidaregåande. Fritt fram for orda og assosiasjonane. Og tanken.
6. Andreas Austlid. Eller Nordahl Rolfsen. Eller Torbjørn Egner. Lesebok-pionerane.
7. Voluspå-volva. Spåkjerring og historieforteljar frå gamle dagar på sitt beste.
8. Fange 59. Taterpige av ungdomsbokforfattaren Aina Basso. Ein god roman må vi ha med.
9. Fremad og aldri glemme. Alternativ historiebok i teikneserieform frå 1974, med fleire dugande forfattarar og teiknarar.

10. Isfolket av Margit Sandemo. Masselesnad og all makt til fantasien. Ho er eit litterært medium. Bør lesast på svensk, som grannelands-litteratur, språket som ho skriv på.

Vi kan ikkje ta med alle. Kva slags kanon skulle det bli? Altfor stor. Så eg veit eg ikkje har fått med runeteksta på Dynnasteinen om hendigaste møy på Hadeland, Heimskringla hans Snorre, Oskefisen, Reveenka, Kjerringa med staven, Sigrid Undset, Halldis Moren Vesaas og Tarjei, Knut Hauge, Olav H. Hauge, Paal Helge Haugen, Bustenskjold, Smørbukk, Vangsgutane, Marie Takvam, Kjartan Fløgstad, Vigdis Hjorth, Jon Fosse, Jørn Hurum, Åsne Seierstad – ja og så Henrik Ibsen då. Forresten. Ibsen?

På toppen av ei kanonbra litterær kanonliste, «Volvo Amazon».

ILL.FOTO JOHNER IMAGES NTB SCANPIX

Tilbakeblikk

For 50 år siden

Gjennomsnittsstudentens uttrykksevne

«Gjennomsnittsstudentens evne til å uttrykke seg muntlig og skriftlig på sitt morsmål er overordentlig slett, og situasjonen kan få katastrofale følger». Slik siterer Aftenposten fra professor Alf Kaartvedts immatruleringsstale på Stavanger museum 23. november i fjor.

Hvor meget rett professor Kaartvedt har i sin dryge påstand, skal ikke bli lett å bringe på det rene. Jeg tror, men kan ikke påvise, at han har hevet røsten i sterkest laget – i en god saks tjeneste. (Niels de Seve)

Den Høgre Skolen nr. 2/1967

For 25 år siden

Målstyring i Sogn og Fjordane

Leder i Sogn og Fjordane Lærarlag, Helga Hjetland, forteller at de har lagt fram målstyringsplan hvert år siden 1986.

– Vi har gode erfaringer med denne måten å arbeide på. Vi får en retning på arbeidet, samtidig som vi tydeligere får synliggjort hva vi har prioritert overfor andre ledd i organisasjonen, sier Hjetland. Hun understreker at det er viktig å sette seg realistiske mål i en slik plan, slik at man ikke sliter seg ut med uoppnåelige mål.

Norsk Skoleblad nr 5/1992

Gullkorn med omsorg

Hver eneste dag er fylt med gullkorn, mener kontaktlærer for 1. klasse ved Uranienborg skole i Oslo, men én dag kom det et helt uforglemmelig.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

FOTO Privat

Charlotte Schønning (27)

Hvem:
Kontaktlærer for 1. klasse ved Uranienborg skole i Oslo.

Godt å tenke på:
At jeg har valgt riktig yrke, som gir så mye tilbake.

Charlotte Schønning er inne sitt andre år som lærer. I høst begynte hun som kontaktlærer for en førsteklasse.

– Det er så mange opplevelser. Hver eneste dag skjer det noe som gjør at det er moro å gå på jobb.

Klassemiljø og jobbing med å få alle til å trives har blitt viet mye tid.

– Vi har snakket mye om det å være skoleelev kontra det å gå i barnehagen. Det er jo en stor overgang for dem å skulle gå på skole. Det å respektere hverandre er viktig. Å le, erte eller komme med krasse kommentarer er ikke hyggelig.

Klassens time

I klassens time hadde man viet mye tid til det å snakke om at elever er ulike, men at de skal være rause med hverandre.

– Noen kan lese når de begynner på skolen, mens andre ikke kan det. Noen er kanskje gode i fotball, mens andre ikke er det. Vi er ulike, men vi skal være rause og gode mot hverandre. Begrep som respekt har vi snakket mye om. Det er viktig å få et godt klassemiljø der alle skal trives og lære.

– I tillegg til å respektere ulikheter er det viktig at de skjønner at hver og en er god nok akkurat sånn som han eller hun er.

Savnet

Elevene var vant med at Charlotte var der hver eneste dag og underviste dem. Men så skulle hun på kurs i to dager. Noen andre hadde hatt ansvar for dem.

– Det var ikke dagligdags at jeg ikke var til stede. Så med stor nysgjerrighet undret de seg over hvor jeg hadde vært og hvorfor jeg ikke hadde vært sammen med dem.

Elevene spurt henne om hva et kurs er for noe, hva man gjør der og hvorfor man må gå på kurs.

– Jeg forklarte at jeg hadde vært på kurs for å lære å bli en bedre lærer.

Flere hender kom opp i været, og da kom beviset på at lærdom hadde festet seg. En jente som tidligere hadde vist at hun var flink til å reflektere, kom med en ytring som varmet den unge lærerens hjerte.

«Charlotte, du trenger ikke gå på kurs, du er en god lærer akkurat sånn som du er.»

– Åh, det var en så hyggelig tilbakemelding å få. Det viste at de hadde fått med seg det vi hadde snakket om i klassens time flere ganger. I tillegg viste hun at hun praktiserte den lærdommen hun hadde tilegnet seg.

Flere av de unge elevene hengte seg på.

– De hadde så mange godord å komme med; som at jeg var så god på innsiden og at det var ingenting med meg som trengte å forbedres. Det ble nesten en spontan klassens time før vi kom i gang med matematikkoppgavene.

– Har du valgt riktig yrke?

– Ja, absolutt!

Har du opplevd et gyllent øyeblikk som du vil dele med andre?

Tips oss! redaksjonen@utdanningsnytt.no. Merk e-posten «Gylne øyeblikk».

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV John Roald Pettersen

Det komplekse samarbeidet med foreldrene

**Foreldresamarbeid
i barnehagen –
Til barnets beste**

Ingeborg Tveter Thoresen
Cappelen Damm
Akademisk 2017
216 sider

Samarbeidet mellom barnehage og hjem er sammensatt og utfordrende. Ingeborg Tveter Thoresen har skrevet en grunnbok om hva dette komplekse samarbeidet handler om.

«Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ...» – heter det i paragraf 1 i Lov om barnehager. Selvsagt, vil mange si, men hva betyr det egentlig? Denne helt grunnleggende formuleringen i barnehageloven har vært utgangspunktet for Ingeborg Tveter Thoresens refleksjoner i boka *Foreldresamarbeid i barnehagen – Til barnets beste*.

For hva innebærer det å drive omsorgsarbeid og pedagogisk arbeid «i samarbeid og forståelse med hjemmet», hvis man tar denne formuleringen på alvor? Hvilke konsekvenser bør det få for barnehagen som samfunnsinstitusjon? Utfordringene er mange og sammensatte, og forfatteren viser allerede i første kapittel, «Hvorfor foreldresamarbeid?», at det ikke alltid fungerer optimalt. Der møter vi foreldrestemmer som forteller om barnehager som har en lang vei å gå når det gjelder å være lyttende og imøtekommende.

Tveter Thoresen foretar en grundig gjennomgang av barnehagens rolle i det moderne samfunnet og peker blant annet på utdanningspolitiske mål, rammebetingelser og barnehagepedagogiske tradisjoner som har endret seg. Hun drøfter begrepet «barnets beste» ut fra flere synsvinkler og reiser gode problemstillinger om hva dette kan innebære og hvem som sitter med definisjonsmakten her. I kapitlet «Hva er en barnehage? Ulike forventninger» viser hun at barnehagen har fått større samfunnsmessig betydning og blir vist større politisk interesse enn tidligere, noe som også påvirker forholdet mellom barnehagen og hjemmet. Bokas undertittel, *Til barnets beste*, er en rød tråd gjennom hele manuset, og forfatteren poengterer at dette må være hovedrettesnoren når det oppstår dilemmaer og diskusjoner om hvordan barnehagen skal opptre. Hun peker for eksempel på at barnehagelærere har en oppgave som «barnets advokat» i den offentlige samtalen, noe vi har sett gode eksempler på det siste året.

Tveter Thoresen har mye på hjertet og er ikke redd for å trekke opp de store linjene når det gjelder både barnehagepolitiske og -pedagogiske utviklingstrekk. Kanskje har hun litt for mye på hjertet, for i deler av boken blir foreldreperspektivet noe fraværende – i hvert fall vanskelig å få øye på – mens mer generelle betraktninger om barnehagen som samfunnsinstitusjon blir dominerende. Jeg savner for eksempel flere praksisnære drøftinger av de utfordringene det pekes på. Politikere og barnehagelærere kan ha ulike forventninger til hva barnehagens skal være, men hvordan takler barnehagen det når foreldre og barnehagelærere er uenige om hva barnehagen skal prioritere? Her burde problemstillinger som er egnet for en diskusjon på personalmøtet, vært tydeligere.

Som så mange andre fagbøker på barnehagefeltet omtales målgruppa for boka som både «studenter i barnehagelærerutdanningen, barnehagelærerutdannere samt ledelsen og personalet i barnehagene». Det er en vid målgruppe, med ulike behov, og derfor kan det være en fare for å gape for høyt når man skal prøve å tilfredsstille alle. Jeg opplever at denne boka går litt i den fellen. For eksempel har siste kapittel, «Å være leder – i spenningsfeltet mellom makt og tillit», lite relevans med tanke på bokas hovedtema, og kunne med fordel vært utelatt.

Til tross for disse innvendingene er min konklusjon at *Foreldresamarbeid i barnehagen – Til barnets beste* er en solid grunnbok om en viktig og utfordrende del av barnehagens arbeid, og dermed et godt tilskudd til barnehagens fagbibliotek.

Ingeborg Tveter Thoresen var rektor ved Høgskolen i Vestfold 1994–2000 og førstelektor samme sted fram til 2014. Hun har vært utdanningsdirektør i Buskerud og har bred erfaring fra utvalgsarbeid på barnehagefeltet.

En bok som tetter kunnskapshull

Det er «et overhengende behov for mer kunnskap om både levesett, språk og kultur for den samiske befolkningen og for folk tilhørende de nasjonale minoritetene».

Slik uttrykker redaktørene for boka «Folk uten land» det. Bokas undertittel, «Å gi stemme og status til urfolk og nasjonale minoriteter», er programmatisk. Denne vitenskapelige antologien er først og fremst for lærere og studenter i lærerutdanningene, men den inneholder kunnskap som lærere i hele opplæringen trenger.

Internasjonale konvensjoner og avtaler gir samer som urfolk særlige rettigheter. Staten har også forpliktelse overfor nasjonale minoriteter. Både barnehage og skole har formålsparagrafer og sentrale forskrifter som pålegger lærere å bidra til at elever får kunnskap om og utvikler respekt for denne delen av mangfoldet i landet vårt. Det er utgangspunktet for de forskningsbaserte bidragene til bokas tretten forfattere.

Både samer og nasjonale minoriteter omtales i lovverk, forskrifter, læreverk, skjønnlitteratur, aviser og oppslagsverk. Derfor er det viktig med analyse av slike tekster. Det kan avdekke hva slags informasjon og kunnskap tekstene formidler, og ikke minst perspektiver og holdninger. Rådende tenkemåter avspeiler gjerne majoritetens. De kan utfordres, og praksis kan prøves på nevnte forpliktelse.

Som underviser har jeg savnet saksvarende litteratur om både samer, kvener, romfolk og de reisende. Hvordan skal vi som lærere kunne oppfylle kravene når vi selv mangler

kunnskap? Kunnskapskildene er få, og forskningsbasert kritisk kunnskap om dette området er mangelfullt. Dermed tetter foreliggende bok et kunnskapshull.

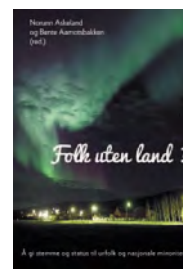
Urfolk finnes i flere verdensdeler, og de nasjonale minoritetene har vandret og vandrer over landegrensene. Utfordringene som både majoritet og minoriteter møter, har vært forskningstema i flere land. Det drar forfatterne i foreliggende bok veksler på. Ikke minst anvender forskerne forskningsteorier i analysen av tekster, tekster med bilder samt billedbøker, teorier som «åpner» det mangeartede stoffet på spennende og forståelig vis.

Boka er todelt. Den første delen omhandler tekster tilknyttet urfolk på flere kontinenter, men med vekt på samer i Norge og nabolandet Sverige. Gjennom eksemplene gir artiklene den kunnskapshungrende student eller lærer en fornyet tilgang generelt til og oppmerksomhet om teksters betydning, på godt og vondt, men som gir særlig innsikt i bokas anliggender: Nahim Torrez og Eva Maagerø skriver om bruk av legender i barnehage og skole i Nicaragua. Ragnhild Lund studerer omtalen av urfolk i engelskverket «Searching», mens Torjer Olsen og Bengt-Ove Andreassen tar for seg de normative tekstene for barnehagen, især rammeplanen. Anne-Beate Mortensen Buans artikkel omhandler visuelle framstillinger av samer i et utvalg lærebøker, mens Monica Reichenberg skriver om samer i svenske lærebøker.

Norunn Askeland spør: «Kan positiv diskursanalyse bidra til nye måtar å framstille 'den globale andre' på?». Hun viser til at skolen har vært noe av en «slagmark og lærarane frontsolda-

ter», slik Einar Niemi karakteriserer fornorskningsspolitikken, og som, lik Alta-Kautokeino-konflikten, påførte det samiske folk sår og kampvilje og avdekket majoritetens maktvilje og -evne, men også minoritetens motfortellinger der de bruker metaforer og ironi som språklige våpen.

Andre del av boka gir innsikt i forhold som angår nasjonale minoriteter. Bente Aamotsbakken skriver om romanifolket som en uteglemt minoritet. Romfolket i svenske lærebøker er Jørgen Mattlars tema, mens Henriette Siljan undersøker hvordan kvener/norskfinner og skogfinner omtales i norsk Wikipedia og hvordan sigøynere/rom framstilles i leksikonkontekster, som heller ikke er nøytrale. Bokas forfattere er kjente tekstforskere. Folk uten land? bør få sin plass i samtlige lærerbiblioteker.

Folk uten land? Å gi stemme og status til urfolk og nasjonale minoriteter

Av Norunn Askeland og Bente Aamotsbakken (red.)
Portal 2016
245 sider

Henriette Siljan har undersøkt hvordan norske minoriteter, bl.a. kvener, skogfinner og sigøynere/rom, framstilles i Wikipedia og andre leksikonkontekster.

Ungdomstrinnet kan styrke yrkesfag

● **Arne O. Walbye**
lærer ved Søndre Land
ungdomsskole

ARKIVFOTO TOM-EGIL JENSEN

Elevene kan allerede øve på yrkesfag. Isaksen har ingen grunn til å motarbeide kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vedtak om å beholde kunst- og håndverksfaget samlet.

Dette er et tilsvar hvor jeg kommenterer kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksens svar på min kronikk i Aftenposten 5. januar.

Alle bransjer er på jakt etter de gode hodene. Det er grunn til å frykte større sosial reproduksjon når valg flyttes ned til sjuende klasse. Vi kan frykte at foreldre ikke anser sitt barn som aktuelt til håndverkerutdanning og søker kunstfaget. Da går næringslivet glipp av framtidige mestere. NHO mener vi trenger færre mastere.

Fagmiljøet støtter mine bekymringer på vegne av særpreget i kunst- og håndverksfaget. Det pekes på lav status for faget i skolen over tid og lite bruk av faglærere med fordypning. Design, kunst og håndverk henger sammen i en allmenndannende grunnskole.

Intet ville glede lærere i faget mer enn om myndighetene nå doubler undervisningskapasiteten ved å pålegge tolærerordning. En forskrift som betinger verksteder på alle skoler, er positivt. Viljen til å lage en ny fagplan for håndverk stiller krav til etterutdanning. En læreplan som demper teorien og løfter de praktiske aktivitetene vil markere behovet for materialer og utstyr ovenfor skoleeier. Tiltakene kan i seg selv forbedre praktisk formidling i kunst og håndverk uten å dele faget.

Ungdomstrinnet har allerede tilvalgsfag. Det er lang tradisjon for å tilby språklige tilvalg for dem som sikter mot en akademisk utdanning. 17.000 praktisk orienterte elever har valgt opplæring i tjenesteyting og produksjon gjennom det nye arbeidslivsfaget. Noen steder, for eksempel i Oslo, kan ikke elevene velge dette faget. Kunnskapsministeren har tiltro til elevenes valg. La oss sette som mål at halvparten av elevene velger arbeidslivsfag. Kunnskapsministeren bør prioritere arbeidslivsfaget for å stimulere elevenes ferdigheter og rolleforståelse før en yrkesrettet utdanning innen alt fra naturbruk, håndverk, teknikk eller omsorg og service.

Ungdomsskolemeldingen etablerte arbeidslivsfaget som altså vokser fram basert på lokalt utviklingsarbeid. Lærere ser at faget gir elevene en mer relevant og motiverende undervisning. I oktober 2016 kom en ny innstilling om skolen. I «Fag – Fordypning – Forståelse» ble hvordan Kunnskapsløftet skal fornyes, drøftet. Jeg merker meg at ungdomsskolens nyeste eksamensfag, arbeidslivsfag, ikke inngår i drøftingen. Har kunnskapsministeren en agenda om å fase ut faget? La oss huske at det ble innført fordi tilvalg i språk ikke var et godt nok tilbud til alle elevene.

I sitt svar gjentar kunnskapsministeren at han vil vurdere om kunst- og håndverksfaget skal deles. Denne innstillingen er direkte i motsetning til vedtaket kirke-, utdannings- og forskningskomiteen gjorde 5. oktober 2016. Vedtak VII lyder: «Stortinget ber regjeringen sørge for at kunst- og håndverksfaget beholdes som et samlet fag.» Isaksen ønsker også å utrede eksamen i faget, svarer han til meg. Hans partifeller forsto neppe hva de gjorde da de ikke støttet Senterpartiet som kom med følgene mindretallsforslag: «Stortinget ber regjeringen utrede innføring av lokalgitt praktisk eksamen i fagene musikk, kunst og håndverk, kroppøving og mat og helse som trekkfag etter 10. trinn.»

Timetallet for kunst og håndverk sank med Kunnskapsløftet, ressursene ble knappere etter kommunaliseringen av skolen rundt 2003. Hvis bare en brøkdel av elevene skal få opplæring i et nytt håndverksfag, blir det enda færre som får mestringsopplevelse. Øk timetallet i kunst- og håndverksfaget og sørg for at alle landets elever kan velge ytterligere tre uketimer arbeidslivsfag om de ønsker. Da kan kunnskapsministeren smykke seg med overskriften «Vi styrker håndverksfagene», slik han gjorde i sitt svar på min kritikk.

«Kunnskapsministeren bør prioritere arbeidslivsfaget for å stimulere elevenes ferdigheter og rolleforståelse før en yrkesrettet utdanning innen alt fra naturbruk, håndverk, teknikk eller omsorg og service.»

Skikk og bruk for underlærere

● **Trond Hofvind**
adjunkt med realfag,
ungdomsskolelærer,
forfatter og mangeårig
tillitsvalgt i
Utdanningsforbundet

FOTO ASLE FLATØY

Da jeg var elev i folkets skole, het overlæreren Gunnar Meen. Det var den gang overlærere hadde færre virksomhetsplaner å skrive og kun én skole å styre. Navnet var altså G. Meen, men det var han ikke.

Overlærerne har siden forlatt skolen, men mange av de som er tilbake, har til gjengjeld en følelse av å ha endt opp som underlærere.

Overlær har imidlertid lite med saken å gjøre. Det tilhører skomakerens utdøende fag. Likevel minner vi om at også underlærere bør «bli ved sin lest!». Ydmykhet er kallets kjerne. For det som begynner med krav om såkalt profesjonelt handlingsrom, kan fort bli til oppblåst yrkesstolthet, sammenstimlinger på sosiale medier og ansvarsløse streiker.

Underlærere må oppfatte sin rolle som instrumenter og funksjonærer for samfunnets dirigenter. Dette budskap må overlæres. «Overlæring betegner læring ut over det som er nødvendig for umiddelbar mestring av oppgaven, for eksempel fortsatt pugging av en gloseliste etter at den kan fremføres feilfritt» (Store Norske Leksikon). Slik vil det eksempelvis feste seg fra persepsjon til dyp bevissthet at yttingsfriheten på ingen måte skal utfordre lojaliteten til arbeidsgiver. Det internaliseres således fra ytrestyrt til indrestyring at lønnskrav skal trappes kledelig ned; i tråd med at elev- og barnegruppenes størrelser, og utagerende bruk av styringsretten trappes tilsvarende opp. Den udannede selvstyringsretten minimeres.

Men for all del, noen bør klatre på karrierestiger og bli både lærerspesialister og det som finere er. «Når Høyre kommer til makten, skal bare de skarpeste elevene få bli lærere. Høyre vil skille de gode fra de dårlige lærerne ved lønnsforskjeller innad i samme klasse. For det er lærerne, og ingen andre, som avgjør elevenes fremtid», mente Erna Solberg i 2011 (Bergens Tidende).

Så viser det seg at underlærere flest tross alt ikke er undermålere. De tar imot måle-reformer (mer utdypende om dette i boken «Skikk og bruk for underklassen») og alle nye lystige og byråkratiske påfunn og spastiske rykninger med jubel. Og like kjært er det å fjerne selve innholdet i kunnskapen og gripe til innpakningens design. Den pliktopp-

fyllende lærer henleder den oppvoksende slekts oppmerksomhet mot forforståelse, lese mål, forlesningsstrategi, kolonnennotat, venndiagram, VØL-skjema, tekstbinding, språkhandling og metakognisjon.

Den nutidige pedagog vet at elevene er kidsa. Og skulle disse kundene mene at læreren er kjedelig fordi de kjeder seg, har de selvsagt rett – fordi de kjeder seg. Opp med underholdningsverdien; eller tre eventuelt tilbake og la de unge gjøre noe med mobil, prosjekt og prosess! Men på den annen side må underlærerne ta grep. De må legge basis for fremtidig entreprenørskap og lære kidsa koding! Bemerkt at dette bør foregå evidensbasert, med dobbel blindtest og påfølgende læringsutbyttebeskrivelser.

La ikke store politikerord lede til villfarelser om at lærerne skal ha noen fremtredende rolle i skolen. Arbeidstidsavtaler og lønn bidrar i så fall til en realistisk selvpoppfatning. Og om staten har skjovet lærerne fra seg, har jo kommunene og KS hånd om dem. Og minister for barnehager, grunnskole, kulturskole, videregående opplæring, fagskoler, høyere utdanning, voksnes læring og forskning sine opptakskrav og mastermål, skal ikke forstyrre den trauste kommunale virkeligheten. Her engasjeres så gjerne kjekke folk uten lærerutdanning til undervisningsarbeid. Kommunebudsjettene, som holdes under kontroll av finansministre og sanner, ivaretar at nødvendige draumkveder om en mer praktisk skole med materialer og verktøy, forblir nettopp det – draumkveder.

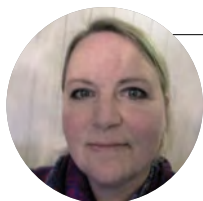
«Det er den draumen me ber på at noko vedunderleg skal skje», skrev Olav H. Hauge. «Intet er mere som skrift i sand enn løfter om kjærlighet», minnet Rudolf Nilsen oss om. «Hva brast så høyt der?» lot Snorre Olav Tryggvason spørre.

Vel, vel. Lærerløftet ble borte i den politiske tåkeheimen, det ble ikke flere lærere. Men skikkelige og brukbare er de som ble på post uansett. Med profesjonsetikk, profesjonsbevissthet og fagforeningssamhold. Etter Adolph Diesterweg minner vi om at læreren er i besittelse av «helsen og kraften til en germaner, skarpsinnet til en Lessing, sinnet til en Hebel, begeistringen til Pestalozzi, klarheten til en Tillich, være så forberedt som en Salzmänn, ha kunnskap som en Leibniz, visdommen til en Sokrates og Jesu kjærlighet» (se Kunnskapsdepartementets ekspertgruppe om lærerrollen).

Diesterweg, Hauge, Nilsen og Snorre er kanonbra. Ta dem med, Torbjørn Røe Isaksen!

«Underlærere må oppfatte sin rolle som instrumenter og funksjonærer for samfunnets dirigenter.»

For mye kunst i håndverket?

● **Line Kristiansen**
faglærer i kunst og
håndverk, Huseby skole
i Trondheim

FOTO PRIVAT

Regjeringen ønsker å dele kunst- og håndverksfaget i to, fordi det er for mye kunst i håndverket, og Stortinget har gitt sin tilslutning. Nei, det er ikke det som er problemet med faget.

For oss som underviser i faget, er problemet egentlig ganske opplagt, og problemet er tredelt: Kompetansemålene, timeantallet og mangel på ressurser. Det mest problematiske er kompetansemålene i faget. En smørbrødsliste av 21 punkter innen visuell kommunikasjon, design, kunst, og arkitektur, som til sammen favner så vidt at selv om læreren har en mastergrad i faget, innehar vedkommende ikke kunnskap om alle punktene. Selv har jeg bare en bachelorgrad og ti års erfaring som utøvende kunstner, så jeg må i min undervisning velge bort punkter jeg ikke har kompetanse i. Når jeg med min bakgrunn og erfaring har vansker med å dekke kompetansemålene, er det ganske opplagt at de lærerne som ikke engang har de ønskede 30 fagrelevante studiepoengene, får problemer med å tilrettelegge for god undervisning i faget.

På vår skole er vi heldige. Vi har flere lærere med faglig tyngde som utfyller hverandre, og vi har en ledelse som har sett verdien i å ha en god kunst- og håndverksavdeling. Så lenge jeg holder meg nøktern, kan jeg kjøpe de materialene vi trenger, noe som gir elevene mulighet til å lage produkter som de er stolte av og kan bruke og vise frem. Vi har også små grupper, slik at elevene kan velge å gjøre teknisk vanskelige prosjekter, og læreren har faktisk tid til å hjelpe alle. Men jeg kjenner også lærere som tvinges til å undervise i faget «fordi noen må», selv om de ikke innehar relevant kompetanse. Jeg har også snakket med seksjonsledere som har hatt en tusenlapp i året til innkjøp av materialer for samtlige elever.

«**Eleven skal kunne** gjøre rede for særtrekk ved nordisk design i et internasjonalt perspektiv», kan vi lese under punktet design. Hvor mange voksne, velutdannede mennesker kan dette? Hvor mange lærere kan dette? Etter min mening er dette et kompetansemål for designfag i den videregående skolen – ikke i grunnskolen, hvor Petter og Marit skal bruke disse timene til praktisk arbeid.

«**Eleven skal kunne** beskrive ulike løsningsalternativer i design av et produkt ved hjelp av skisser og digital programvare.» Nå begynner vi å være praktiske! Men digital programvare? Hvilken digital programvare? Den som skolen ikke har ressurser til å anskaffe, og som lærerne ikke har kompetanse til å bruke?

Er det nødvendig at en ungdomsskoleelev skal bruke de praktiske timene til «å forklare hvordan klima, kultur og samfunnsforhold påvirker bygningers konstruksjon, valg av materialer, form, uttrykk og symbolfunksjon?» Eller er man bedre tjent med at eleven lærer seg problemløsning, får trening i abstrakt tenking og å jobbe med praktisk matematikk i form av målestokk og materialberegning?

Intensjonen med kompetansemålene slik de er i dag, har jeg ingen problemer med å forstå, men mitt standpunkt er at de er for omfattende for ungdomstrinnet. Med fem timer i uken fordelt på tre år blir læringen overflattisk om man skal gjennom alle kompetansemålene på en god måte, og samtidig ha en praktisk vinkling. Man kan jo alltid si at det er praktisk vinklet å brette brusbokser, men min erfaring er at elevene jobber bedre og blir mer engasjerte om de har prosjekter som er mer krevende enn som så.

Ved å dele faget i to, og dermed tvinge elevene til å gjøre et valg når de starter på ungdomsskolen, vil elevene få en mindre variert kunnskapsbase. Vi vil se at valgene i stor grad vil avgjøres av venner, og man vil få en kjønnsdeling hvor gutta velger sløyd og jentene velger kunst og estetikk. Vi tilbyr elevene å velge et prosjekt i tiende, når de har de grunnleggende kunnskapene innenfor flere områder på plass, og selv da ser vi at valgene i stor grad faller inn i de tradisjonelle kjønnsrollemønstrene, og at venners valg gjerne er like viktige som hva eleven selv egentlig ønsker.

Basert på min kunnskap og erfaring vil jeg ikke si at løsningen for å forbedre faget, er å dele det i to, men heller å tilpasse kompetansemålene til timeantall, målgruppe og hva man ønsker at elevene skal oppnå. Samtidig bør det tilbys kurs, slik at de som underviser i faget, kan skaffe seg faglig oppdatering. Sist, men ikke minst, bør det sørges for at de som underviser i faget, har de ressursene som kreves for å tilby en variert og praktisk undervisning. Med noen justeringer kan faget fungere etter formålet slik det er i dag, hvor alle elevene får prøvd seg innenfor flere områder.

«Man vil få en kjønnsdeling hvor gutta velger sløyd og jentene velger kunst og estetikk.»

TID FOR VIDEREUTDANNING?

I år kan du velge mellom 185
studietilbud for lærere

Søk nå!
udir.no/videreutdanning

Utdanningsdirektoratet

HUSK
SØKNADSFRIST

1. MARS

Kampen om skolegården

Leikeredskap eller spontan bevegelsesleik?

● **Asbjørn Flemmen**
tidligere
førsteamanuensis ved
Høgskulen i Volda

FOTO PRIVAT

En gladnyhet i Solabladet: Jungelen er berga! En lang kamp mellom foreldreutvalget (FAU) ved Røyneberg skole og Sola kommune er over.

Jungelen skulle rives, men nå er det bestemt at den skal settes i stand! Etter at Røyneberg-jungelen har vært stengt siden 6. juni, av «sikkerhetsmessige årsaker», kom det fram at den skulle erstattes med lekeapparat. Dette var elever og foreldre sterkt imot. Sikkerhet er viktig. Denne jungelen hadde imidlertid etter 13 år i bruk, ikke hatt årskontroll. Det foruroligende var at kommunen ikke var interessert i å gjennomføre en slik. FAU ville det annerledes. Etter så mange år viste det seg at mastene og alle innfestinger er gode som nye. Lianene så imidlertid slitte ut, men en belastningsgrense på 4500 kg tilsier at det heller ikke her kunne ligge noen sikkerhetsrisiko. Kommunen sier da: «Regelverket setter en stopper for at jungelen kan bestå.»

Her ligger en misforståelse. Forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr, 1996, (Forskriften) skiller nemlig mellom lekeplassutstyr og sportsutstyr der lekeplassutstyr omfattes av Forskriften, mens sportsutstyr ikke gjør det. Røyneberg-jungelen er et unikt spontanidrettsanlegg med 28 turnstiger i enden av lianer som henger ned fra 8 meter høye traverser, idé fra «Lærebog i Turn», Arendal Turnforening 1887. Kommunen insisterte likevel på at Tarzan-jungelen er et lekeapparat og må vurderes som det. Selv etter at FAU fikk bekreftet jungelen som idrettsanlegg av Kunnskapsdepartementet, sto prosjektkoordinator på sitt. Kanskje kunne lekeplassinspektører, spesialisert på felles europeiske standarder, NS-EN, 1176, begrunne riving av jungelen? Men standarden er veiledende retningslinjer utviklet for produksjon av lekeapparat, og ikke regelverk.

Lekeplasskontrollørene er utdannet av bransjen selv gjennom organisasjonen Norsk Lekeplassforum (NLF). Det problematiske er imidlertid at forhandlere, produsenter av leikeredskap og kontrollørene er medlemmer i en og samme organisasjon. Den første som for flere år siden tok tak i dobbeltrollen til kontrollørene, var tidligere

førsteamanuensis Helge Jensen ved Høgskolen i Bergen. Det gjorde han gjennom en veldokumentert artikkel og i et skriv til departementet med tittelen «Bukken og havresekken». For NLF førte oppmerksomheten til tiltak for å anonymisere forholdet kontrollørene hadde til produksjon og salg. Det oppnådde NLF i det som må karakteriseres å være et scoop, en avtale med merkevaren Det Norske Veritas, (DNV) om kompetansesertifisering. Imidlertid var det fremdeles NLF som stod for både pensum og eksamensoppgaver.

I rapportene bruker kontrollørene selvdefinerte og meget sterke termer: – Fare for død – Fare for alvorlig helseskade – Fare for mindre helseskader. De anvender dermed et gammelt kjent triks, – spill på frykt. I en rapport på spontanidrettsanlegg ved Nordbyen skole i Molde, på mer enn 35(!) sider, beskriver Lekeplasskontrollen 48 tilfeller «Fare for død», – alle dødsfellene knyttet til tre typer turnapparat. Anlegget ble umiddelbart stengt med høye gjerder. Når kontrolløren misbruker veiledende retningslinjer og i tillegg hevder i rapporten at: «Norsk lov krever at disse kravene er tilfredsstilt ...», utnyttes frykten på det alvorligste. Rapporten som Molde eiendom KF uten videre godtok, ble advokatmat der Lekeplasskontrollen fikk med seg kommuneadvokaten. Først etter tre kvart år ble gjerdene rundt anleggene fjernet. Advokaten nådde ikke fram med begrunnelse for ett eneste «avvik» markert som «dødsfelle», og avsluttet saken med å finne seg ny jobb.

Veritas-inspektørene viser seg å ha stor makt. Det vet de, og den makten utnytter de. Aktuelt i denne sammenheng er at ledende firmaer tilbyr gratis kurs til kommunenes driftsavdelinger. De ansvarlige får dermed innføring i veiledende retningslinjer tolket slik NLF ønsker. Bransjen oppnår med slike kurs kontrakter på å gjennomføre kontroller, og viktigere – det kan åpne for salg av leikeredskap til erstatning for jungler som blir revet. Kontrollørene må imidlertid bruke den kompetansen de har Veritas-sertifikat i å bruke, med alle sine punkter med underpunkter. De velger derfor det som passer: Turnapparat omdefineres til klatreapparat, bevegelige åpninger omdefineres til fast dimensjonerte åpninger, turnringer representerer dermed hektefare med fare for død. Lianer omdefineres til svevebaner, stiger i lianene, noe å henge i, omdefineres til husker, noe å sitte på og så videre. Det hele presenteres i profesjonelt utforma

«Veritas-inspektørene viser seg å ha stor makt. Det vet de, og den makten utnytter de.»

rapporter med fargebilder av «avvik» dokumentert i vinkler og mål oppgitt i millimeter og med referanser til standarden med inntil 5 underpunkter. Fordi Veritas-sertifiserte i tillegg påstår at det er «lovstridig» å ikke følge opp rapportene (Første steg nr. 4/2011), blir dette oppfattet som levert av en myndighetsperson. Hvem i kommunen tør å ta ansvar for barns mulige «alvorlige helseskader» eller det som verre er? Forskriften kom i 1996. Samme år opplevde Arendal at lekeredskap på 128 av 130 leikeplasser ble fjernet, og ved Jätten skole i Stavanger ble seks bærende kraft-stolper, beregnet av Vik-Ørsta, umiddelbart saget ned. Jätten-jungelen var en videreutvikling av Storjungelen v/ Skudeneshavn skole, tildelt Rolf Hofmos pris for beste idrettspark 2000.

At standardene er basert på testmetoder «utelukkende i forhold til de produkter som er beskrevet», og «Kombinasjon av deler av anerkjente normer skal unngås ...» velger man bevisst å overse. Om Tarzan-jungelen ved Øreåsen skole, Rygge, står: «Denne type lekekonstruksjoner omhandles ikke direkte i NS-EN.» Kontrollørens løsning blir å omdefinere jungel til huskestativ! Følgende foreslås: Halve riggen må flyttes 5,5 m, – halvparten av turnstigene må fjernes. I tillegg, og for at barna ikke skal skade beina sine, må stående dekk til å balansere på fjernes. I Øreåsen-, Trones- og Røyneberg-junglene står det dekkramper til å lande på. De skal ifølge kontrolløren ha 70 cm høye rekkverk! Alle skrekkrapporter får stor mediedekning, aviser og TV. Lekeredskapsbransjen jubler, men vi som driver med utviklingsarbeid som alternativ til «sittelekeplasser», opplever at de kommunalt tilsatte ikke tør å ta ansvar. Det er foruroligende. At for eksempel eier av Trones-jungelen søker topp ingeniørkompetanse for å gjennomføre en meget enkel årskontroll, er i overkant.

Etter at DNV hadde mottatt dokumentasjon på en rekke tilfeller av misbruk både av Forskriften og NS-ES 1176 som NLF-kontrollørene arbeider etter, valgte DNV å si opp avtalen med NLF. Begrunnelsen var at samarbeidet gikk ut over selskapets renommé. På tross av at Lekeplasskontrollen i Molde-saken av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) blir korrigert i forhold til misbruk av NS-ES standard og Forskriften, fortsetter de sin skremmende praksis. Slik leverer Lekeplasskontrollen tre år etter Molde, en tilsvarende «verst tenkelige scenario»-rapport, denne

gangen om et spontanidrettsanlegg i Skien. Turnbassenget med tradisjonelle turnapparat i bruk gjennom mer enn 150 år, representerer «Fare for død». Halvparten ble umiddelbart demontert.

På Røyneberg skole jubler barna for at de får beholde Tarzan-jungelen sin. Samtidig er hendelsen en vekker om at skolegården tilrettelagt for ekte lek og spontanidrett er noe det må kjempes for. Uten innsats fra FAU og elevråd ville skoleidrettsplassen ved Røyneberg skole blitt møblert med lekeredskap. Et åpenbart spørsmål er: Hvor er skolelederne/pedagogene/Nasjonalt fagråd for idrett og kroppssøving?

For skolen står kampen om kvaliteten på det pedagogiske miljø for det største og kjekkeste «faget» i grunnskolen – friminuttene. Med sine 4560 timer har friminutfaget et stort potensial for grensesprengende bevegelseslek og de positive effektene denne gir. Effekten oppnås i spennende, allsidig stimulerende miljø tilrettelagt for egenorganisert aktivitet bygget på kroppssøvingssaglig kunnskap der «selvoverskridende interaksjon» og «barrierebrytende bevegelser» leder barna inn i en trollbindende eller «magisk» tilstand, der «barnet er fullstendig oppslukt i aktiviteten flettet sammen med kroppslighet, mestring, samvær og fantasi». (Ref. prof. Knut Løndal og førsteamanuensis Merete Lund Fasting, «Magien i utetiden» i boka Læring, Cappelen Damm Akademisk (2016).)

For kroppssøving er bevegelseseldorado-tenkningen veien mot framtida til faget. I boka «Phenomenology and Pedagogy in Physical Education» (2015) lanserer professor Øyvind Førland Standal ved Norges idrettshøgskole noe nytt fra den institusjonen, nemlig «Fingrene fra fatet-pedagogikk» (FFFP). Dette er pedagogikk der lærerens rolle er å konstruere læringslandskap, ikke å fortelle eller vise elevene hva som er rett måte å bevege seg på, og heller ikke drive med feilretting. Problemet med at friminutfaget ikke har et pensum læreren kan undervise i, løser FFFP gjennom tilrettelegging av læringslandskap. «Pensumet» ligger nedfelt i genene utviklet gjennom millioner av år.

En slik FFFP kunne intuitivt ha ligget til grunn også for Madz Sandmans etablering av skolefritidsordningen i 1997, et attraktivt miljø for bevegelseslek før og etter skoletid. Med kunn-

skap i vårt «basispensum» blir læreres oppgave å tenne livskrafta i barnas bevegelser gjennom fri lek. Dermed lokkes og aktiveres de motoriske predisposisjonene fram gjennom bevisst å styre miljøet, ikke å styre eleven. Spesielt interessant er at FFFP i høy grad er helt i tråd med sensasjonell og epokegjørende hjerneforskning. Noen helt spesielle nerveceller viser at vi er forutbestemte til å lære motoriske ferdigheter ved å etterligne! Perspektivet utvides når speilnevronene, som de heter, også tolker intensjonen, den sosiale meningen og den andres emosjoner! I perspektiv av den sittetvungen skolebarna utsettes for, er de «magiske tilstander» vi har mulighet til å gi skolebarna gjennom bevegelseslek, ikke bare viktig for optimal utvikling og/eller læring, men den gir selve grunnlagsnæringen til hjernens utvikling!

● Prøveform

Karaktersetting på avkrysningsprøver

Av og til lager vi prøver der elevene velger ett av flere oppgitte alternativ («multiple choice»). Det krever mer arbeid i forkant av læreren, men gir mye enklere retting. Særlig ved store klasser er denne prøvetypen fristende. Om det er en fornuf-tig prøvetype, diskuteres ikke her.

Men sannsynlighetsregningen kan veilede oss når det gjelder karaktersettingen. Sannsynlighets-regningen forteller hva som er sannsynlig uten kunnskaper.

La oss tenke en prøve på 30 spørsmål med tre alternativer for hvert. Uten kunnskaper i emnet vil sjansen for å gjette riktig på et spørsmål være en tredjedel. Med 30 spørsmål vil forventet antall rette bli $30 \cdot \frac{1}{3} = 10$.

For en toer bør eleven skåre litt mer enn forventet, kanskje 12 poeng (40 prosent). Ved van-lige prøver, med for eksempel utregninger eller tekstsvar, er gjerne nedre grense for 2-er på ca. 15 prosent rett. Altså mye lavere enn 40 prosent.

Avkrysningsprøver brukes på viktige områder utenfor skoleverket. Teoriprøven til førerkort er avkrysningsprøve. Der kreves 85 prosent rett for å bestå! Jegerprøven er også avkrysningsprøve – der kreves 80

Avkrysningsprøver kan føre til for snill karaktersetting, advarer Bjørnar S. Pedersen.

ILL. FOTO CLINTON CARDOZO/FREEIMAGES.COM

prosent rett. Tar vi hensyn til dette fenomenet med forventet antall rett uten kunnskaper når vi vurderer avkrysningsprøver?

Gir skoleverket for billige karakterer ved avkrysningsprøver? Narrer vi elevene til å tro at de kan nok mens de kan for lite?

Bjørnar S. Pedersen

lærer ved Bergmo ungdomsskole i Molde

● Meininger på nettet

Redaksjonen i Utdanning tek imot langt flere meningsytringar enn det er plass til i bladet. Men dei fleste vert publiserte i nettutgåva vår, Utdanningsnytt.no. Her følger presentasjon av nokre meningsytringar:

Vi etterlyser en mer balansert veiledning om yrkesfag

Mange rådgivere som selv har akademisk bakgrunn, står langt fra yrkesfagene og mulighetene de åpner for, skriver Are Skaar Nielsen, fagansvarlig for Rørentreprenørene Norge. [12.12.]

Barnehagen må få tydelige føringer for flerspråklighet

Forslaget til ny rammeplan for barnehagen innehol-der mye positivt om mangfold, men gir ikke tydelige nok føringer for arbeid med flerspråklige barns språkutvikling, skriver Helene Valvatne og Astri Heen Wold. [13.12.]

Diskusjonen om ny generell del av læreplanen kan synes å være preget av mistillit

Skal læreplanens generelle del prege det offentlige ordskiftet, må den utformes på en måte som gjør at alle skolens aktører velger å lese den, skriver Lars Elvethun Torskenes. [18.12.]

● Overgrep

Overgripere i skole og barnehage

Utdanning nr. 21, 9. desember 2016 har som hoved-sak seksuelle overgrep mot barn/ unge i skole og barnehage. Man har funnet ut at 74 ansatte i skole og barnehage etterforskes, står tiltalt eller er dømt i overgrepssaker siden 2010

Ofrene er fra 3 til 18 år gamle. I snitt er dette ett overgrep per måned i perioden, og minst 250 barn er ofre i sakene. Journalister i Utdanning har funnet fram forannevnte.

Det som er bemerkelsesverdig, er at det for en del saker gis bekymringsmeldinger om overgrep uten at det medfører at overgriperen stoppes. Et oppslag i Utdanning viser en overgriper som får en fin tjenesteattest fra rektor, selv om rektor vet at det er en overgriper han skriver attesten til.

Leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal,

sier man har en alvorlig svikt i rutinene når dette (overgrep) kan skje gang på gang. Det er mildt sagt korrekt, dette er like ille som mobbeofre som ikke fanges opp av skolesystemet og hjelpes.

Overgripere må stoppes, og når de er etterfor-sket og dømt, må de aldri mer få jobbe med barn og unge. Kravet om vandelstest ved tilsetting i bar-nehage og skole viser seg ikke å være garanti mot overgrep. Det er et stort forbedringspotensial.

Foreldre som sender sine barn til skole og bar-nehage, forventer at barna har et trygt og godt miljø når de er hjemme fra. Derfor må overgripere fjernes, slik at barna får den tryggheten foreldre forventer for sine håpefulle.

Overgripere må få den straffen loven sier over-grep skal gi, men de må også få medisinsk hjelp.

Selv om overgrepssaker er vanskelige, er det ingen grunn til at rektorer og politi bøyer av når det kom-mer bekymringsmeldinger om overgrep som er en straffbar handling.

Å hindre at beskyldninger om overgrep framset-tes uten grunn, kan være en utfordring, men aldri noen grunn til å la være å melde fra ved mistanke om overgrep

Overgrep har sikkert mørketall, slik at de reelle antall overgrep er høyere enn snittet på ett per måned. Uansett er det å håpe at større bevissthet og åpenhet om overgrep vil bedre forholdene slik at antallet overgrep går ned.

Bjørn Olsen

pensjonert adjunkt

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trengt om plassen. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår.

For innlegg på innspelsplass er lengda 3000–10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: debatt@utdanningsnytt.no

● Norskfaget

Vår språkkultur

Skrivefør i eigne mål
er for slitsamt krav
for barn og unge,
seier vår minister
for språk og danning!

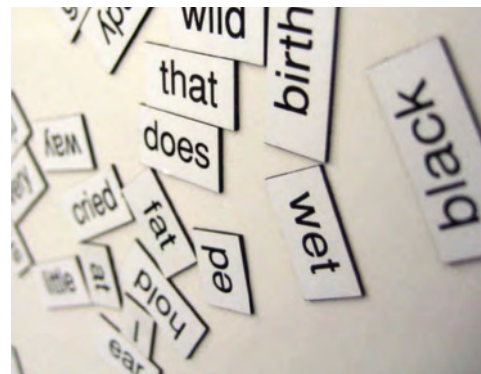
Litt lesing av litteratur
og litt snakk om vår kultur,
det får greia seg
for det eine av to språk
som er vår språkkultur.

At våre eigne språk
er det som ber
det viktigaste
i vår kommunikasjon
mellom oss
som dei me er,
og at det bør vera
verd ein innsats,
er visst meir enn
ein utdanningsminister
kan forstå og stå ved.

Kanhenda burde me
så snart som råd,
setja bort våre språk
til det frie valg,
så kan engelsken
som et seg inn allstad,
få den plass han treng?

Tenk kor mykje strev
du då kunne spart
ein unge for?

Jarle Tufta

ILL. FOTO SMASHY/FREEIMAGES.COM

● Stortingsmeldingen om høyere utdanning

Klok satsing – feil medisin

Kunnskapsministeren foreslår at det innføres en nasjonal ordning for belønning av fremragende undervisere ved universiteter og høyskoler. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) er i gang. Kort fortalt skal den meritterte underviser få lønnsøkning på tre trinn og egen tittel.

Utdanningsforbundet har over lang tid påpekt at det generelle lønnsnivået for lærere i høyere utdanningsinstitusjoner er skammelig lavt. Undervisningspersonalet ved høyskole og universitet, som for eksempel utdanner lærere til å undervise i alle skoleslag, vil med dagens lønssystem ha en betydelig lavere lønnsuttelling enn de som underviser på grunnskole og videregående nivå.

Vi stiller oss imidlertid svært skeptiske til at en form for belønning i form av merittering vil føre til høyere kvalitet i undervisningen. To lønnstrinn og ny tittel i belønning er neppe de viktigste motivasjonsfak-

torene for at vitenskapelige ansatte utvikler seg som undervisere i akademien.

Jonas Persson (NTNU) sier at det er vanskelig, kanskje umulig, å finne en eller noen få måter å belønne gode undervisere på som vil passe for alle. «Er den indre motivasjonen selve drivkraften, så vil ikke høyere lønn fungere, i motsetning til ytre motivasjon. For sistnevnte vil priser, lønn og tittel være viktig».

Diagnosen er riktig, men kunnskapsministeren foreskriver feil medisin. La undervisere først få en anstendig lønn, gi dem deretter gode rammer og profesjonell frihet slik at de har muligheter til å utvikle seg faglig og profesjonelt.

Hans Lieng

fylkesleder i Utdanningsforbundet
Sør-Trøndelag

Enebakk kommune

Enebakk kommunes visjon "Mulighetenes Enebakk" skal understøtte vår viktigste oppgave som er å levere gode tjenester og service til våre innbyggere. Kommunen ligger fire mil øst for Oslo sentrum, mot kysten og har ca. 10 600 innbyggere. Enebakk kommune er en spennende og fremtidsrettet organisasjon med fokus på å fremme arbeidsglede hos våre ansatte. Enebakk kommune har ca. 550 årsverk.

Enebakk kommune skoleåret 2017-2018

LÆRERSTILLINGER I ENEBAKK KOMMUNE SKOLEÅRET 2017-2018

Har du lyst til å jobbe i et lærende miljø med stort fokus på faglig utvikling?

Fra 1. august 2017 har Enebakk kommune 24.5 ledige lærerstillinger, både faste og vikariater.

Les mer om våre skoler og kommunen for øvrig på www.enebakk.kommune.no

Mer om kommunen finner du på: www.enebakk.kommune.no

frantz.no

● **Til hovedsaken i Utdanning nr. 4**

Kritikken av LP-modellen

Takk til Jørgen Jelstad og Utdanningsnytt for en grundig og informativ artikkel. Det er på høy tid at gravende journalister ser nærmere på de kommersielle interessene som gjør seg gjeldende med innføringen av pedagogiske programmer i barnehage og skole.

Kritikken av LP-modellen synes betimelig, men jeg har en kommentar til et av premissene som legges inn fra kritikernes side. Nordahl kritiseres for at han ikke kan vise til forskning publisert i tidsskrifter med fagfelleevaluering. Dette er selvsagt ikke irrelevant, men framstillingen kan gi inntrykk av at situasjonen ville vært en helt annen om evalueringen av LP-modellen var blitt presentert i publisert i «tallende» kanaler. Så enkelt er det ikke. At noe er vurdert og publisert, er ingen garanti for at ikke de samme mekanismene gjøres gjeldende som de som beskrives så presist i artikkelen.

Det er verdt å merke seg at kritikken kommer fra en konkurrent til fagmiljøet bak LP-modellen, nemlig Henrik Daae Zachrisson fra Atferds-senteret. For Atferdssenteret har det trolig vært viktig å få evalueringene av sine egne programmer (PALS, PMTO) publisert i de «riktige» kanalene. Det betyr ikke at ikke den samme kritikken kan rettes mot disse programmene. At noe er publisert, betyr ikke at det er hevet over kritikk, men tvert imot at det kan gjøres til gjenstand for åpen og offentlig kritikk.

Det er relativt stor bevissthet om at fagfellevurdert og publisert er ikke uten videre er en kvalitetsgaranti. Ikke minst kommer dette fram i forbindelse med evalueringer av telekantsystemet og tilsvarende systemer. Det er velkjent at slike systemer har mange innebygde svakheter.

Solveig Østrem

Kritikken av LP-modellen, som skal forbedre læringsmiljø og faglige resultater, virker betimelig, men det er viktig å merke seg at kritikken kommer fra en som tilbyr en konkurrerende modell, poengterer Solveig Østrem.

FOTO: JØRGEN JELSTAD

● **Til hovudsaka i Utdanning nr. 1/2017**

Menn må få vise omsorg

For første gang på årevis har Utdanning eit tema som engasjerer. Og som viser litt nyanse.

Frank Bræin seier: «De fleste menn er jo ikke overgripere.» Ifølge statistikken det blir vist til, er 12 tilsette i barnehage dømt for overgrep, eller nedlasting av overgrepsmateriale sidan 2010. Det blir ca. 2 per år, i heile Noreg! Altså er Bræins utsegn eit sterkt understatement.

Kor stor merksemd har overgriparane fått? Ja, det burde jo vere null, absolutt ingen, og ikkje 2 per år. Og eg unnskylder ikkje desse. Men debatten går berre om desse to, og ikkje om dei 99,9 prosent av mennene som gjer ein god jobb.

Sannsynlegvis er det for seint. Desse få mennene, pluss den hissige debatten rundt, har skremt tallause menn frå å tenkje på dette yrket, og stigmatisert resten av mennene som potensielle overgriparar. Lykke til med ein meir nyansert debatt om temaet.

Ole Bjørn Eikeland

Skolepolitikken og Nord-Norge

Grunnskolen informasjonssystem fra Utdanningsdirektoratet viser at for skoleåret 2016/17 mangler grunnskolen 4000 kompetente lærere, og tallet vil kunne øke med 1000 per år.

Klassekampen slår opp saken 12.01. under tittelen «Stor lærermangel i nord». Mangelen på lærere viser at hver tiende lærer i Nord-Norge mangler lærerutdanning, mot hver 16. på landsbasis. Fra i fjor til i år har lærere som ikke fyller kompetansekravene for tilsetning, økt med 40 prosent i Nordland og Troms og 20 prosent i Finnmark. Professor i pedagogikk Karl Øyvind Jordell påpeker at regjeringens krav om karakteren 4 i matematikk bidrar til problemet.

Høsten 2016 var første opptak med krav om mattefireren, og antall frammøtte studenter til lærerutdanning for grunnskolen sank til det halve i Nordland og Troms, på landsbasis var 500 studieplasser ledige. Situasjonen innen lærerdeking i nord minner sterkt om lærermangelen vi hadde etter 2. verdenskrig. Nå er mangelen et resultat av en bevisst skolepolitikk man ikke så konsekvensene av.

Man må ha lov å si at kunnskapsministeren har hatt en lite heldig hånd med mye av skolepolitikken han har gjennomført, og mattefireren er ett av eksemplene.

Fire studenter ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet sier klart fra at mattefireren må fjernes som krav til å begynne på lærerstudiet. Departementet sier at det gikk bra da man skjerpet kravene i lærerutdanninga for 12 år siden. Da stengte man ute den svakeste femdelen, nå stenger man ute minst halvparten. Det er naivt å tro at det går like bra, sier professor Karl Øyvind Jordell.

Det er bekymringsfullt at stadig mer av undervisningen i grunnskolen, særlig i Nord-Norge, utføres av ufaglærte lærervikarer med bare videregående skole som ballast. Dette er et tilbakesteg i den nivåheving for norsk skole som Røe Isaksen taler så varmt om. I realiteten er det en nivåsenking som skjer, men Kunnskapsdepartementet har ingen andre planer enn å følge utviklingen hva frafall av utdannede lærere angår.

For å heve antallet kvalifiserte lærere bør man i tillegg til fjerning av mattefireren heve lærerlønningene over det ganske land. I nord bør man i tillegg gi økonomiske fordeler som rask nedskriving av studielån.

Når lærerutdanninga kommer på masternivå og øker fra fire til fem år, vil enda en bøyg dukke opp hva angår antall lærerstudenter. Skulle omlegginga medføre nedgang i studenttallet, har man et

Kravet til minst karakteren fire i matematikk fra videregående skole er med på å forverre lærermangelen, advarer Bjørn Olsen.

ILL. FOTO HARALD F. WOLLEBÆK

betydelig problem, og norsk skole er rasert, ikke kvalitetshevet.

Bjørn Olsen
pensjonert adjunkt

Rogalendingane vil ha meir nynorsk

Rogaland sa nei til Vestlandsregionen og held truleg fram som eige fylke. Nesten hundre fråsegner denne hausten synte at folk vil ha mykje meir nynorsk frå fylkeskommunen. Det må Rogaland fylke ta på alvor. Rogaland burde, etter å ha sett det store engasjementet kring nynorsken i fylket, ta ein grundig diskusjon om kvifor nynorsken er så lite synleg frå fylkeskommunen og kva dei skal gjere for å oppfylle ønsket om meir nynorsk framover. Under striden kring Vestlandsregionen i haust var det svært stort engasjement for nynorsken. I Rogaland hadde mange håpa at ein fellesskap med nynorskfylka i nord kunne gje dei fleire rettar og hegne betre kring nynorsken.

Rogaland trekte seg ut av samanslåinga. Dei bør

likevel lyde når nynorskbrukarane i fylket så klårt har sagt at dei ønskjer seg ein fylkeskommune som tek betre omsyn til at svært mange i Rogaland nyttar nynorsk. Det kom inn 129 fråsegner i Rogaland, og av desse meinte 98 at den nye regionen burde vere ein nynorskregion. Berre 2 gjekk inn for bokmål.

Fylkeskommunar kan velje nynorsk, bokmål eller nøytralt administrasjonsspråk og kan be om skriv frå staten på nynorsk eller bokmål. Vel ein nøytralt, slik Rogaland har gjort, tyder det i praksis stort sett berre bokmål. Rogaland fylkeskommune bør derfor be om at skriv frå staten kjem på nynorsk.

Ein plan for systematisk veksling mellom

nynorsk og bokmål i fylkeskommunen er også ein god idé. Det er spesielt viktig å prioritere nettsidene og annan informasjon som når ut til innbyggjarane.

Fylkesordførar Solveig Tengesdal, Kristeleg Folkeparti, gjesta seminaret 11.–12. februar til Noregs Mållag med over 90 deltakarar på Garborg-senteret på Bryne. Ho fekk med seg ønsket om meir nynorsk frå Rogaland fylkeskommune. Ho sa ho ville vere med på å leggje ein plan for nynorsken i fylkeskommunen og at språkarbeidet må bli tydelegare i organisasjonen hennar.

Magne Aasbrenn
leiar i Noregs Mållag

● Privat drift

Fagforbundets medlemspenger til privat profitt

Fagforbundet bruker betydelige beløp fra medlemmenes kontingent på leie av lokaler fra private selskaper. Dette er penger som skulle kommet medlemmene til gode, men som i stedet havner i lommene til «eiendomsbaroner».

Fagforeninger – som Fagforbundet – og enkelte politiske partier kritiserer med jevne mellomrom private barnehager fordi de mener de offentlige midlene barnehagene mottar, i for stor grad havner i lommene til private eiere. Vi i PBL (Private Barnehagers Landsforbund) er ikke bekymret for kritikken, eller for at private tjener penger, all den tid alle undersøkelser og all forskning tilsier at eiere og ansatte i private barnehager leverer et minst like bra tilbud som offentlige barnehager.

Men når Fagforbundet er prinsipiell motstander av at private tjener penger, bør de også gå i seg selv. Deres medlemmers penger går nemlig også til opparbeidelse av betydelig kapital hos privatpersoner når forbundet leier kontorer til sine ansatte. Det samme gjelder kommuner, fylkeskommuner og statlige etater som leier bygg av private.

Det kan være gode grunner for det offentlige, Fagforbundet og andre arbeidstakerorganisasjoner å leie fremfor å eie. Én slik grunn kan være at det er mer lønnsomt. Det er kostnadsbesparende og gjør at de kan etablere virksomhet som ellers ikke ville vært lønnsom å etablere. Så lenge dette er mer kostnadseffektivt og gir mer igjen for pengene, er det fornuftig at dette systemet opprettholdes. Alle parter tjener på

Målet må være at alle foreldre skal ha barna sine i barnehagebygg de kan være fornøyd med, uavhengig av om barnehagen er privat eller offentlig, skriver Arild M. Olsen.

ILL. FOTO HARALD F. WOLLEBÆK

det. Samfunnet får skatt av gevinsten og verdier ivaretas.

Som interesse- og arbeidsgiverorganisasjon for 1950 private barnehager vet vi at det finnes eiere som disponerer egne lokaler, mens noen leier av private og andre igjen av kommunen. Felles for de som leier og de som eier selv, er at de er opptatt av at lokalene de har, skal tas godt vare på for å sikre godt og trygt arbeids-, omsorgs- og læringsmiljø for barn og ansatte, og at lokalene skal være presentable for besøkende.

Private eiere vet at lokaler som ikke tas vare på, er lite attraktive,

gir lav husleie og kan være vanskelig å leie ut. Jo bedre utleier ivaretar lokalene, desto større verdier opparbeider selskapet som eier seg.

Ved utgangen av 2015 var det, ifølge Statistisk sentralbyrå, 3251 private barnehager i Norge (av totalt 6087) med i underkant av 140.000 barn. Flere undersøkelser viser at private eiere jevnt over – både i barnehagesektoren og ellers – tar bedre vare på bygningene sine enn det offentlige.

I så tilfelle er det ingen overraskelse at verdien på private bygg er større enn verdien på offentlige, eller at foreldrene i undersøkelse

etter undersøkelse er vesentlig mer fornøyd med kvaliteten på private barnehagebygg enn kommunale.

Vårt ønske, og samfunnets mål, må være at alle foreldre skal ha barna sine i barnehagebygg de kan være fornøyd med, uavhengig av om barnehagen er privat eller offentlig. Hvis barnehagesektoren lykkes med det, kan gjerne de som har bidratt til det, sitte igjen med mer enn knapper, glansbilder – og en adelig tittel.

Arild M. Olsen
administrerende direktør i PBL
(Private Barnehagers Landsforbund)

Delta i debatten på utdanningsnytt.no

Rett på sak

● Svar til «Meget dårlig erfaring med Trygs reiseforsikring» i Utdanning 03/2017

Prisene styres etter skadeutbetalinger

Prisene på våre kollektive forsikringer settes ut ifra skadeutbetalingene for medlemmene som gruppe. Selv om våre medlemmer har færre skader, er også vi tvunget til å sette opp prisene når beløp som utbetales er høyere enn det som betales inn. Utdanningsforbundets medlemmer har som resten av befolkningen økt reisevirksomhet, reiser mer til eksotiske steder, samt bagasje med høyere verdier. I tillegg har forsikringen de senere år fått mer omfattende dekninger, og alt dette fører til økte utbetalinger. Utdanningsforbundets reiseforsikring koster 756 kroner for én person, uavhengig av alder. Tilsvarende forsikring i et selskap ville kostet mer enn det dobbelte. Våre medlemmer får derfor en av Norges beste reiseforsikringer, til en svært rimelig pris.

Trygs reiseforsikring ble kåret til en av Norges beste reiseforsikringer i 2016. Utdanningsforbundets reiseforsikring er tilsvarende Trygs reiseforsikring, i tillegg til å ha ekstra fordeler som er fremforhandlet spesielt for våre medlemmer. Selv om vi så oss nødt til å øke prisen noe for 2017, er vi trygge på at våre medlemmer fortsatt får en svært god reiseforsikring både på pris og vilkår. Vi ønsker ikke å gå inn i enkeltsaker, men kan på generelt grunnlag si at reiseforsikringer har forholdsvis like vilkår, og vi kan ikke se at Gjensidige skiller seg fra vår på dette punktet.

Miriam Sommerseth

seniorrådgiver/produktansvarlig

Utdanningsforbundet, seksjon for medlemstilbud

● Skular og læringsutbytte

Kva er målet med kartlegginga?

● Jan Magne Rinde

høgskulelektor

FOTO PRIVAT

Statistisk sentralbyrå har kartlagt kor mykje kvar ein-skild skule bidreg til elevane si læring. Ein kan lure på kva målsetjinga er med å kartlegge skuleprestasjonar kvantitativt på denne måten.

Er det fordi det er eit forsøk på å underbyggja argumentasjon for kommunesamanslåing?

Argumentasjonen i den mislykka kommunereforma går vel nettopp på å visa kor dårleg det står til i små kommunar? Mange undrar seg over målemetodane i denne granskinga, om validitet og reliabilitet er ivarettatt. Dessutan er det underleg når ein brukar ressursar til å kartlegge geografiske og demografiske ulikskapar utan meir kvalitativ tilnærming. Det har vel SSB oversikt over gjennom andre data?

Det er mange livskvalitetar som vert borte når bygdeskular utover i norske bygdelag vert sentralisert og lagt ned. Ein kan berre ane kva som kjem i forlenginga av denne propagandaen. I dei små kommunane har ein god oversikt over feilslått kommunepolitikk også i høve til skuleutvikling og innhald. «Landsfolkeskulen» har ofte mange kvalitetar som ein ikkje finn i «byfolkeskulen». Kvifor må dette absolutt målast via kvantitative metodar?

Året 2002 vil dei fleste skulefolk hugsa i lang tid framover. Da vart det økonomisk-administrative styresett vedtatt gjennomført. I denne omstillingsprosessen nytta både

byråkrati og kommunepolitikarar svært brutale metodar overfor tilsette på grunnplanet. I Oslo til dømes tok ein i bruk lokale lønsmidlar for å «smørja» fagforeiningsmedlemene for å ikkje nytta sin demokratiske rett til ytringsansvar.

Mellom 2002 og 2012 var det svært turbulent i Osloskulen, som vart styrt av dei borgarlege partia. I tillegg til det mange opplevde som «avtalt korrupsjon» mellom leiarar og tilsette, kom PISA-konkurransen og offentleg rangering av skulane i Oslo. Var det nokon som opponerte, vart dei ilagt tenestepåtar, som regel på politisk grunnlag. Dette var effektive og «brutale» ekskluderingsstrategiar som dei borgarlege partia nytta.

Men når ein ber om ein frekvenstabell om denne metoden, er svaret frå Oslo kommune at dei ikkje har datasystem som kan visa førekomen av dette. Dette har verken Oslo kommune eller SSB kvantitativ oversikt over. Litt underleg at slike metodar vert nytta for å utvikla skulekulturen i hovudstaden. Dette er metodar som i desse «arbeidslinjetider» står i sterk kontrast til dei politiske måla om å ha fleire ståande lenger i arbeid. Denne observasjonen viser at Utdanningsetaten i Oslo manglar oversikt over sanksjonsmetodar som diverre også fagforeiningane i hovudstaden stilleande godtek gjennom Dokument 25.

Ved totalt manglande frekvenstabell av slike asymmetriske disiplineringsmetodar for tilsette undrar det meg at SSB brukar ressursar på så unyttig forskning, samtidig som ingen offentleg instans har oversikt over desse ekskluderingsmetodane/sanksjonsmetodar som har vore nytta av mellomleiarar, seksjonsleiarar, byråkrati og politisk fleirtal i Oslo kommune i perioden 2002–2012.

Uteskole – hvorfor det?

● **Hanne Kummeneje Kilskar**
kontaktlærer ved
Siggerud skole,
Ski kommune i Akershus

FOTO PRIVAT

Hva er målet med å bruke uteskole som arena for læring i skolen? Har man vitenskapelig belegg for å si at barn får viktig læring og mestring når de er ute i aktivitet i stedet for inne i klasserommet?

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Siggerud skole og mange andre skoler bruker uteskole som en metode og arena for læring og utvikling, og mange elever i barneskolen har fast uteskoledag hver uke eller i perioder. Har vi som pedagoger og skolen som læringsinstitusjon et klart mål med denne praksis? Finnes det hjemmel for dette i lovverket? For å belyse disse prinsipielt viktige spørsmålene, har jeg skrevet denne artikkelen.

Definisjon på uteskole

Arne Nikolaisen Jordet, førsteamanuensis ved Høgskolen i Hedmark, avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap, har forsket på læringsprosesser utenfor klasserommet, det som i norsk skole ofte omtales som uteskole. Han definerer uteskole slik i en artikkel fra 2010: «Uteskole er en måte å arbeide med skolens innhold på hvor elever og lærere bruker nærmiljøet og lokalsamfunnet som ressurs i opplæringen – for å supplere og utfylle klasseromsundervisningen». Punktene som blir belyst i teksten nedenfor, vil kunne vise hensikt og målsetting ved å bruke uteskole, samt forskning som underbygger viktigheten av ulike arenaer for læring.

Samarbeid

På uteskole lærer elevene gjennom samarbeid, og de lærer å samarbeide. Inne i klasserommet jobber elevene ofte alene eller parvis. Det er ikke alltid så mye rom for prat og samhandling, og de lærer ikke så mye av hverandre. Vi vet at barn lærer best gjennom handling og ved å prøve ut ulike måter å gjøre ting på, noe som gjerne er lettere hvis en jevnaldret elev forklarer eller viser. Den som forteller eller forklarer og viser for andre, lærer også mye. På uteskole får elevene i større grad øvelse i å samarbeide på tvers av klassene, med elever de ikke pleier å være sammen med. De lærer å respektere andre, ta hensyn til andre og vise omsorg for andre. De lærer seg å lytte til andre og lære hva andre kan og får til, fortelle/visе og lære bort hva de selv kan og får til. Dette gjør de både i uformelle sammenhenger (når vi ikke har noen styrt aktivitet) og når det er gruppearbeider og konkrete oppgaver som skal løses.

Begreper

Elevene lærer nye begreper og videreutvikler de begrepene som de allerede har. Forskning viser at faglig utvikling hos barn er sterkt knyttet til begrepsutvikling. Begreper er ikke helt det samme som ord, selv om ordforråds- og begrepsutvikling henger nøye sammen. Ord hører til vårt språkssystem, mens begreper hører mer til vårt tanke-system. Vokabularet er summen av ordene en person forstår og bruker. Ordforrådet har derfor stor betydning for skolefaglig utvikling. I samhandling, samarbeid, konstruksjon av ulike byggverk, løsning av praktiske matematiske oppgaver og i uformell samtale med voksne og barn, utvikles og styrkes begrepene. Dette gjør det lettere å kunne assimilere teoretisk kunnskap ved en senere anledning.

«Behovet for samvær er menneskelig og medfødt, men evnen til å omgås andre må vi læres opp til.»

Urie Bronfenbrenner

Konfliktløsning

Elevene får erfaring med konfliktløsning og lærer å utvikle strategier og løsningsmetoder ved konflikter. Når vi er inne på skolen, er det ofte travelt, og vi har ikke alltid tid til å ordne ordentlig opp i elevenes små og store konflikter. Man har en time man skal gjennomføre og 15–20 andre elever som venter. På uteskole har vi bedre tid til å snakke med elevene når noe oppstår, og vi kan i større grad hjelpe dem å ordne opp i ting, slik at de blir bedre rustet til dette ved en senere anledning. Slik styrker vi barnets evne til å løse konflikter på egen hånd, og vi lærer dem hvordan de kan vise hverandre omsorg og respekt ved å ta ansvar for sine egne handlinger.

Relasjonsbygging

I skolehverdagen kan det være hektisk. Vi har mange timer og mange elever vi skal tilrettelegge for og som vi ønsker å bli best mulig kjent med. Forskning viser at barn som er trygge på og kan snakke med læreren sin, lærer mer enn barn som ikke kjenner læreren sin så godt. På uteskole har vi tid til de små, men verdifulle samtalene med mange av barna. Vi får høre om hva de gjør på fritiden, hvor de var i helgen, hva katten deres heter og hvor lei seg de er for at mormor er død. Vi kan holde i en liten hånd på vei ut i skogen, og på denne måten få innblikk i hva akkurat dette barnet gleder eller gruer seg til. Samtidig er uteskolen en god mulighet for barn til å bygge relasjoner til andre barn, fordi det er en arena hvor de får se andre sider av hverandre. Kanskje er det sånn at den eleven som ikke greier å sitte stille i klasserommet, er kjempeflink til å klatre i trær eller bygge hytte? Kanskje er den stilleste og

«Kanskje er det sånn at den eleven som ikke greier å sitte stille i klasserommet, er kjempeflink til å klatre i trær eller bygge hytte?»

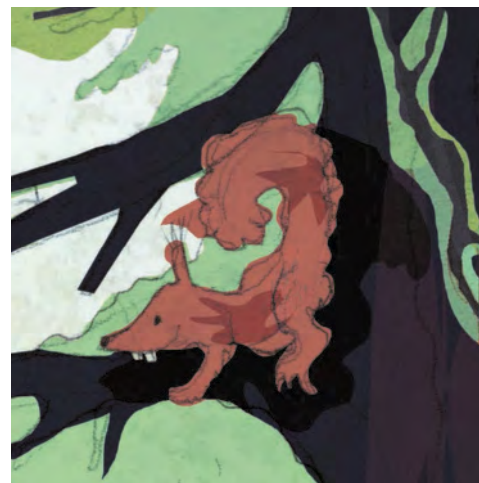
mest forsiktige eleven i klassen, den som faktisk løper fortest opp bakkene og hylar høyst når vi aker nedover? Kanskje finner de ut at en de ikke har snakket så mye med før, faktisk liker å lese de samme bøkene som han eller hun selv liker?

Motorisk trening og utvikling

Forskning viser at allsidig lek i variert naturterreng har en positiv effekt på barns motoriske utvikling og læring av bevegelser. Naturlandskapet tilbyr muligheter for allsidig lek og fysisk aktivitet, og dette fører til motorisk utvikling og læring hos barna. Terrengen i naturen inviterer til mange ulike former for lek og fysisk aktivitet, og barna ser mulighetene og tar dem i bruk. Påvirkningen fra terrengen i de ulike aktivitetene og/eller oppgavene barn utfører, gir fysiske stimuli til barnas motoriske utvikling. Variasjonene påvirker barnas mestring av bevegelser og stimulerer til bedre motoriske ferdigheter, spesielt med hensyn til balanse og koordinasjon. Regelmessig og hyppig bruk av naturen til lek og fysisk aktivitet vil derfor styrke barnas motoriske utvikling.

Bruk og utvikling av sansene

Vi har fem sanser som vi bruker for å fortolke og oppfatte omgivelsene våre (smak, hørsel, syn, følelse og lukt). Barn (og voksne) bruker tre av sansene mest når de lærer. Selv om det finnes svært mange forhold som påvirker læring, danner likevel sansene grunnlaget for tre forskjellige læringsstiler. Visuelle lærere tilegner seg læring best gjennom å se for seg bilder av hva de skal lære noe om. Auditive lærere tilegner seg læring best gjennom lyd, musikk og tale. Kinestetiske lærere tilegner seg læring best gjennom å gjøre ting fysisk. «Learning by doing» er prinsippet her – læring gjennom bevegelse, berøring og eksperimentering. Forskning viser at 37 prosent av befolkningen er dominerende kinestetisk, 34 prosent dominerende auditiv og 29 prosent dominerende visuell. Forskning viser at naturen virker beroligende på hele sansesystemet vårt, samtidig som den aktiverer alle sansene. Gjennom lek og styrte aktiviteter i naturklasserommet får elevene en sjanse til å bruke andre sanser enn den visuelle, og flere får et bedre læringsutbytte. Gjennom

å bruke andre sanser, får elevene flere «knagger» å feste ny kunnskap på, noe som de også tar med seg tilbake inn i klasserommet.

Faglig utvikling

Elevene får kunnskap og ferdigheter i mange ulike fag. Noen eksempler: På uteskole har vi mat og helse når vi koker grønnsaksuppe med grønnsaker som barna har kuttet hjemme, når vi lager soppomelett med kantareller barna finner, og når vi lager pannekaker med blåbærsyltetøy vi lager i skogen.

Vi har matematikk med lengdemåling og areal, (geometri), sortering (tallsystem, statistikk), konstruksjon (geometri) ulike typer spill (regnearkene), regnefortellinger og tekstoppgaver, størrelse (relasjoner), mønster og former.

Vi har norsk når vi leser og forteller eventyr, når elevene jobber med en rebus eller natursti, når vi leter etter småkryp, insekter eller andre ting i naturen, og leser om det i faktabøker som vi har med.

Vi har naturfag når vi samtaler og skriver om fenomener vi ser, føler, lukter og opplever i naturen: sportegn, larver, ekskrementer, ulike trær, bær, blomster og sopp, årstider og ulike værtypene.

Vi har kroppsoving når vi går i ulikt terreng, på beina og på ski og med godt tempo ut i naturen med sekk på ryggen. Barna får erfare at de blir litt slitne i beina, varme og andpustne, og at dette gjør godt. Gjennom uteskole lærer barna også friluftsliv, og orientering, noe som er viktige emner i kroppsovingsfaget. På grupper skal de lære for eksempel hvordan men skal bygge opp og få fyr på et bål, eller hvor det er hensiktsmessig å anlegge en leirplass.

Vi har kunst og håndverk når elevene lager kunst i naturen, enten uoppfordret gjennom lek, eller når vi gir konkrete oppgaver som for eksempel naturvev, snøskulpturer eller ulike mønsteroppgaver på gruppe. Når elevene spikker lærer de hvordan de skal bruke en kniv til å forme noe, og når de sager ved lærer de hvordan de skal bruke en sag.

Vi har engelsk når vi synger engelske sanger eller har glosene i en samarbeidsoppgave.

Ikke minst har vi PALS (Positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling) når vi er på

Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

uteskole, elevene får kontinuerlig trening i å vise ansvar, omsorg og respekt

Jeg ønsker også å dele Stina Johannsons refleksjon med dere: «vi må lære oss å ikke bare gå ut i naturen, – men heller å gå inn i den». Det er ikke nok med et par ekskursjoner eller utedager i året, og det er avgjørende for god uteundervisning at en finner egnede steder i og rundt skolen og barnehagen som kan gi en autentisk undervisningssituasjon, der teori blir forstått gjennom praksis og i en kontekst som er reell for læringen.

Mestring

Elevene opplever mange situasjoner som skaper mestring. I naturen skapes situasjoner og opplevelser som gir barna muligheter til å prøve ut nye ting i trygge omgivelser, noe som igjen skaper mestringfølelse. Ved at den voksne legger til rette for utprøving av elevens evner gir vi mestringmuligheter og styrker selvtiliten hos barna. Naturen gir også rom for annerledes lek med løse materialer, konstruksjoner og hyttebygging. Gjennom lek og fysisk utfoldelse så vel som gjennom tilrettelagte oppgaver stimuleres fantasi, lærelyst og arbeidsglede, og gir større mestring og glede.

Fysisk aktivitet

Elevene får variert fysisk aktivitet som fører til bedre fysisk og psykisk helse. Her kan vi støtte oss til seriøs forskning som anbefaler mer fysisk aktivitet. Den fysiske helsetilstanden blant barn generelt er nedadgående, der mye tid med skjermaktiviteter er en medvirkende faktor. Mange barn har i dag symptomer på belastningslidelser i muskel- og skjelettsystemet som ofte skyldes mye sitting eller inaktivitet. At barn får mulighet til regelmessig og variert fysisk aktivitet, er også avgjørende for at de skal oppnå normal vekst og utvikling av muskelstyrke og motoriske ferdigheter. I tillegg har det stor betydning for skjelettet. Når elevene trener vekt bærende aktiviteter – som å løpe, hoppe og gå, blir skjelettet belastet. Dette gir et sterkere skjelett, på samme måte som det å trene styrke gir deg sterkere muskler. En passiv livsstil fører derfor til tynne knokler, lavt mineralinnhold og redusert styrke. Når man fyller 20 år, er beinbygningen ferdig utviklet. Det vil si at man ikke kan «hente

inn igjen» det man eventuelt måtte ha tapt av benvekst i løpet av årene før dette. Uteskole «trigger» elevene til fysisk aktivitet og sosial samhandling. Helt spontant og naturlig vil de utnytte de mange muligheter til aktivitet som de fysiske omgivelsene inviterer til eller tilbyr.

Lover og læreplanverk

Vi kan støtte oss til LK 06, som er den læreplanen vi følger i Norge. Opplæringens mål er å utvide barns, unges og voksnes evner til erkjennelse og opplevelse, til innlevelse, utfoldelse og deltakelse. (KD 2006a, Generell del:3).

Arne N. Jordet sier at det er tre ting ved LK06 gjør at en ikke kan overse elevaktivitet og skolens nærmiljø som ressurs i opplæringen.

1) «Jeg vil hevde at en ikke kan realisere intensjoner om å utvide elevenes evner til erkjennelse, opplevelse, innlevelse, utfoldelse og deltakelse om de ikke får erfare det i praksis. Slike kvaliteter forutsetter erfaringsbaserte tilnærminger og autentiske møter med virkelighetens verden og kan kun realiseres fullt ut når skolens omgivelser brukes som ressurs i opplæringen.»

2) «Læringsplakaten forutsetter da også at lokalsamfunnet tas i bruk: Skolen skal legge til rette for at lokalsamfunnet blir involvert i opplæringen på en meningsfylt måte»

3) «Læringsplakaten formulerer et krav om å bruke varierte arbeidsmåter i opplæringen. Ifølge læreplanen er dette en forutsetning for tilpasset opplæring. Uteskole bidrar til en mer variert opplæring.»

Opplæringsloven sier: «Alle elever i grunnskolen og videregående skoler har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring. Skolane skal aktivt og systematisk arbeide for å fremje eit godt psykososialt miljø, der den enkelte eleven kan oppleve tryggleik og sosial tilhør.»

Norsk grunnskole er en allmenndannende skole og bygger på filosofien om det helhetlige mennesket. Vi utdanner ikke spesialister, men arbeider for å utvikle grunnleggende ferdigheter i alle fag, noe som gir barn og unge et godt og solid grunnlag til å tilegne seg kunnskap, slik at de etter grunnskolen er best mulig rustet til å kunne utdanne seg til det de selv ønsker å bli.

Kilder:

Kunnskapsløftet (LK06)
Utdanningsloven
Naturesekken.no
Helsedirektoratet.no
Udir.no
Statped.no
Norsk helseinformatikk

«Helt spontant og naturlig vil de utnytte de mange muligheter til aktivitet som de fysiske omgivelsene inviterer til eller tilbyr.»

Vestby
kommune

RO Skole
RO Barnehage

Vestby kommune ligger ved Oslofjorden helt syd i Follo og har 17000 innbyggere. Kommunen er en offensiv nærings- og bosettingskommune som er i sterk vekst. Vestby kommune har 8 kommunale barnehager, 6 barneskoler og to ungdomsskoler.

LÆRERSTILLINGER

I Vestbyskolene vil det fra 01.08.17 være behov for å tilsette rektor og inspektør på barnetrinnet og lærere på barne- og ungdomstrinnet.

PEDAGOGISKE LEDERE/ BARNEHAGELÆRERE

I Vestby kommunes barnehager vil det fra 01.08.17 være behov for å tilsette pedagogiske ledere/barnehagelærere.

For mer informasjon, fullstendig utlysningstekst og elektronisk søknadsskjema, se www.vestby.kommune.no.

Søknadsfrist 08.03.17

LUNNER
KOMMUNE

Lunner kommune har 9000 innbyggere, ligger sentralt på Hadeland, 50 km nord for Oslo med tog direkte til sentrum og med kort vei til Gardermoen. Distriktet er med sin natur og sitt vakre kulturlandskap en attraktiv boregion. Kommunens visjon er: Det gode liv lever vi bedre i Lunner. Nær naturen – Nær byen.

Stillinger i grunnskole, barnehage og voksenopplæring i Lunner kommune 2017-2018 - hovedutlysning

Lunner kommune har fra 1.8.2017 ledige stillinger innen grunnskole, barnehage og voksenopplæring.

Barnetrinnet: Lærere med kompetanse på småskoletrinnet – spesielt begynneropplæring i lesing og skriving og tilpasset opplæring – samt engelsk, matematikk og spesialpedagogikk

Ungdomsskole: Lærere med matematikk, norsk, norsk 2, engelsk, tysk og spesialpedagogikk.

Voksenopplæring: Lærer i norsk og samfunnsfag

Barnehager: Pedagogiske ledere i fast, hel- eller deltid samt vikariater.

For nærmere opplysninger og detaljert stillingsutlysning se www.lunner.kommune.no

Søknadsfrist: 17. mars 2017

frantz.no

Flora kommune

FLORA KOMMUNE HAR CA 12.000 INNBYGGJARAR. DET SÆRIGNE BYSENTERET HEITER FLORØ. VI HAR GODE KOMMUNIKASJONAR (FLY, BIL OG BÅT), EIT VARIERT NÆRINGS- OG ARBEIDSLIV I SUNNFJORDREGIONEN, GODE OPPVEKSTVILKÅR, GODE KULTUR OG FRITIDSTILBOD.

Ledige stillingar som pedagogiske leiarar i Florabarnhagen frå 01.08.2017

Flora kommune eig og driv 12 barnehagar; dette er store baseorganiserte barnehagar, tradisjonelle avdelingsbarnehagar og store og små barnehageeiningar knytt til skule og SFO.

Vi søker deg som:

- set barnet i sentrum
- er oppteken av å bygge relasjonar
- har gode samarbeids- og kommunikasjonsevner
- har gode leiareigenskapar
- er fagleg oppdatert
- er engasjert, fleksibel og løysingsorientert
- er sjølvgåande og endringsvillig

Vi kan tilby:

- ped.leiartillegg, kr 27.000 pr år
- lokalt kompetanselønssystem, inntil 48.000 pr år
- topedagogordning
- fagnettverk
- 5 planleggingsdagar i året
- systematisk kompetanseutvikling

Alle barnehagane i Flora deltek i ulike nettverk for barnehage- og skuleutvikling.

Det er krav om fullført barnehagelærarutdanning. For alle stillingane gjeld vanlege tilsetjingsvilkår.

Sjå utvida utlysningstekst på kommunen si heimeside; www.flora.kommune.no, der du også finn elektronisk søknadsskjema. 17.03.2017

Flora kommune

FLORA KOMMUNE HAR CA 12.000 INNBYGGJARAR. DET SÆRIGNE BYSENTERET HEITER FLORØ. VI HAR GODE KOMMUNIKASJONAR (FLY, BIL OG BÅT), EIT VARIERT NÆRINGS- OG ARBEIDSLIV I SUNNFJORDREGIONEN, GODE OPPVEKSTVILKÅR, GODE KULTUR OG FRITIDSTILBOD.

Lærarstillingar i Flora kommune frå august 2017

Faste stillingar og vikariat på ulike skuletrinn finn du på www.flora.kommune.no

Felles:

- Vi treng deg som er oppteken av å skape gode lærings- og utviklingsvilkår for barn og ungdom. Du er oppteken av di eiga læring og utvikling og trivs i eit miljø som gjev deg høve til dette.
- Vi er med i lokalt og regionalt nettverksarbeid og i ulike utviklingsprosjekt.
- Startpakke, coaching og rettleiing for nyttilsette.
- Kontaktlærargodtgjersle hos oss er for tida kr 32.500 pr år.
- Utvida kompetanselønssystem lokalt, tillegg inntil 24.000 pr år.

Du får vite meir om dei aktuelle stillingane i Floraskulen, ved å kontakte den enkelte skule direkte eller via www.flora.kommune.no, der du også finn det elektroniske søknadsskjemaet du skal nytte. Stillingsannonser ligg også på www.framtidsfylket.no.

Søknadsfrist: 17.03.2017

BINDAL KOMMUNE

Oppvekst- og kultursjef

Vår oppvekst- og kultursjef slutter i vår tjeneste, og vi søker hans etterfølger.

Dette er en spennende og utfordrende lederstilling i et godt faglig og sosialt miljø.

Se fullstendig utlysningstekst på kommunens hjemmeside;
www.bindal.kommune.no

Søknadsfrist 10.3.2017

Vågan kommune

www.vagan.kommune.no

Svolvær
«hovedstaden»
i Lofoten

Tar du spranget – har du lyst å jobbe i Vågan kommune i Lofoten?

Vågan kommune nærmer seg 10 000 innbyggere, hovedsete for kommunen ligger i Svolvær. Kommunen har et rikt idretts- og kulturliv, full barnehagedekning og ny videregående skole. Lofoten er kjent for sin mektige natur og mangfoldige friluftsliv.

Vågan kommune er den største arbeidsgiveren i kommunen med ca 700 årsverk. Ansatte i kommunen har gode pensjons- og forsikringsordninger.

Vi har flere ledige stillinger ved ulike barne- og ungdomsskoler i kommunen. Søkerfrist for alle stillinger er 3. mars 2017

Dersom du søker flere stillinger, prioriter gjerne dine ønsker i søknaden.

For nærmere informasjon om den enkelte stilling se Vågan kommune sin hjemmeside.
www.vagan.kommune.no

Fullstendig utlysning og søknadsmal
www.vagan.kommune.no

Søknaden må leveres elektronisk
- har du spørsmål om utfylling av skjema ta kontakt med Servicetorget.

frantz.no

**LONGYEARBYEN
LOKALSTYRE**

Longyearbyen ligger på Svalbard, midt i en variert og vakker arktisk natur med gode muligheter for friluftsliv. Longyearbyen er et moderne tettsted med ca. 2000 innbyggere og har et godt tjenestetilbud med bla. full barnehagedekning, svømme-/idrettshall og et variert forenings-, idretts- og kulturliv. Longyearbyen lokalstyre har oppgaver som er tilnærmet lik det en kommune har på fastlandet, og styres etter tilsvarende regelverk som for kommunene.

Longyearbyen skole er en grunnskole med en avdeling for videregående opplæring. Skolen har også skolefritidsordning og norskkurs for voksne. Longyearbyen skole har til sammen ca. 250 elever.

Undervisningsstillinger Longyearbyen skole 1.- 13. trinn

Videregående trinn:

1. Kontakt- og faglærere med undervisningskompetanse innenfor fagene Engelsk, Historie, Rettslære og Realfag (Matematikk, Naturfag, Geografi, Biologi, Kjemi, Fysikk)
2. Vg1 Bygg- og anleggsfag: Det søkes etter faglærer med kompetanse og bred erfaring fra Byggfaget

Grunnskolen:

1. **Barnetrinn:** Kontakt- og faglærere med et bredt spekter av fag. Tilleggsutdanning og erfaring med spes.ped er ønskelig
2. **Ungdomstrinn:** Kontakt- og faglærere med et bredt spekter av fag. Vi har behov for lærere med Kunst & Håndverk, Matematikk, Naturfag, Engelsk, Norsk og Spansk i fagkretsen
3. **Avdelingsleder 8.-10 trinn.** 100 % fast stilling hvor man må påberegne undervisning i ca. 30- 40 %. Omfang vil avhenge av total ledelsesressurs og eventuelle endringer i forhold til dagens organisering av lederteamet

For fullstendig utlysningstekst og elektronisk søknadskjema se www.lokalstyre.no

Søknadsfrist 12.mars 2017

ER DERE PÅMELDT?

I vår er det klart for nye oppstartsamlinger for Språkløyper. Er dere påmeldt med representanter fra din barnehage eller skole?

Å delta på oppstartsamling er en god start hvis dere ønsker å bruke Språkløyper til felles kompetanseutvikling i kollegiet til høsten.

På oppstartsamlingen lærer du hvordan du skal bruke nettressursene slik at hele kollegiet kan utvikle seg sammen.

Sammen kan dere bli enda bedre på det dere allerede gjør i dag – å styrke norske barns og elevers språk-, lese- og skrivekompetanse.

Her blir det oppstartsamlinger:

19. april	–	Stavanger
20. april	–	Bergen
21. april	–	Sandefjord
2. mai	–	Trondheim
3. mai	–	Bodø
4. mai	–	Tromsø
5. mai	–	Gardermoen

Påmeldingsfristen er 1. mars.

På www.sprakloyper.no finner du det du trenger for å melde på din barnehage eller skole.

Språkløyper er helt gratis – både oppstartsamlingen og nettressursene som brukes av barnehager og skoler.

Et samarbeid mellom:

 Skrivesenteret
Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning

 Lesesenteret
Universitetet i Stavanger

 Språkløyper

www.sprakloyper.no

Anette Moldrem | juridisk rådgiver i Utdanningsforbundet

FOTO INGER STENVOLL

Lov
og
rett

Når har en vikar krav på fast ansettelse?

For mange oppleves det som både uforutsigbart og utrygt å jobbe som vikar. Det er derfor viktig å ha kunnskap om hvilke rettigheter midlertidige ansatte har.

Hovedregelen i arbeidsmiljøloven paragraf 14-9 er at arbeidstakere skal ansettes fast. Til tross for dette er bruken av vikarer utbredt i mange bransjer, også innenfor utdanningssektoren. Spørsmålet om en vikar har krav på fast ansettelse, kommer ofte opp i tilfellene hvor medarbeideren har gått i ulike vikariater over en lengre periode. Mange har kanskje hørt om tre- og fireårsregelen i arbeidsmiljøloven, mens færre har hørt om den ulovfestede grunnbemanningslæren. Denne kan gi grunnlag for fast ansettelse også før det har gått tre eller fire år, hvis visse vilkår er oppfylt.

Treårsregelen og fireårsregelen i arbeidsmiljøloven

Det foreligger ikke noe forbud mot å ansette samme person i flere vikariater etter hverandre. Det som imidlertid er viktig å vite er at arbeidsmiljøloven paragraf 14-9 har klare begrensninger for hvor lenge en person lovlig kan jobbe midlertidig.

Hvis en arbeidstaker har vært midlertidig ansatt i mer enn tre eller fire år (avhengig av grunnlaget for ansettelsen) sammenhengende, skal arbeidstakeren automatisk regnes som fast ansatt. For arbeidstakere som jobber i vikariat, er det arbeid i mer i tre år som gir grunnlag for fast ansettelse. Treårsregelen er relativt ny, og trådte i kraft 1. juli 2015. På samme tidspunkt innførte lovgiver en adgang til midlertidig ansettelse på generelt grunnlag for en periode på inntil 12 måneder.

Finnes det noen utfordringer med tre- og fireårsregelen?

Ofte oppstår det spørsmål om en vikar faktisk har jobbet sammenhengende i tre eller fire år. For at arbeidet skal være sammenhengende, må det normalt være uavbrutt. Mindre avbrudd,

som på for eksempel 14 dager, må kunne aksepteres. Avbrudd på grunn av sykdom eller annet lovlig fravær regnes heller ikke med. Hvis det derimot går måneder mellom hvert vikariat, vil det være vanskelig å nå frem med at vikaren har jobbet sammenhengende.

Arbeidsgivere i noen bransjer er blitt anklaget for å unngå tre og fireårsregelen ved å «lufte» de ansatte i periodene like før de oppfyller kravet til ansettelsestid. En slik unngåelse av reglene er ulovlig, men kan være vanskelig å bevise.

I 2013 behandlet Oslo tingrett en sak om dette spørsmålet. En journalist saksøkte NRK etter at han hadde jobbet som vikar i en periode på to og et halvt år. Journalisten mente at vikarer systematisk ble byttet ut etter to-tre år, for å unngå den daværende fireårsregelen. Tingretten kom til at journalisten var fast ansatt i NRK og begrunnet dette med den ulovfestede grunnbemanningslæren.

Nærmere om grunnbemanningslæren

Grunnbemanningslæren er utviklet gjennom rettspraksis. For at denne skal komme til anvendelse, må det foreligge et fast og stabilt behov for vikarer. Her vil antall ansatte og størrelsen på fraværet være sentralt. Videre må arbeidskraftbehovet kunne dekkes ved å øke grunnbemanningen uten at dette medfører vesentlig ulempe for arbeidsgiver. I tillegg må det foreligge en tilstrekkelig tilknytning mellom vikaren og virksomheten.

I saken fra Oslo tingrett kom retten til at alle vilkårene var oppfylt. Det ble vist til at fraværstallene de siste årene hadde vært stabile, samtidig som vikarbruken hadde vært stor. En økning av grunnbemanningen ville også kunne skje uten vesentlig ulempe for NRK. Retten mente også at to og halvt år ga tilstrekkelig tilknytning til bedriften.

Vi ser at det har oppstått et visst spenningsforhold mellom grunnbemanningslæren og den nye adgangen til midlertidig ansettelse på generelt grunnlag. Det er likevel slik at den ulovfestede grunnbemanningslæren oftest vil aktualisere seg etter det har gått ett år (jf. kravet om tilknytning), noe som gjør at påvirkningen trolig ikke vil bli stor i praksis.

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | leder

FOTO: MARIANNE RUUD

Skråsikkerhet er utviklingens fiende

Jeg tror det var Thomas Hylland Eriksen som sa at det er en overproduksjon av skråsikkerhet i vårt samfunn. Hvis dette er gyldig for utdanningssektoren, hemmer det utviklingen i barnehage og skole. Dersom alle er skjønt enige om «hva som virker», vil motivasjonen for utvikling og kritikk bli borte.

Vi som jobber med utdanning, vet at det er komplekse prosesser som ligger til grunn for at et menneske lærer, hva det lærer, eller hvorfor det eventuelt ikke lærer. Utdanningsprosesser er svake prosesser, sier Gert Biesta. De er ikke effektive intervensjoner, men risikable foretak. Som for eksempel det å vekke lengselen etter å «være i verden på en voksen måte». Derfor må det være slik at den som er under utdanning må forstå hva som foregår, delta frivillig, og selv sette sitt preg på utdanningen.

For oss som bruker livene våre på å forstå og beherske disse prosessene, er det som Biesta sier både frustrerende og fantastisk. Frustrerende, fordi man aldri vil kunne beherske prosessene fullstendig. Fantastisk, av akkurat samme grunn. Et kjennetegn hos lærere jeg har stor respekt for, er at de anerkjenner betydningen av den andre i undervisningsrelasjonen. Lærere som justerer seg i møtet med den andre, mestrer det usikre best. De anerkjenner det menneskelige og skjøre i møtet mellom to individer. Derfor finner de styrke i det usikre. Å anerkjenne at man er i ukjent terreng, gjør at man trår varsomt. Da trækker man sjeldnere feil. I dette ligger også en anerkjennelse av det komplekse i utdanningsprosesser. Vi som jobber med utdanning, bør være nysgjerrige, ydmyke og på leting i hele vårt yrkesliv. Det fortjener alle som er avhengige av oss.

I en tid der målbare resultater, rangering og effektstudier har hatt vind i seilene, har Biestas syn på utdanning hatt dårligere

vilkår. Hans teori og ideer har vært lite verdsatt i styringen av utdanning. Nå er dette heldigvis i ferd med å snu. Klokkertroen på måling, rangering og manualtenkning, blir erstattet av mer aksept for usikkerhet, mer ydmykhet og sterkere forståelse av kompleksitet. Vi ser et skifte i utdanningspolitikken, som jeg tror vil føre til bedre lærerarbeid.

Dette betyr ikke at vi som er lærere kan gjemme oss bak at utdanningsprosessene er komplekse. Vi kan ikke bare peke på andre faktorer og rammer, og undra oss vårt eget ansvar. Vi skal etterlyse mer forskning på det vi gjør, vi skal observere hverandres praksis, vi skal snakke profesjonelt sammen om hverandres yrkesutøvelse. Vi skal også si stopp når vi opplever misbruk av makt, selv om det er våre kollegaer som utøver denne makten.

Nå, når vi skal bidra til en ny utdanningspolitikk, skal vår stemme målbære interessene til dem vi er satt til å ivareta. I relasjonen med barn og unge kommer det komplekse og usikre til syne. Vi kan ikke forhånds-definere et barnehagebarn, en elev eller en student. Vi har likevel kunnskap om barn og unge, om faget vårt og om utdanningsprosesser. Og vi må hele tiden søke ny kunnskap. Likevel vil vi være uenige i faglige spørsmål. Utdanningssystemer som ikke anerkjenner faglige uenigheter og interessemotsetninger, er farlige systemer. Det er feil å bruke forskning som skjold eller våpen. Jeg vil avslutte med et sitat fra Sølvi Lillejord, som jeg må hente fram fra hukommelsen. Direktøren for Kunnskapssenter for Utdanning sier omtrent dette: «Når forskning ikke brynes mot praksisrefleksjon, ender man fort opp med teknikk».

«Vi som jobber med utdanning, bør være nysgjerrige, ydmyke og på leting i hele vårt yrkesliv.»

#Stoppstoreklasser

Utdanningsforbundet har nettopp satt i gang en landsomfattende kampanje mot store klasser. Vi håper at alle våre medlemmer bidrar i arbeidet for å få lovfestet nasjonale minimumskrav til antall elever per lærer på skolenivå.

Vi står ikke alene. Både Elevorganisasjonen og FUG (foreldreutvalget for grunnopplæringen) støtter kampanjen og hovedkravet vårt, så vi er mange avsendere bak meldingen om at «Ingen elever er like - men alle lærer best når de blir sett». Og videre: «Store klasser gir mindre læring». Med dette slagordet og emneknaggen #stoppstoreklasser skal vi på ulike måter spre informasjon og viktige budskap til langt utover høsten og en ny regjering er på plass.

Alvorlige tall

Og kommer vi ikke mål, må vi fortsette. Vi gir oss ikke. Her er noen tørre tall som forteller om alvoret i situasjonen:

- **3 av 4 lærere** har ikke tilstrekkelig tid til å følge opp elevene sine på en god nok måte. For store klasser er den klart viktigste årsaken (medlemsundersøkelse fra 2014)
- **Hver 4. rektor** i Oslo, Bergen, Stavanger og Trondheim mener at førsteklasseene er for store på skolene de har ansvar for (rektorundersøkelse sommeren 2016).
- **I ungdomsskolen** har hver 5. lærer det meste av undervisningen sin i klasser med over 28 elever, og 12 prosent har 30 eller flere elever i klassene de underviser mest i.
- **I videregående** har hver 3. lærer det meste av undervisningen i så

store klasser at de ikke klarer å følge opp hver enkelt elev og gi tilpasset undervisning, og 4 prosent av lærerne klasser med over 33 elever.

- **I barneskolen** har 17 prosent av lærerne over 26 elever i klassene de underviser mest i, mens 2 prosent har over 33 elever! (medlemsundersøkelse 2015)

Sterkt engasjement

Til tross for motargumentene som møter oss fra en del politikere, men også Lektorlaget og Skolelederforbundet: Bare 14 prosent av alle lærere i grunnskolen og videregående er helt eller delvis enige i påstanden om at «min erfaring er at klassestørrelsen har liten betydning for elevenes læringsutbytte», ifølge en medlemsundersøkelse foretatt av Respons Analyse i 2015.

De stadig større klassene engasjerer og opprører mange lærere sterkt. Politikerne må merke presset fra alle kanter, så nå satser vi på å bevisstgjøre foreldrene, velgerne, opinionsdannerne. Lik, del og delta i spredning av materialet på sosiale medier som Facebook og Twitter, hvis dere er aktive der. Del ut brosjyrer når valgkampen nærmer seg, svar på medlemsundersøkelsene våre hvis dere blir kontaktet i løpet av våren, bruk vår button med #stoppstoreklasser når disse bli sendt ut.

INGEN ELEVER ER LIKE – MEN ALLE
LÆRER BEST NÅR DE BLIR SETT

Store klasser gir mindre læring

La oss sammen sørge for at #stopp store klasser blir en folkebevegelse. Vi er allerede godt i gang. Del gjerne plakaten vår på Facebook og andre sosiale medier.

FOTO OLE WALTER JACOBSEN

Og hva ville du ha gjort annerledes med færre elever i klassen? Snart utfordrer vi lærermedlemmene våre på alle klassetrinn til å besvare spørsmålet i korte videosnutter dere tar opp selv og sender oss.

I løpet av våren kommer det også en liten film som viser lærernes utfordringer når klassene blir for store. Og vi legger ut jevnlig drypp med såkalt infografikk – det vil si grafiske framstillinger av tall fra undersøkelsene våre – på sosiale medier.

Kampanjen omfatter alle skolenivåer, fra grunnskolen til vide-

regående. Utdanningsforbundet har 170.000 medlemmer og snart 60.000 følgere på Facebook: Hvis brorparten bidrar til å spre budskapet til sine venner, fanger vi oppmerksomheten til mange. Og at vi har stor støtte blant folk allerede viser den første posten vi la ut på Facebook for noen uker siden: Bildet av de to guttene med teksten «Ingen elever er like - men alle lærer best når de blir sett. Store klasser gir mindre læring» er hittil delt over 6200 ganger og har nådd over 722.000 på Facebook.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Trondheim og Oslo går foran

– Gratulerer til Trondheim og Oslo som nå sier klart nei til nye kommersielle barnehager, sier Utdanningsforbundets leder Steffen Handal.

I slutten av januar vedtok bystyret i Trondheim å si nei til etablering av flere kommersielle barnehager. Dermed følger de blant annet Oslo sitt eksempel. Samtlige partier med unntak av Høyre, Frp og Venstre sto bak vedtaket.

Barn framfor investorer

– Utdanningsforbundet ønsker at offentlige velferdsmidler til barnehager kommer barn og unge til gode ikke private investorer, fastslår Handal.

Oslo og Trondheims nei til flere kommersielle barnehager kommer blant annet på grunn av svært godt arbeid fra Utdanningsforbundet i Trondheim og i Oslo, som over lang tid har arbeidet overfor lokale politikere for å få stanset utbyggingen av flere kommersielle barnehager.

Påvirkningsarbeid nytter

– Dette viser at arbeidet mot økt privatisering og kommersialisering av utdanning virker. For å lykkes videre i dette arbeidet er det viktig at alle nivåer i Utdanningsforbundet forsetter det gode arbeidet som blant annet Trondheim og Oslo har gjennomført, sier Handal.

Utdanningsforbundet har i flere år vært bekymret for det økte innslaget av kommersielle eiere som driver barnehager med fortjeneste som hovedmotiv. Utdanningsforbundet mener barnehagene, som er et sentralt velferdsgode og starten på utdanningsløpet, ikke skal underlegges markedslogikk.

– Innholdet og det pedagogiske arbeidet i barnehager og skoler skal styres av pedagoger, ikke av kommersielle selskaper, sier Handal.

Ja til ideelle

Motstanden mot flere kommersielle barnehager blir noen ganger framstilt som om Utdanningsforbundet er motstandere av private barnehager. Handal fastslår at dette ikke er tilfellet:

– Utdanningsforbundet ønsker kun at offentlige midler til barnehager skal forbli i barnehagen og komme barna til gode, ikke bli fortjeneste for private investorer. Ideelle private eiere har i mange år vært en naturlig del av norsk barnehagesektor og Utdan-

ningsforbundets motstand mot kommersielle eiere av barnehagene omfatter naturligvis ikke disse, sier Handal.

Barnehage et offentlig ansvar

Enkelte er bekymret for at et nei til kommersielle aktører vil gi et dårligere barnehetilbud og gjøre det vanskeligere å få barnehageplass. Utdanningsforbundet mener at det er et offentlig ansvar å sikre barnehageplass til alle som trenger det.

– Det må aldri bli slik at kommunene blir avhengige av kommersielle investorer for å sikre barnehageplass til alle. Utdanningsforbundet er sikre på at kommunene selv i samarbeid med ideelle barnehager kan sikre et godt barnehetilbud til alle, uten innblanding av kommersielle aktører, avslutter Steffen Handal.

– Det politiske flertallet i Trondheim og Oslo går foran, og vi håper andre vil følge etter, sier Steffen Handal. Illustrasjonsfoto fra Mor Go'hjertas barnehage i Oslo.

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Kurs i Utdanningsforbundet

«Lærestoffet i bøkene er organisert på en måte som gir en raskere faglig progresjon enn det som er vanlig.»

FOTO CORBIS

Russisk matematikk

23. mars arrangerer vi kurs i Trondheim for matematikklærere på barneskolen. På kurset presenteres et alternativt undervisningsopplegg for 1.-4. klasse. Utviklende opplæring i matematikk er navnet på denne undervisningsmodellen som kommer fra Russland. Modellen har sine røtter i Vygotskys teorier om læring og undervisning i sonen for nærmeste utvikling. Kursleder Kjersti Melhus og Gerd Inger Moe. Kurset var fulltegnet med venteliste da det ble arrangert i Oslo. Meld deg på i dag!

Kurs for historielærere i vgs

28. mars inviterer vi til kurs for historielærere i videregående skole. Å undervise i historie setter store krav til variasjon i undervisningen og lærerens vurderingskompetanse. Kurset starter med temaet visuelle og kreative undervisningsopplegg hvor det presenteres konkrete tips. Del 2 tar for seg vurderingspraksis i forbindelse med gjennomføring av muntlig. Kursholdere er Morten Iversen og Glenn T. Helgø. Kurset arrangeres også i Trondheim 4. april.

Les mer på www.udf.no/kurs

Har du blitt arbeidsufør og fått erstatning?

Forsikringskontoret i Utdanningsforbundet setter i 2017 fokus på behovet for å ha uføreforsikring, da flere av våre medlemmer dessverre blir erklært arbeidsufør hvert år, noe som naturligvis vil påvirke økonomien stort. Vi ønsker i den forbindelse å komme i kontakt med deg som har blitt minst 50 prosent arbeidsufør og fått innvilget engangserstatningen på uføreforsikringen du har i Utdanningsforbundet/Tryg Forsikring. Utdanningsforbundets uføreforsik-

ring skiller seg ut da det ikke er krav om varig uførevedtak fra NAV for utbetaling av forsikringssummen. Så lenge man har vært sammenhengende minst 50 prosent arbeidsufør i fem år, vil man ha rett til erstatningen.

Har du blitt erklært arbeidsufør og fått utbetalt erstatning, vi vil gjerne høre fra deg om hvordan dette har påvirket din økonomi og hverdag.

**Send oss en e-post til
forsikring@utdanningsforbundet.no.**

ILL. FOTO ADOBE STOCK

NKUL

NKUL - Norsk konferanse om bruk av IKT i utdanning og læring

IKT-konferansen for lærere

Norges viktigste møteplass for oss som er interessert i hva IKT kan gjøre for læring. Velkommen til tre dager med faglig påfyll sammen med kolleger.

Pris for lærere og førskolelærere ved påmelding innen 6. april: kr. 2.500,-

Realfagbygget NTNU, Trondheim, 10.-12. mai 2017

www.nkul.no

 NTNU
Kunnskap for en bedre verden